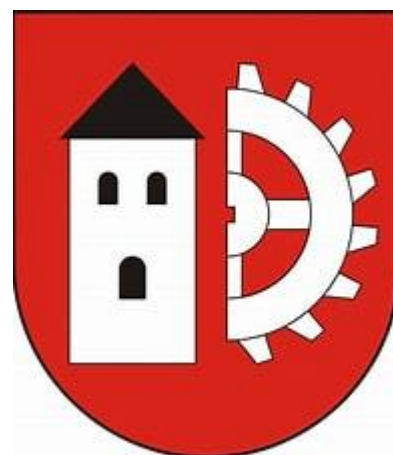

Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych dla
Gminy Słupia Konecka
na lata 2024-2031

Spis treści

Wstęp	3
Część wprowadzająca do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	5
Podstawa prawna opracowania Strategii.....	6
Metodyka opracowania.....	7
Okres trwania Strategii.....	9
Zasoby instytucjonalne umożliwiające realizację zadań	9
Część diagnostyczna	11
Informacje ogólne	11
Demografia.....	12
Pomoc społeczna.....	18
Edukacja	23
Ochrona zdrowia	24
Działalność kulturowa	26
Mieszkalnictwo.....	27
Lokalny rynek pracy.....	28
Organizacje pozarządowe.....	32
Finanse publiczne	34
Charakterystyka lokalnych problemów społecznych	36
Wspieranie rodziny.....	38
Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.....	47
Ubóstwo.....	54
Sytuacja osób starszych	62
Bezrobocie.....	63
Przemoc domowa.....	67
Uzależnienia	69
Bezpieczeństwo publiczne	72
Bezdomność	74
Analiza SWOT	74
Część programowo-wdrożeniowa.....	78
Podsumowanie diagnozy.....	78
Problemy i wyzwania stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Słupia Konecka	81

Wizja i Misja Gminy Słupia Konecka w kontekście rozwiązywania problemów społecznych	82
Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań	83
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią.....	95
Źródła finansowania zadań przewidzianych w Strategii	96
Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031 z innymi dokumentami o znaczeniu strategicznym i planistycznym.....	96
Poziom europejski	97
Poziom krajowy	98
Poziom wojewódzki oraz powiatowy	99
Poziom lokalny.....	101
Koordinator Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	102
System wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	102
Monitoring i ewaluacja	103
Bibliografia:	107
Spis tabel, wykresów i rysunków	108

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031 jest dokumentem pomagającym kształtować system polityki społecznej na terenie gminy Słupia Konecka. Konieczność jej opracowania wynika bezpośrednio z ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Artykuł 17 wspomnianej ustawy precyzuje:

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy musi zawierać w szczególności¹:

1. diagnozę sytuacji społecznej;
2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3. określenie:
 - a. celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b. kierunków niezbędnych działań,
 - c. sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d. wskaźników realizacji działań.

Prezentowana *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031* składa się z trzech zasadniczych części, będących odpowiedzią na wymagany ustawą zakres, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych, społeczno-gospodarczych, analityczno-programowych) opracowywanego dokumentu.

Część diagnostyczna podzielona jest na dwa elementy: analizę gminy i jej zasobów instytucjonalnych oraz diagnozę lokalnych problemów społecznych. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, głównie sprawozdań przygotowywanych przez Gminny Ośrodek Polityki Społecznej w Słupi, ale również danych Urzędu Gminy w Słupi, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy

¹ Art. 16b ust. 2 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023r. poz. 901, 1693)

w Końskich oraz identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Rozdział ten zawiera również informacje o źródłach finansowania działań, kto odpowiada za koordynację realizacji Strategii oraz jak wygląda system jej monitoringu i ewaluacji.

Taka struktura niniejszego dokumentu strategicznego umożliwia racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określenie oraz wdrożenie wizji, celów i kierunków działań, po uprzednim uwzględnieniu przeprowadzonej diagnozy społecznej gminy, powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031* służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy Słupia Konecka w latach objętych strategią, a jej głównymi odbiorcami nie są pracownicy sektora publicznego lecz mieszkańcy, stąd też Strategia została spisana językiem prostym, dostępnym dla osób niespecjalizujących się w pomocy społecznej.

Część wprowadzająca do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada przezorności** – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. **Zasada pomocniczości** – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. **Zasada samorządności** – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. **Zasada wielosektorowości** - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. **Zasada samopomocy** – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. **Zasada solidarności społecznej** – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. **Zasada partycypacji** – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwia jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.
8. **Zasada dobra wspólnego** - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031* oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna i komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o **o pomocy społecznej**, jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym;
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych;
- ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym;
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych;

- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego;
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny;
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem";
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy itp.

Metodyka opracowania

Opracowanie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031* powierzono ekspertowi zewnętrznemu. Dokument został wypracowany jednak metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc. Proces opracowania Strategii składał się z następujących działań

- Realizację badania sondażowego wśród mieszkańców gminy Słupia Konecka obejmującego kwestie lokalnych problemów społecznych;
- Analizę sytuacji społecznej gminy metodą desk research;
- Opracowanie diagnozy społecznej gminy;
- Analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie podczas spotkania warsztatowego Zespołu ds. opracowania strategii;
- Ustalenie celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji przez członków Zespołu wraz z ekspertem zewnętrznym,
- Przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu dokumentu.

Proces tworzenia Strategii rozpoczęto realizacją badania sondażowego. Mieszkańcy mogli wypowiedzieć się poprzez ankietę elektroniczną zamieszczoną na Samorządowym Portalu

Internetowym, czyli głównej stronie Gminy Słupia Konecka². Obszary ujęte w sondażu obejmowały m.in. aktualne warunki bytowe, główne problemy społeczne oraz propozycje najlepszych rozwiązań. Celem tych konsultacji było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią, zestawiając je z danymi statystycznymi dotyczącymi gminy Słupia Konecka.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy w Słupi, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupi, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz instytucji i organizacji współpracujących z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii i stopy bezrobocia. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

W ramach warsztatów strategicznych omówiono wyniki badania sondażowego, główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców, wypracowano analizę SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy w kontekście pomocy społecznej oraz wypracowano matrycę strategiczną porządkującą kierunki przyszłych działań.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, oświaty, policji, służby zdrowia, jednostek kultury oraz radni. Dnia 30 sierpnia 2023 roku Zarządzeniem nr 28/2023 Wójta Gminy Słupia Konecka powołano trzynastoosobowy Zespół ds. opracowania i koordynacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031*.

Obecność w Zespole ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031 przedstawiciele różnych środowisk gwarantował rzetelne oraz zrównoważone podjęcie problematyki społecznej. W pracę nad Strategią mieszkańcy byli włączeni przed przygotowaniem wstępnego projektu dokumentu poprzez udział w badaniu ankietowym oraz po przygotowaniu projektu dokumentu w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031 przy aktywnym wsparciu eksperta zewnętrznego.

Opracowana Strategia ma charakter otwarty, zawiera w sobie założenie ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów.

² <http://www.slupiakonecka.pl/asp/strategia-rozwiazywania-problemow-spoecznych,4,artykul,1,563>

Stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań zależy zarówno od środków finansowych posiadanych przez Gminę jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu, dlatego też dobrze opracowana Strategia jest podstawą skutecznego ubiegania się o środki z budżetu państwa oraz fundusze Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej, dla których stanowi potencjalne uzasadnienie. Jako uzupełnienie środków gminnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, które to niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe, często niedostępne dla jednostek samorządu terytorialnego

Okres trwania Strategii

Okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka został ustalony do roku 2031. Oznacza to, że zaplanowano działania w ośmioletniej perspektywie czasu. Taka długość wiąże się z wieloma czynnikami ryzyka, dlatego istotnym jest określenie zasad ewaluacji dokumentu. Wyznaczony okres obowiązywania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* wynika głównie z okresu obowiązywania dokumentów strategicznych szczebla krajowego oraz wojewódzkiego. Strategia Rozwoju Województwa oraz Strategia Polityki Społecznej dla województwa świętokrzyskiego obowiązują do 2030 roku i są to dwa główne dokumenty, z którymi zgodna musi być niniejsza Strategia. Ważnym również jest czas trwania unijnej perspektywy finansowej, która aktualnie obowiązuje do 2027 roku. Z dotychczasowego doświadczenia należy założyć, że dokumenty wykonawcze dla kolejnej perspektywy finansowej pojawią się w okolicach roku 2030. Biorąc powyższe pod uwagę, ustalony rok trwania Strategii umożliwi Gminie Słupia Konecka przygotowanie nowej Strategii zgodnej z wytycznymi kolejnych dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego oraz nowej perspektywy finansowej.

Zasoby instytucjonalne umożliwiające realizację zadań

Obowiązkiem gminy jest udzielenie pomocy mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji. Warunkiem sprawnego funkcjonowania jest posiadanie zasobów kadrowych i instytucjonalnych zdolnych do podejmowania tych działań. Wśród zasobów instytucjonalnych na terenie gminy Słupia Konecka w zakresie rozwiązywania problemów społecznych należy wymienić:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi,

- Urząd Gminy w Słupi,
- Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- Szkoła Podstawowa w Wólce,
- Szkoła Podstawowa w Pilczycy,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Mnie,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Słupi,
- Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Słupi,
- Dzienny Dom Senior+ w Pilczycy.

Część diagnostyczna

Niniejsza część *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* poświęcona jest analizie sytuacji społecznej gminy, rozszerzonej o powiązane z nią aspekty: gospodarcze, edukacyjne itp. Podstawę spojrzenia na gminę w perspektywie ostatnich lat stanowiły dokumenty i sprawozdania przygotowane przez instytucje publiczne. Uzupełnieniem obrazu ilościowego było przeprowadzone badanie sondażowe oraz spotkanie warsztatowe, które umożliwiło zweryfikowanie statystyk z „jakościowym” obrazem gminy Słupia Konecka.

Informacje ogólne

Gmina Słupia Konecka administracyjnie należy do powiatu koneckiego i położona jest w północnej części województwa świętokrzyskiego. Gmina Słupia Konecka graniczy z gminami:

- Fałków, Ruda Maleniecka, Radoszyce (powiat konecki),
- Łopuszno (powiat kielecki),
- Krasocin (powiat włoszczowski),
- Przedbórz (powiat radomszczański, województwo łódzkie).

Powierzchnia gminy 106 km², co stanowi 1,24% ogólnej powierzchni województwa świętokrzyskiego i 9,27% powierzchni powiatu koneckiego. Część gminy znajduje się w obrębie Przedborskiego Parku Krajobrazowego. Część Wschodnia wchodzi w skład Konecko – Łopuszańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Dwa główne szlaki komunikacyjne przebiegające przez gminę to drogi powiatowe: Końskie - Włoszczowa i Kielce - Łopuszno - Przedbórz - Piotrków Trybunalski, które przecinają się w miejscowości Wólka. Przez teren gminy przebiega Centralna Magistrala Kolejowa, jednak bez żadnej lokalnej stacji³.

Układ funkcjonalno – przestrzenny gminy Słupia Konecka jest wynikiem długiego rozwoju historycznego. Skupione pasmowo wsie, z zabudową zagrodową i jednorodziną, rozwinęły się na sieci dróg. Centralną pozycję w układzie osiedleńczym i krajobrazowym gminy zajmuje sołectwo Słupia, skupiające obiekty usługowe i administracyjne. Gminę Słupia Konecka należy uznać, za gminę o charakterze rolniczym z uprawą rolną i terenami łąkowymi rozciągającymi się poza linię zabudowy.

³ Raport o stanie gminy Słupia Konecka w roku 2022

Rysunek 1. Położenie gminy Słupia Konecka na tle powiatu koneckiego oraz województwa świętokrzyskiego

Źródło. Opracowanie własne.

Demografia

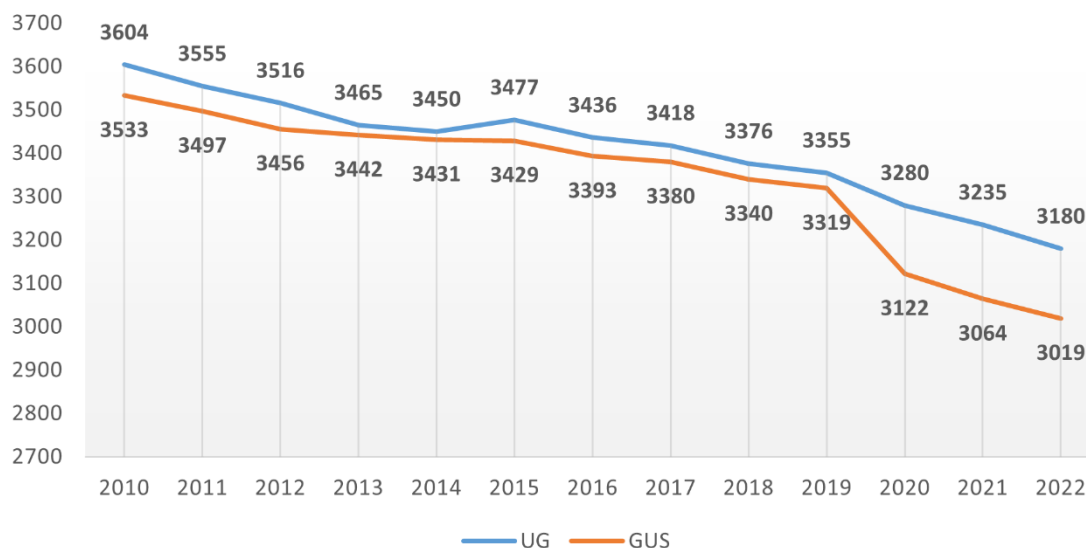

Demografia stanowi bardzo ważny element analizy strategicznej każdej gminy w Polsce. Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Zasoby, ranga oraz rola kapitału ludzkiego uwarunkowane są nie tylko liczebnością populacji czy osób zatrudnionych, lecz również poziomem wiedzy, umiejętności, kreatywnością, przedsiębiorczością, stanem zdrowia itp. W interesie władz Gminy jest zabieganie o nowych mieszkańców, gdyż ich obecność przyczynia się do zwiększenia dochodów budżetowych.

Aktualna struktura demograficzna, która jest rezultatem przeszłych procesów, determinuje przyszłe kształtowanie zjawisk demograficznych i społecznych. Od liczby ludności, przekroju grup wiekowych, wskaźnika przyrostu naturalnego oraz dalszych prognoz powinny zależeć kolejne decyzje władz samorządowych, które wpłyną na kierunki podejmowanych działań na rzecz rozwiązywania obecnych oraz przewidywanych w przyszłości problemów społecznych. W ujęciu strategicznym, wyniki analizy demograficznej powinny determinować politykę rozwojową gminy, w tym kwestię inwestycji skierowanych do poszczególnych grup odbiorców (szkoły, place zabaw, dom seniora itp.). Poniżej

zaprezentowano wykres przedstawiający liczbę ludności w gminie Słupia Konecka w latach 2010-2022 według danych Urzędu Gminy oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 1. Liczba ludności gminy w latach 2010-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy oraz BDL GUS.

Niezależnie od tego, które dane zostaną wzięte po uwagę, na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować stały spadek liczby mieszkańców gminy. Jak wynika z powyższego wykresu istnieją rozbieżności w podawanej liczbie mieszkańców przez Urząd Gminy oraz Główny Urząd Statystyczny. Na koniec grudnia 2022 roku gmina Słupia Konecka liczyła 3180 mieszkańców (UG), czyli o 424 mniej niż w roku 2010 (spadek o 11,8%). W każdym analizowanym roku liczba mieszkańców podawana przez GUS była niższa niż liczba mieszkańców wynikająca z ewidencji Gminy. Na wykresie zauważyć również można gwałtowny spadek liczby mieszkańców w roku 2020 (GUS). Nie jest on jednak spowodowany procesami demograficznymi, a zmianą wartości bazowej bilansu stanu i struktury ludności stosowanej przez Główny Urząd Statystyczny. Wynika to z faktu, że od 2020 roku bazą wyjściową bilansu stanu i struktury ludności są wyniki Narodowego Spisu Powszechnego 2021. W związku z tym dane, jak i wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2020 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2021. Można zatem powiedzieć, że dane te zostały zaktualizowane.

Liczbę mieszkańców gminy Słupia Konecka w latach 2020-2022, z uwzględnieniem poszczególnych miejscowości prezentuje poniższa tabela. W przypadku większości miejscowości liczba mieszkańców corocznie zmniejszała się. Względem roku 2020 przybyło ludności w miejscowościach Piaski i Słupia.

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Słupia Konecka wg miejscowości w latach 2020-2022

Miejscowość	2022	2021	2020
Biały Ług	28	32	35
Budziśław	166	167	169
Czerwona Wola	149	151	154
Czerwona Wola Kolonia	101	104	108
Hucisko	68	70	73
Hucisko Bania	23	24	24
Mnin	510	517	523
Olszówka	68	69	70
Piaski	62	59	61
Pijanów	177	180	185
Pilczyca	250	252	260
Radwanów Kolonia	94	98	96
Radwanów Wieś	97	99	97
Ruda Pilczycka	386	396	406
Rytlów	54	55	62
Skąpe	131	132	133
Słomiana	37	41	39
Słupia	301	305	295
Wólka	323	325	327
Zaostrów	155	159	163
RAZEM	3180	3235	3280

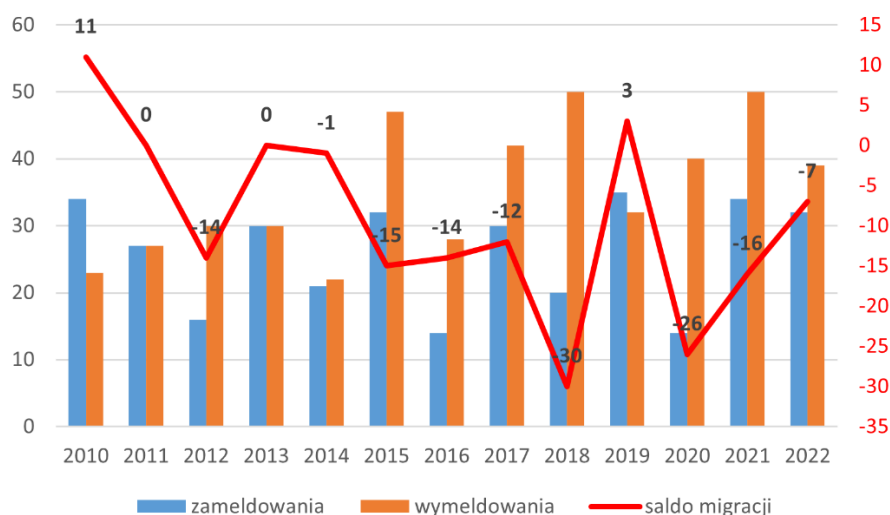
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Słupiu

Zmniejszenie liczby ludności gminy jest zjawiskiem niepożądanym, w dłuższej perspektywie czasu mogącym w negatywny sposób odbić się między innymi na budżecie gminy. Sama dynamika zmian liczby mieszkańców nie oddaje pełnego obrazu gminy w kontekście zmian demograficznych. Koniecznym jest jeszcze ustalenie struktury gminy, czyli analizy jakościowej. Szukając powodów ostatnich spadków liczby ludności można w następstwie pokusić się o oszacowanie dalszych prognoz demograficznych. Mając dopiero taki pełny obraz należy określić potencjały i zagrożenia jakie z tego tytułu mogą mieć miejsce w jednostce.

Jedną z przyczyn zmniejszenia liczby ludności gminy może być opuszczanie gminy przez jej dotychczasowych mieszkańców. Zjawisko to można opisać saldem migracji, które liczone jest jako

różnica zameldowań i wymeldowań. W przypadku gminy Słupia Konecka w większości analizowanych lat saldo migracji miało wartość ujemną⁴. Według tych danych gminę w tym okresie opuściło o 121 więcej osób niż się w niej zameldowało.

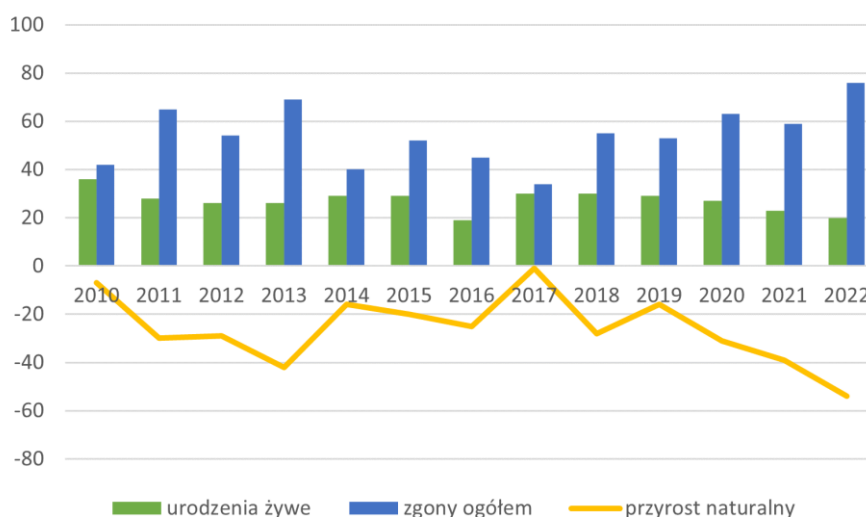
Wykres 2. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie Słupia Konecka

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym dynamikę zmian w strukturze demograficznej gminy jest przyrost naturalny. Określa on różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów na przestrzeni konkretnego roku.

Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Słupia Konecka w latach 2010-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych UG w Słupi.

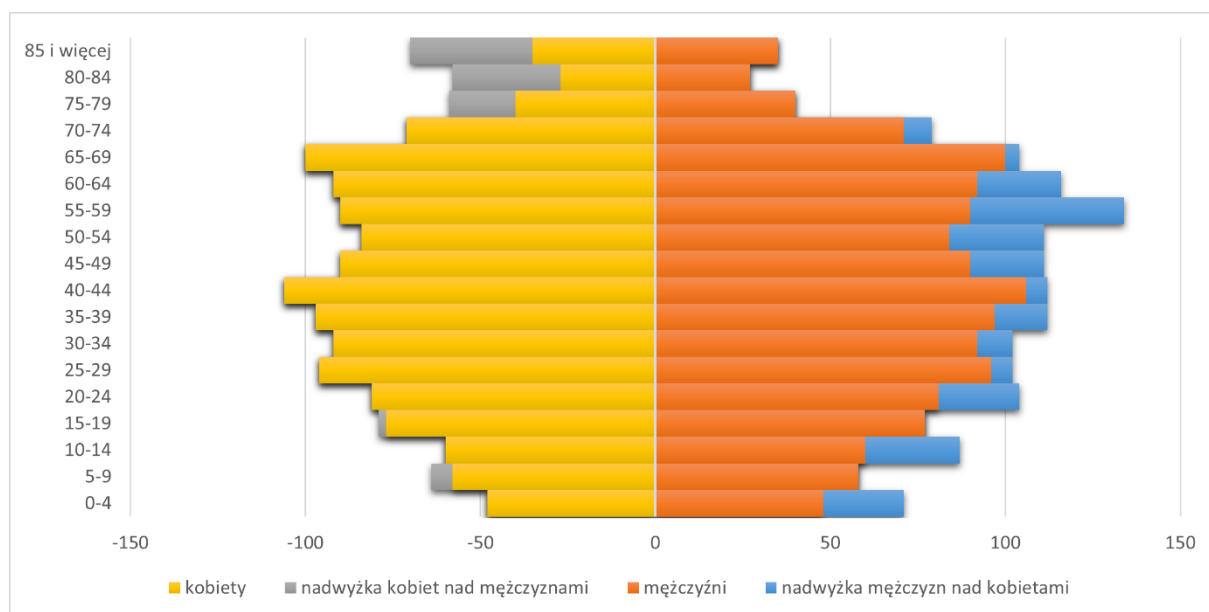
⁴ Dane za rok 2015 są niedostępne w GUS. Na potrzeby niniejszego opracowania rok 2015 uzupełniono danymi Urzędu Gminy w Słupi dotyczącymi zameldowania na pobyt stały oraz wymeldowani z pobytu stałego

Dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Gminy w Słupi nieznacznie różnią się w tej materii. Jednak w obu tych zbiorach, w każdym analizowanym roku przyrost naturalny przyjmował wartość ujemną, czyli liczba zgonów była większa niż liczba urodzeń. Dodatkowo w ostatnich latach różnica ta jeszcze się powiększa.

Ważnym aspektem analizy jakościowej jest tzw. Piramida wieku, prezentująca rozkład ludności z uwzględnieniem płci oraz grup wiekowych. Ujęcie mieszkańców gminy w ten sposób pozwala na spojrzenie na aktualną strukturę ludności pod kątem przyszłych procesów demograficznych. Piramidy wieku dzielimy na progresywne, regresywne i zastojowe. Piramida typu progresywnego pokazuje zwiększanie się liczby ludności, typu zastojowego obrazuje sytuację w której liczba dzieci jest taka sama jak liczba dorosłych, typu regresywnego obrazuje zmniejszanie się liczby ludności.

Jak wynika z piramidy wieku, gmina Słupia Konecka jest przykładem społeczeństwa regresywnego. Największą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku między 55 a 59 rokiem życia, a liczba młodych mieszkańców jest mniejsza niż liczba osób w wieku produkcyjnym. Z poniższej piramidy wieku wyraźnie widać, że wśród osób w wieku produkcyjnym ma miejsce stała przewaga liczby mężczyzn nad kobietami. To ta grupa wiekowa odpowiada w większości przypadków za zakładanie rodziny, dlatego w społeczeństwie liczącym na zwiększenie przyrostu naturalnego, oczekiwana jest nadwyżka kobiet nad mężczyznami. W gminie Słupia Konecka większa liczba kobiet uwidacznia się dopiero w grupach powyżej 75 roku życia, największe wartości procentowe przyjmując wśród mieszkańców powyżej 85 roku życia, co wynika z różnicy w średniej długości życia obu płci.

Wykres 4. Piramida wieku GUS (2022r.)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

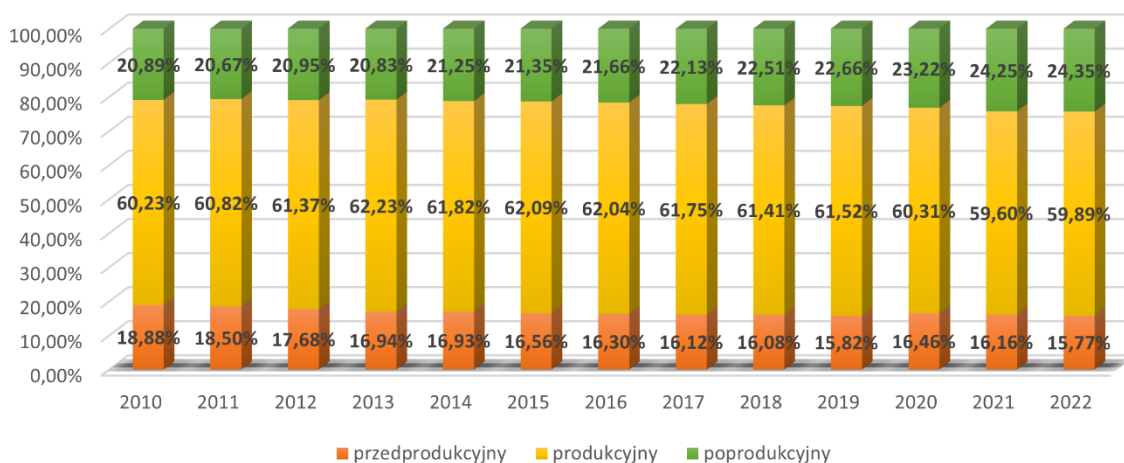
Ważnym elementem struktury demograficznej ludności mającym wpływ na przebieg procesów demograficznych jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym. Przy powyższej piramidzie wieku wspomniano, że wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym przeważają mężczyźni, co będzie miało swoje odzwierciedlenie w przyszłych procesach demograficznych.

Na przestrzeni ostatnich 12 lat zmniejszył się odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym i tym samym zwiększeniu uległ odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Należy jednak wyróżnić kilka trendów:

- wzrost liczebności grupy mieszkańców w wieku emerytalnym miał miejsce od 2014 roku,
- do 2019 roku odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym utrzymywał się na zbliżonym poziomie: około 61,5%,
- stale zmniejszała się liczba najmłodszych mieszkańców gminy.

Wykres ekonomicznych grup wieku stanowi o niekorzystnym obrazie demograficznym gminy. Przyjmuje się, że społeczeństwo z 20% odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym określa się mianem „społeczeństwa starzejącego” się. W przypadku gminy Słupia Konecka w roku 2022 było to 24,35% ludności. Należy przy tym jednak zaznaczyć, że w województwie świętokrzyskim znaczny odsetek gmin wiejskich charakteryzuje się większym udziałem osób w wieku emerytalnym w swoich populacjach.

Wykres 5. Ludność gminy Słupia Konecka wg ekonomicznych grup wieku

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wcześniejsza analiza opierająca się między innymi na piramidzie wieku nie wskazuje na możliwość szybkiego złamania tego trendu i zwiększenia udziału osób w wieku przedprodukcyjnym. W kontekście planowania działań niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy założyć zwiększenie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne dla osób starszych

w najbliższej przyszłości oraz działania ukierunkowane na ich dalszą aktywizację w środowisku lokalnym, zwłaszcza osób przechodzących na emeryturę.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Organizują ją zarówno organy administracji rządowej jak i samorządowej, współpracując z organizacjami społecznymi, Kościołem, związkami wyznaniowymi oraz innymi osobami fizycznymi i prawnymi.

Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Słupia Konecka jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi. Jest on jednostką organizacyjną Gminy Słupia Konecka, która działa na podstawie Uchwały Nr XIX/92 Rady Gminy w Słupi z dnia 24 marca 1992r., w sprawie utworzenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupi oraz Statutu zatwierdzonego Uchwałą Rady Gminy w Słupi z dnia 8 listopada 2016r. Ośrodek realizuje zadania określone nie tylko w ustawie o pomocy społecznej, ale również wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej itp. Przy realizacji niektórych zadań kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej współpracuje między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy w Końskich, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, kuratorami, placówkami służby zdrowia, komornikami oraz organizacjami pozarządowymi.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Prawo do wsparcia udzielanego przez Ośrodek mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

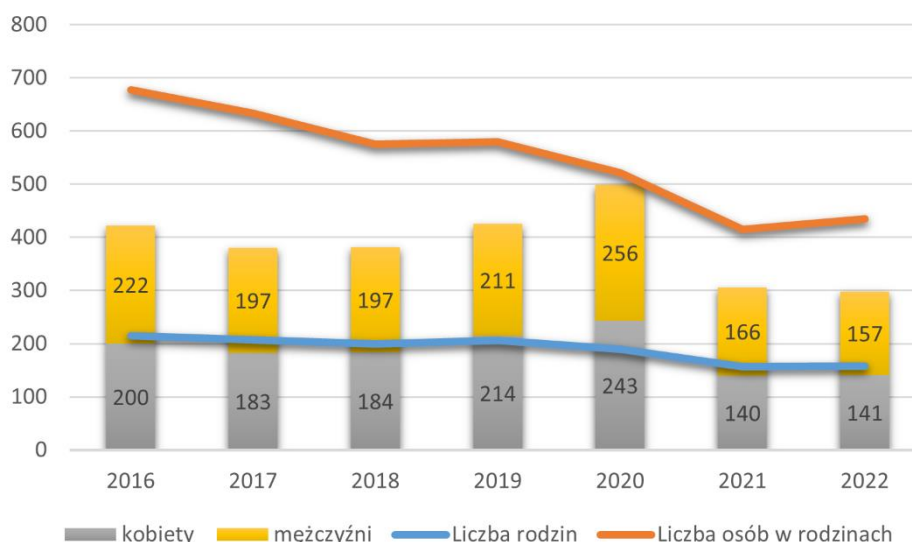
- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.
- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. GOPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek. Zgodnie z ustawą Ośrodek Pomocy Społecznej zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.
- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane są do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenia losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.
- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2022 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Słupi zatrudnionych było 10 osób (stan na 31 grudnia), z czego 2 osoby to pracownicy socjalni. Połowa zatrudnionych osób miała wykształcenie wyższe, a dwoje pracowników specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Zatrudnienie w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w porównaniu do poprzednich lat zmniejszyło się (2021 rok: 11 osób, 2020 rok: 14 osób). Zmniejsza się również liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka - w 2022 roku było to 158 rodzin – o jedną więcej niż w roku poprzednim, ale o 57 mniej niż jeszcze w 2016 roku. Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w ostatnich latach to mężczyźni częściej korzystali z pomocy. Na poniższym wykresie wyróżnia się rok 2020, w którym liczba osób korzystających z pomocy zbliżyła się do ilości osób w rodzinach otrzymujących pomoc. Należy założyć, że wpływ na to miał fakt, że był to pierwszy rok wprowadzonych obostrzeń epidemiologicznych. Z danych Ośrodka wynika, że w roku tym znacznie wzrosła liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, którzy otrzymali pomoc.

Wykres 6. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2022

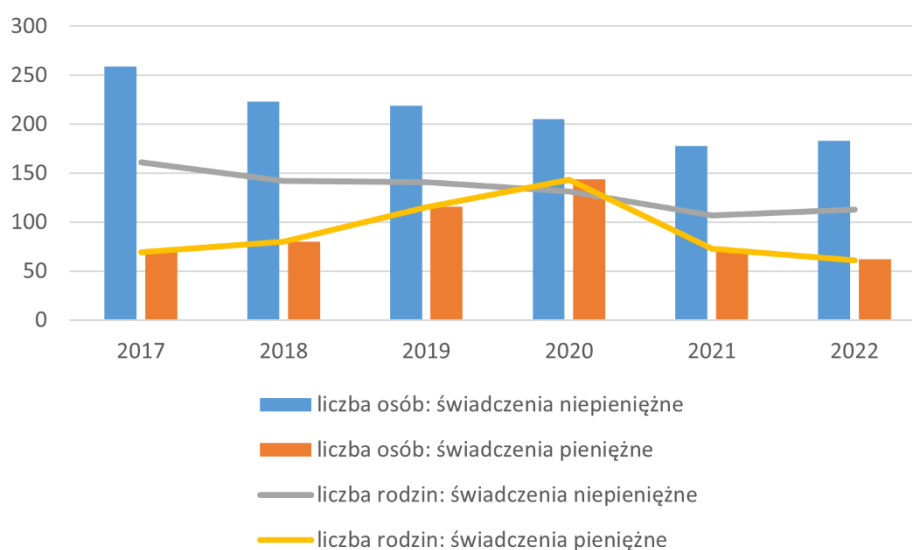

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Słupi

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia (wymienione powyżej). Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. Poniższy wykres prezentuje liczbę osób oraz rodzin, które skorzystały ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2017-2022. Część rodzin otrzymywała oba rodzaje świadczeń, stąd liczba rodzin na poniższym wykresie nie równa się wartościom przedstawionym na wykresie powyżej. Analizując liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej można wyciągnąć główne wnioski:

- w każdym roku większość realizowanych świadczeń miała charakter niepieniężny,
- liczba osób otrzymujących świadczenia niepieniężne systematycznie malała do roku 2021,
- do roku 2020 zwiększała się liczba rodzin otrzymujących świadczenia pieniężne,
- rok 2020 był rekordowym rokiem pod względem liczby osób i rodzin, które otrzymywały świadczenia z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupi,
- jedynym rokiem w którym więcej rodzin otrzymało wsparcie w postaci świadczeń pieniężnych niż niepieniężnych był rok 2020.

Wykres 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2017-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupi wynika, że ze świadczeń pieniężnych częściej korzystają gospodarstwa jednoosobowe niż wieloosobowe. Odwrotna sytuacja ma miejsce w przypadku świadczeń o charakterze niepieniężnym. Wynika z tego, że pomoc finansowa Ośrodka częściej trafia do osób starszych, samotnie gospodarujących niż do rodzin z dziećmi.

W 2022 roku najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi było ubóstwo. W poprzednich latach jako najczęstszy powód podawano potrzebę ochrony macierzyństwa. Jest to przesłanka umożliwiająca wsparcie kobiet w ciąży oraz rodzica wychowującego dziecko.

Tabela 2. Powody przyznania pomocy przez GOPS w Słupi w latach 2018-2022

Powód przyznania pomocy	2018	2019	2020	2021	2022
Długotrwała lub ciężka choroba	78	71	57	60	50
Ubóstwo	61	30	24	45	59
Bezrobocie	8	6	5	6	4
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0	9	7

Niepełnosprawność	39	32	25	31	30
Potrzeba ochrony macierzyństwa	91	106	99	70	55
Alkoholizm	3	0	2	2	0
Zdarzenie losowe	1	0	0	1	0
Przemoc domowa	0	0	0	1	0
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	0	2	1	0	2
Bezdomność	0	1	2	2	2
Sytuacja kryzysowa	1	2	2	1	1
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0
Narkomania	0	0	0	0	0
Sieroctwo	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Podstawowym „narzędziem” pracy pracowników socjalnych jest wywiad środowiskowy. Jest to rozmowa przeprowadzana u osób i rodzin, które korzystają z pomocy społecznej lub starają się o nią, mająca na celu ocenę ich sytuacji.

Tabela 3. Wywiad środowiskowy

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	245	242	321	190	169	158
Liczba osób	720	544	572	343	259	243

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Opisana struktura klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, pogarszającą się sytuację ekonomiczną rodzin, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz rosnące koszty utrzymania.

Edukacja

Na terenie gminy Słupia Konecka działają trzy szkoły podstawowe (dwie samorządowe oraz jedna prowadzona przez stowarzyszenie) z oddziałami przedszkolnymi:

- Szkoła Podstawowa w Pilczycy,
- Szkoła Podstawowa w Wólce,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Mnie.

Nadrzędnym celem szkół podstawowych jest wszechstronny rozwój ucznia poprzez realizację zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania. Dodatkowo podejmowane są działania opiekuńcze i profilaktyczne odpowiednio do istniejących potrzeb.

Tabela 4. Liczba uczniów w gminie Słupia Konecka

Liczba uczniów na dzień 30 września roku:	2019	2020	2021	2022
Szkoła Podstawowa w Pilczycy	87	93	91	92
Szkoła Podstawowa w Wólce	85	79	75	73
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Mnie	42	37	37	35
RAZEM	214	209	203	200

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Słupia Konecka.

W roku szkolnym 2022/2023 naukę w szkołach podstawowych rozpoczęło 200 uczniów, czyli o 14 mniej niż w roku szkolnym 2019/2020, który to był pierwszym rokiem bez gimnazjów. Najwięcej dzieci uczy się w Szkole Podstawowej w Pilczycy, a najmniej w Niepublicznej Szkole Podstawowej w Mnie.

Zgodnie z nowelizacją ustawy oświatowej z 2022 roku, w szkołach i przedszkolach muszą być zatrudnieni specjaliści: pedagodzy, pedagodzy specjali, psychologowie, logopedzi lub terapeuci pedagogiczni. W szkołach samorządowych w gminie Słupia Konecka w roku szkolnym 2023/2024 zatrudnienie specjalistów wyglądało następująco:

- Szkoła Podstawowa w Pilczycy:
 - Logopeda,
 - pedagog specjalny,
 - psycholog,
- Szkoła Podstawowa w Wólce:
 - pedagog specjalny.

Dla organów prowadzących szkoły podstawowe, ważną informacją jest liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych. Informacja ta, poparta danymi demograficznymi pozwala oszacować przewidywaną liczbę uczniów klas I w przyszłości. Liczbę „przedszkolaków” w gminie Słupia Konecka w ostatnich latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych i klasach „0” w gminie Słupia Konecka

Liczba dzieci na dzień 30 września	2019	2020	2021	2022
Szkoła Podstawowa w Pilczycy	19	12	12	11
Szkoła Podstawowa w Wólce ⁵	48	50	56	54
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Mlinie	17	16	17	16
OGÓŁEM	84	78	85	81

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Słupia Konecka.

W roku szkolnym 2022/2023 w oddziałach przedszkolnych i klasach „0” przy szkołach podstawowych uczyło się 81 dzieci.

Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Do zadań własnych gminy w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy również:

- opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy,
- przekazywanie powiatowi informacji o realizowanych programach zdrowotnych,
- inicjowanie i udział w wytyczaniu kierunków przedsięwzięć lokalnych, zmierzających do zaznajamiania mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami,
- podejmowanie innych działań, wynikających z rozeznania potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy.

Zgodnie z ustawą o zdrowiu publicznym zadania z zakresu zdrowia publicznego obejmują:

⁵ Oddział przedszkolny zamiejscowy, z siedzibą w Słupi.

- monitorowanie i ocenę stanu zdrowia społeczeństwa, zagrożeń zdrowia oraz jakości życia związanej ze zdrowiem społeczeństwa,
- edukację zdrowotną dostosowaną do potrzeb różnych grup społeczeństwa, w szczególności dzieci, młodzieży i osób starszych,
- promocję zdrowia i profilaktykę chorób,
- działania w celu rozpoznawania, eliminowania lub ograniczania zagrożeń i szkód dla zdrowia fizycznego i psychicznego w środowisku zamieszkania, nauki, pracy i rekreacji,
- analizę adekwatności i efektywności udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej w odniesieniu do rozpoznanych potrzeb zdrowotnych społeczeństwa,
- inicjowanie i prowadzenie badań naukowych oraz współpracy międzynarodowej w zakresie zdrowia publicznego,
- rozwój kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego,
- ograniczanie nierówności w zdrowiu wynikających z uwarunkowań społeczno-ekonomicznych,
- działania w obszarze aktywności fizycznej.

Nie wszystkie z wymienionych powyżej zadań leżą w gestii samorządu gminnego. Nikt nie oczekuje od władz Gminy Słupia Konecka prowadzenia badań naukowych oraz współpracy międzynarodowej w zakresie zdrowia publicznego, ale większość z tego katalogu zadań znajduje swoje odzwierciedlenie w działaniach podejmowanych na rzecz mieszkańców gminy.

Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Słupia Konecka świadczy Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Słupi. Z korzystania z opieki medycznej świadczonej przez GZOZ deklarowało 2742 osób, czyli około 86% populacji gminy. Głównymi specjalizacjami jest medycyna rodzinna oraz medycyna ogólna. Dodatkowo funkcjonuje również gabinet stomatologiczny.

Tabela 6. Liczba świadczeń i porad udzielonych w GZOZ w Słupi

	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Zadeklarowani</i>	2935	2734	2817	2847	2742
<i>Liczba świadczeń zdrowotnych</i>	14596	14276	12685	13028	16743
<i>Porady w ramach POZ</i>	14596	14596	15413	12556	13685

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Słupia Konecka.

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Słupia Konecka należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroba serca), nowotwory, infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego. Rok 2020 przyniósł pandemię wirusa SARS-CoV-2 co wymagało reorganizacji pracy instytucji publicznych, w tym Gminnego Zakładu Opieki Zdrowotnej. Zauważalny był

między innymi wzrost liczby osób zadeklarowanych do GZOZ, co związane było ze szczepieniami. W 2020 roku udzielono również największej liczby porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Łącznie na COVID-19, pełną dawką, zaszczepiło się 54% mieszkańców gminy, z czego najwięcej w przedziale wiekowym 40-59 (567 w pełni zaszczepionych osób).⁶

Epidemia koronawirusa wpłynęła na zmianę stylu życia ludności. Nagłe ograniczenie aktywności fizycznej, zła dieta, stres, ograniczenie wizyt u lekarza i badań diagnostycznych zwiększyły ryzyko zachorowania na choroby cywilizacyjne. Dodatkowo według Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) jedna na siedem młodych osób w wieku od 10 do 19 lat cierpi na zdiagnozowane zaburzenia psychiczne. Organizacja łączy to bezpośrednio ze skutkami pandemii: zakłócenie dotychczasowego trybu życia, edukacji i rekreacji, jak również obawy o dochody rodziny i zdrowie powodują strach, gniew i troski o przyszłość. Zaburzenia te mogą mieć postać zaburzeń lękowych, depresji, problemów behawioralnych m.in. Wpływ pandemii jest zatem poważny i będzie odczuwalny przez wiele kolejnych lat. Promowanie zdrowia psychicznego młodych ludzi jest ważnym wkładem w ich dobre samopoczucie, rozwój oraz udział w społeczeństwie. W takiej sytuacji jeszcze ważniejsze stały się działania edukacyjne i profilaktyczne skierowane do mieszkańców.

Działalność kulturowa

Działalność kulturową gminy Słupia Konecka uwarunkowuje jej wiejski charakter oraz położenie administracyjne. Charakterystyka działalności instytucji kultury na terenie gminy wiejskiej znacząco różni się od funkcjonowania takich instytucji w dużym ośrodku miejskim. Zamiast specjalizacji pojawia się uniwersalność, ponieważ wymagają tego ograniczone zasoby oraz wymagania stawiane przed pracownikami. Centralną funkcję kulturową na terenie gminy pełni Gminna Biblioteka Publiczna w Słupi wraz z Filią biblioteczną w Mninie. Biblioteka wspomaga szeroko rozumianą edukację społeczną. Jako lokalny ośrodek kultury zapewnia szeroki dostęp do wiedzy oraz aktywnie promuje czytelnictwo. Uniwersalny charakter zbiorów bibliotecznych i jego systematyczne uzupełnianie sprzyja zaspokajaniu potrzeb użytkowników różnych grup wiekowych. Połowę czytelników stanowią dzieci, młodzież szkolna oraz studenci. Pozostali czytelnicy to osoby dorosłe, głównie panie. W ostatnich latach następuje spadek czytelników i wypożyczenia wśród dzieci i młodzieży, który dodatkowo został spotęgowany ograniczeniami pandemicznymi. W ramach upowszechniania czytelnictwa organizowane są lekcje biblioteczne, wystawki tematyczne, zajęcia dla dzieci oraz przyjmowane są wycieczki szkolne⁷.

⁶ <https://www.gov.pl/web/szczepienia-gmin#/poziomwyszczepienia>

⁷ Raport o stanie Gminy Słupia Konecka za rok 2022

Ważnym elementem lokalnego kulturowego krajobrazu gminy są Koła Gospodyń Wiejskich. Z danych uzyskanych z Urzędu Gminy w Słupi wynika, że na terenie gminy funkcjonuje pięć Kół:

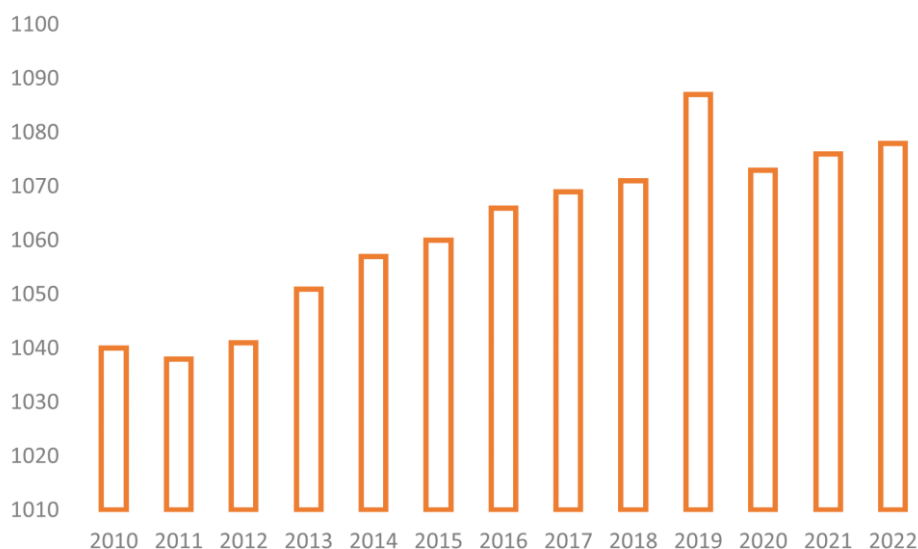
- Koło Gospodyń Wiejskich w Budzistawiu „Budzistawianki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Mlinie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Radwanowie „Radwanianki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wólce „Wólczańki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Rudzie Pilczyckiej „Kalinki”.

Mieszkalnictwo

Dla prawidłowego funkcjonowania rodziny potrzebują odpowiednich warunków mieszkaniowych, ponieważ brak swojego mieszkania często bywa powodem wstrzymującym decyzję młodych małżeństw o powiększeniu rodziny. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w ciągu ostatnich trzynastu lat przybyło 38 nowych mieszkań. W 2020 roku nastąpił ubytek w gminnym zasobie mieszkaniowym, co wynikało z aktualizacji danych w ramach Spisu Powszechnego.

Wykres 8. Budynki mieszkalne w gminie Słupia Konecka w latach 2010-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Gmina w swoim zasobie posiada pięć mieszkań komunalnych oraz jedno mieszkanie socjalne. Spośród zasobu komunalnego zamieszkałe są jedynie trzy mieszkania. Główny Urząd Statystyczny umożliwia analizę gminy pod kątem procentowego budynków mieszkalnych podłączonych do wodociągu i gazu sieciowego oraz wyposażonych w łazienkę, ustęp splukiwany oraz centralne ogrzewanie. Według tych statystyk na koniec 2022 roku niemal 90% mieszkań podłączonych było do wodociągu oraz jedynie 2,4%

miało dostęp do sieci kanalizacyjnej. W 2022 roku oddano do użytku pierwsze 2,4 km sieci kanalizacyjnej w gminie.

Z danych dotyczących wyposażenia mieszkań w ustęp spłukiwany, łazienkę i centralne ogrzewanie wynika, że jedynie niemal 69% mieszkań ma łazienkę, blisko 79% ustęp spłukiwany a centralnym ogrzewaniem dysponuje niecałe 69% mieszkań na terenie gminy.

Tabela 7. Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
wodociąg	86,7	86,8	86,7	86,8	89,5	89,5	89,6
kanalizacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4
ustęp spłukiwany	64,5	64,6	64,7	64,9	78,2	78,3	78,4
łazienka	61,0	61,1	61,1	61,4	68,8	68,9	69,0
centralne ogrzewanie	52,0	52,2	52,3	52,5	68,4	68,4	68,6
gaz sieciowy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Lokalny rynek pracy

Polityka społeczna gminy połączona jest nierozdzielnie z lokalną sytuacją gospodarczą. W największym stopniu to właśnie rynek pracy wpływa na profil rodzin korzystających z pomocy społecznej, między innymi poprzez zjawisko bezrobocia, ubóstwa wynikającego z niskich wynagrodzeń, pracy na „czarno”, długotrwałej rozłąki z rodziną m.in. Władze gminy nie mają bezpośrednich narzędzi do kreowania lokalnego rynku pracy, ale poprzez swoje kompetencje mogą wpływać na jego rozwój. Jednym ze sposobów jest przyciągnięcie przedsiębiorstw i zachęcenie ich do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy. Dzięki temu nie tylko wzrastają dochody własne gminy przez zwiększenie jej wpływów z podatku od nieruchomości i z udziałów w PIT i CIT, ale również przyczynia się to do powstania nowych miejsc pracy i zmniejszenia liczby osób bezrobotnych na obszarze tej jednostki samorządu terytorialnego. Bezrobocie wiąże się nie tylko z koniecznością pomocy materialnej rodzinie, ale również ze zmniejszeniem potencjalnych wpływów podatkowych z tytułu udziału w podatkach centralnych. Gmina Słupia Konecka jest gminą wiejską o charakterze rolniczym, co oddziałuje również na jej profil gospodarczy. Na terenie gminy jest 579 gospodarstw rolnych, z czego 577 to indywidualne gospodarstwa rolne.

Tabela 8. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie Słupia Konecka

	Ogółem	Do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15 ha i więcej
Liczba gospodarstw	579	3	203	249	61	63
Źródła dochodu gospodarstw rolnych	Gospodarstwa indywidualne z dochodem z działalności rolniczej		z doch. z pozarolniczej działalności gospodarczej	z doch. z pracy najemnej	z doch. z emerytury i renty	z doch. z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą
Liczba gospodarstw	577		169	229	166	159
Gospodarstwa indywidualne wg głównego źródła utrzymania	gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności rolniczej		gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności pozarolniczej	gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z pracy najemnej	gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z emerytury i renty	gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania poza emeryturą i rentą
	152		85	150	67	10

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Największy odsetek stanowiły gospodarstwa o powierzchni większej niż 5 hektarów, ale mniejszej niż 10 hektarów – 43%. Kolejne 35% to gospodarstwa mniejsze – do 5 ha ale większe niż 1 ha. Najwięcej indywidualnych gospodarstw rolnych, oprócz dochodów z działalności rolniczej ma również dochody z pracy najemnej (40%). Jedynie dla 152 gospodarstw rolnych głównym źródłem zarobku jest dochód z tego gospodarstwa.

Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Słupia Konecka w latach 2016-2022

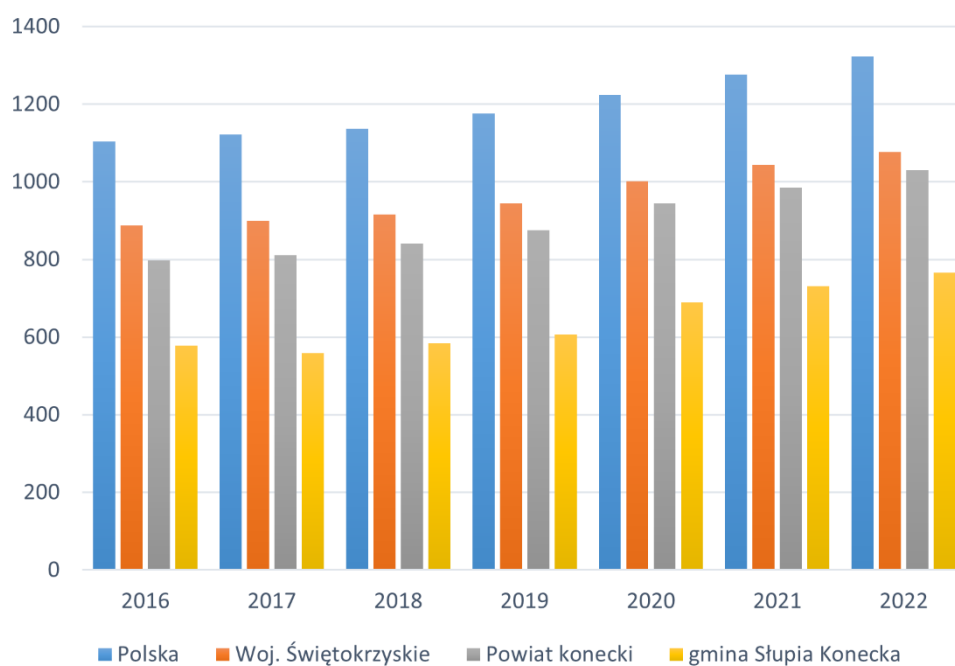
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ocena lokalnego rynku pracy przez poszczególnych mieszkańców jest subiektywnym odczuciem. To co można obiektywnie opisać to ilość oraz struktura przedsiębiorczości na obszarze gminy. Służą do tego dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazujące ilość podmiotów gospodarki narodowej na danym terytorium. Pod pojęciem „podmiotów gospodarki narodowej” należy rozumieć osoby prawne,

jednostki organizacyjne, które nie posiadają osobowości prawnej (również ich zakłady, oddziały, filie stanowiące ich jednostki lokalne) oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Pojęcie to nie ogranicza się zatem tylko do przedsiębiorców zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. W gminie Słupia Konecka na przestrzeni ostatnich siedmiu lat zwiększyła się liczba podmiotów gospodarki narodowej: z 196 w 2016 roku do 231 w roku 2022. Oznacza to wzrost o prawie 18%. Za ten przyrost odpowiadały podmioty z sektora prywatnego.

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Słupia Konecka wskaźnik ten, pomimo wzrostu, wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju. W 2022 roku w gminie Słupia Konecka przypadało 765 podmiotów w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców, co stanowiło blisko 58% wartości dla kraju. Jak wynika z poniższego okresu, w całym siedmioletnim analizowanym okresie wskaźnik ten był niższy od wartości dla jednostek wyższego szczebla. Na uwagę zasługuje fakt, że porównując tempo wzrostu wskaźnika w gminie, województwie oraz kraju, otrzymamy informację, że w analizowanym okresie Gmina Słupia Konecka „nadrobiła” względem tych jednostek. W 2017 roku wskaźnik dla gminy stanowił 62,11% wartości wskaźnika wojewódzkiego oraz 69,01% wartości wskaźnika dla powiatu koneckiego. W 2022 roku wartości te wyglądały następująco: 71,03% oraz 74,27%.

Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W 2022 roku spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów na terenie gminy, najwięcej funkcjonowało w sekcji G: *handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle* (25,97%). Jest to ogólnopolska tendencja, którą doskonale można zaobserwować w pozostałych gminach województwa świętokrzyskiego. Kolejnym najliczniejszym sektorem gospodarki było *budownictwo* (21,21%) oraz *przetwórstwo przemysłowe* (13,85%). W tych czterech sektorach działało łącznie około 61% firm w gminie Słupia Konecka. Należy przy tym zauważyć, że firmy funkcjonujące w budownictwie bardzo często swoją działalność realizują poza granicami gminy a nawet kraju. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 9. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2022)

Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12
górnictwo i wydobywanie	0
przetwórstwo przemysłowe	32
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1
budownictwo	49
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	60
transport i gospodarka magazynowa	15
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5
informacja i komunikacja	2
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9
edukacja	5
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3
pozostała działalność usługowa	18
organizacje i zespoły eksterytorialne	

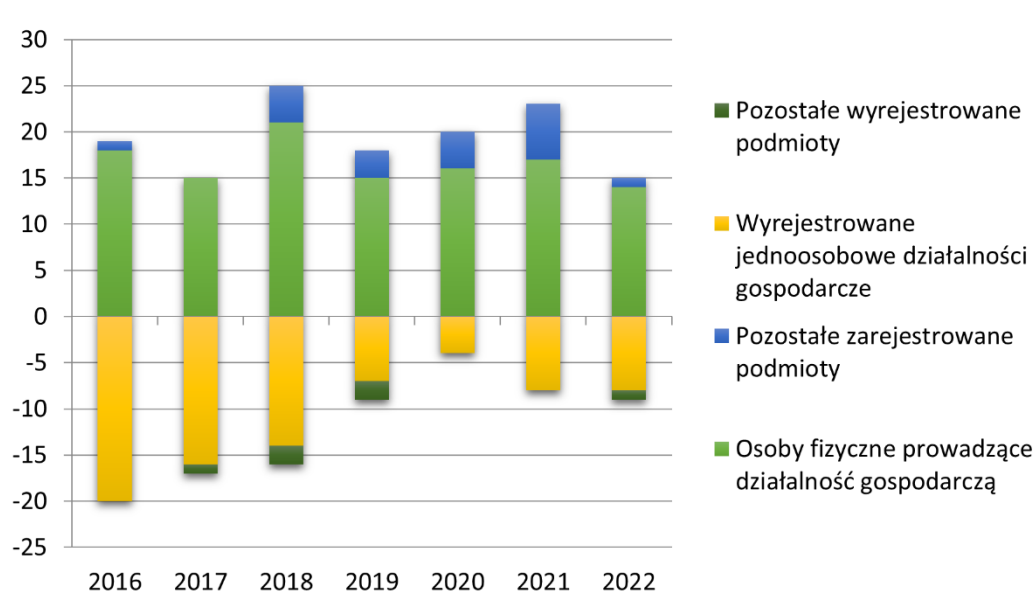
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 96% lokalnego rynku pracy. Spośród niego największą grupę pracodawców stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki. Na terenie gminy nie funkcjonował żaden zakład zatrudniający przynajmniej 250 osób i jedynie 1 zakład zatrudniający między 50 a 249 osób. Z racji na

wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie.

Jak wynika z poniższego wykresu w latach 2016-2017 na terenie gminy wyrejestrowano więcej działalności gospodarczych niż ich rejestrowano. Największa różnica „na plus” miała miejsce w latach 2020-2021, gdzie przybyło odpowiednio 16 i 15 podmiotów. Poniższy wykres nie uwzględnia jednak zawieszenia prowadzenia działalności gospodarczej. Na koniec grudnia 2022 roku 31 podmiotów miało zawieszoną swoją działalność – wszystkie to jednoosobowe działalności gospodarcze. Oznaczało to wzrost o 6 względem grudnia 2021 roku oraz o 10 względem roku 2020. Wynika z tego, że na każde 100 jednoosobowych działalności zarejestrowanych w gminie prawie 17 miało zawieszoną działalność.

Wykres 11. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2016-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Organizacje pozarządowe

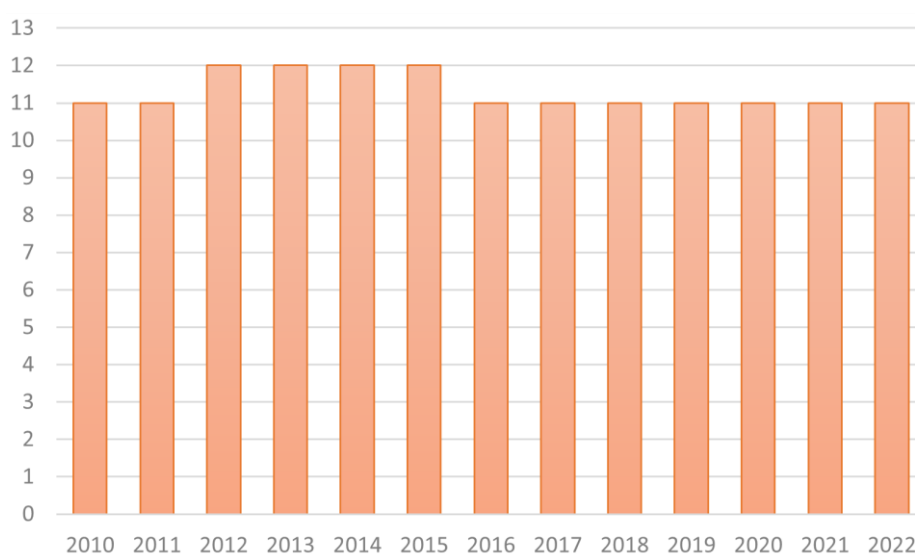

Organizacje pozarządowe mogą pełnić bardzo ważną funkcję w lokalnej społeczności uzupełniając zadania gminy między innymi poprzez realizację działań o charakterze kulturalnym i sportowym, pomoc mieszkańcom lub prowadzenie szkół. Zakres działalności organizacji jest bardzo szeroki, ale wymaga zaangażowania oraz wysokiego poziomu świadomości obywatelskiej. Organizacje pozarządowe, zwane również „trzecim sektorem” zagościły w polskiej świadomości dopiero po przemianach ustrojowych w latach 90 XX

wieku, ale potrafią już odgrywać olbrzymią rolę w niektórych aspektach naszego życia. W gminie Słupia Konecka w 2022 roku zarejestrowanych było 11 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Na przestrzeni ostatnich lat jedynie w latach 2012-2015 było zarejestrowanych 12 stowarzyszeń. Wśród podmiotów trzeciego sektora działających na terenie gminy należy wymienić:

- Stowarzyszenie Przyszłość dla Mnina,
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Ziemi Pilczyckiej,
- Stowarzyszenie Tradycja i Przyszłość.

Wykres 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Słupia Konecka w latach 2010-2022

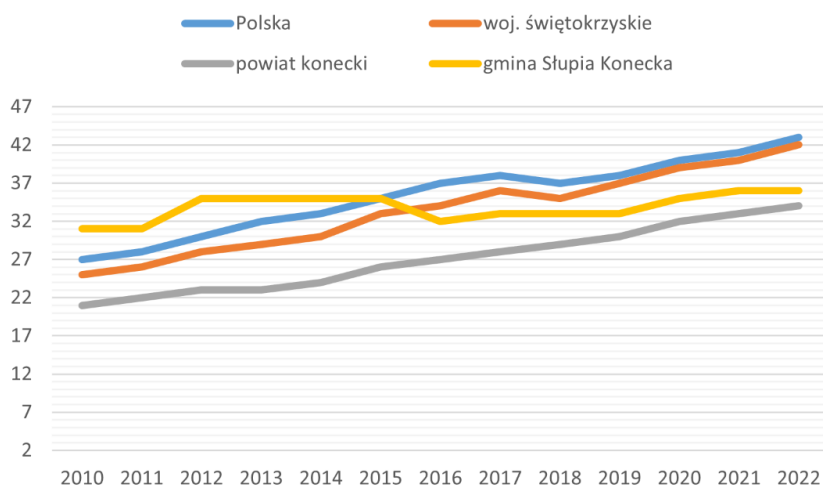
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Należy również mieć na uwadze, że ochotnicze straże pożarne również funkcjonują w formie stowarzyszenia. Tych na terenie gminy jest siedem. Działają tu również Koła Gospodyń Wiejskich w miejscowościach: Mnin, Budziszław, Radwanów, Wólka, Ruda Pilczycka. Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich prowadzony jest przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Sama liczba organizacji „trzeciego sektora” w gminie nie wypada imponująco, ale należy ją porównać z jednostkami administracyjnymi wyższego szczebla poprzez odniesienie do liczby ludności. Korzystając z danych Głównego Urzędu Statystycznego można porównać liczbę fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych w gminie, powiecie, województwie oraz kraju w przeliczeniu na każdy 10 tys. mieszkańców. Jak wynika z powyższego wykresu, liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na terenie gminy Słupia Konecka wyróżnia się pozytywnie na tle powiatu koneckiego, ale poniżej średnich wartości przypisanych dla województwa oraz kraju. W 2022 roku w gminie, na każdych 10

tysięcy mieszkańców przypadało 36 organizacji, gdzie w województwie były to 42, a w kraju 43 stowarzyszenia.

Wykres 13. Fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców gminy Słupia Konecka, powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju w latach 2010-2022

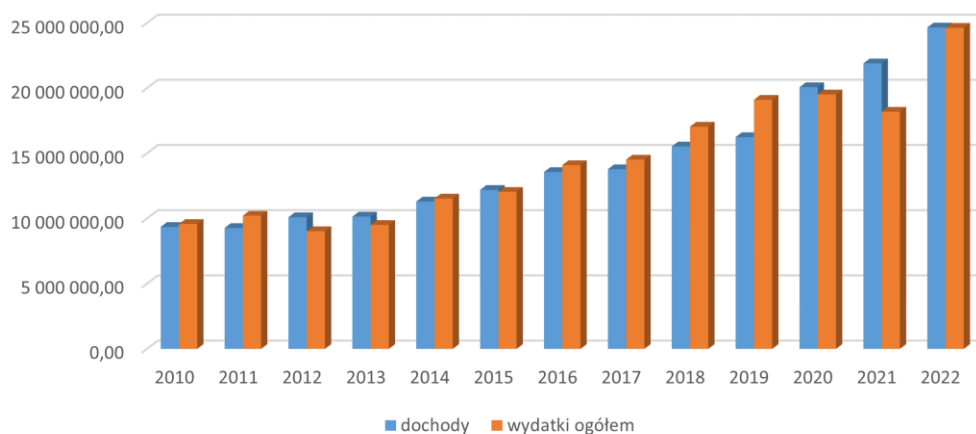
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Finanse publiczne

Stan finansów gminy jest elementem determinującym rozwój lokalny jako proces zmian społeczno-gospodarczych. Na przestrzeni ostatnich 13 lat zauważalny był znaczny wzrost dochodów gminy oraz wydatków Gminy. Porównując rok 2022 do roku 2010 dochody gminy wzrosły o 163,5%, a wydatki o 157%. Przez ostatnie trzy lata Gmina wygenerowała nadwyżkę budżetową, jednak w przeciągu całego tego okresu, wydatki przewyższyły dochody o 922 tys. zł.

Wykres 14. Dochody i wydatki gminy Słupia Konecka w latach 2010-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Suma wydatków z budżetu gminy Słupia Konecka w przeliczeniu na liczbę mieszkańców daje 8 tys. złotych. Oznacza to wzrost wydatków o 198% w porównaniu do roku 2010. Największa część budżetu Gminy Słupia Konecka w 2022 roku została przeznaczona na Dział 801 – *Oświata i wychowanie* (21,02%). Kolejnym działem budżetowym był Dział 600 – *Transport i łączność*, który pochłonął 4 mln złotych (16,34%). Wydatki związane z pomocą społeczną wyniosły:

- Dział 852 - *Pomoc społeczna* – 1,59 mln zł.
- Dział 853 - *Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej* – 2,57 mln zł.
- Dział 855 – *Rodzina* – 3,22 mln zł.

Wydatki należy traktować jako odzwierciedlenie realizacji zadań wykonywanych przez Gminę. W wielkości poszczególnych rodzajów wydatków znajdują swoje odbicie kierunki i zakres zadań powierzonych Gminie do wykonania.

Charakterystyka lokalnych problemów społecznych

Niniejszy rozdział poświęcony jest analizie problemów społecznych w kontekście lokalnym. Wskazano główne problemy na obszarze gminy Słupia Konecka oraz opisano działania podejmowane przez Gminę celem pomocy mieszkańcom w ich przezwyciężeniu oraz zapobieganiu ich skutków.

Celem statystycznego określenia istotności lokalnych problemów społecznych posłużono się analizą metodą Pareto-Lorenza, która oparta jest na zasadzie, że często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić m.in. o proporcję 75-25. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Tabela 10. Problemy społeczne w gminie Słupia Konecka w latach 2019-2022 według zestawienia Pareto-Lorenza

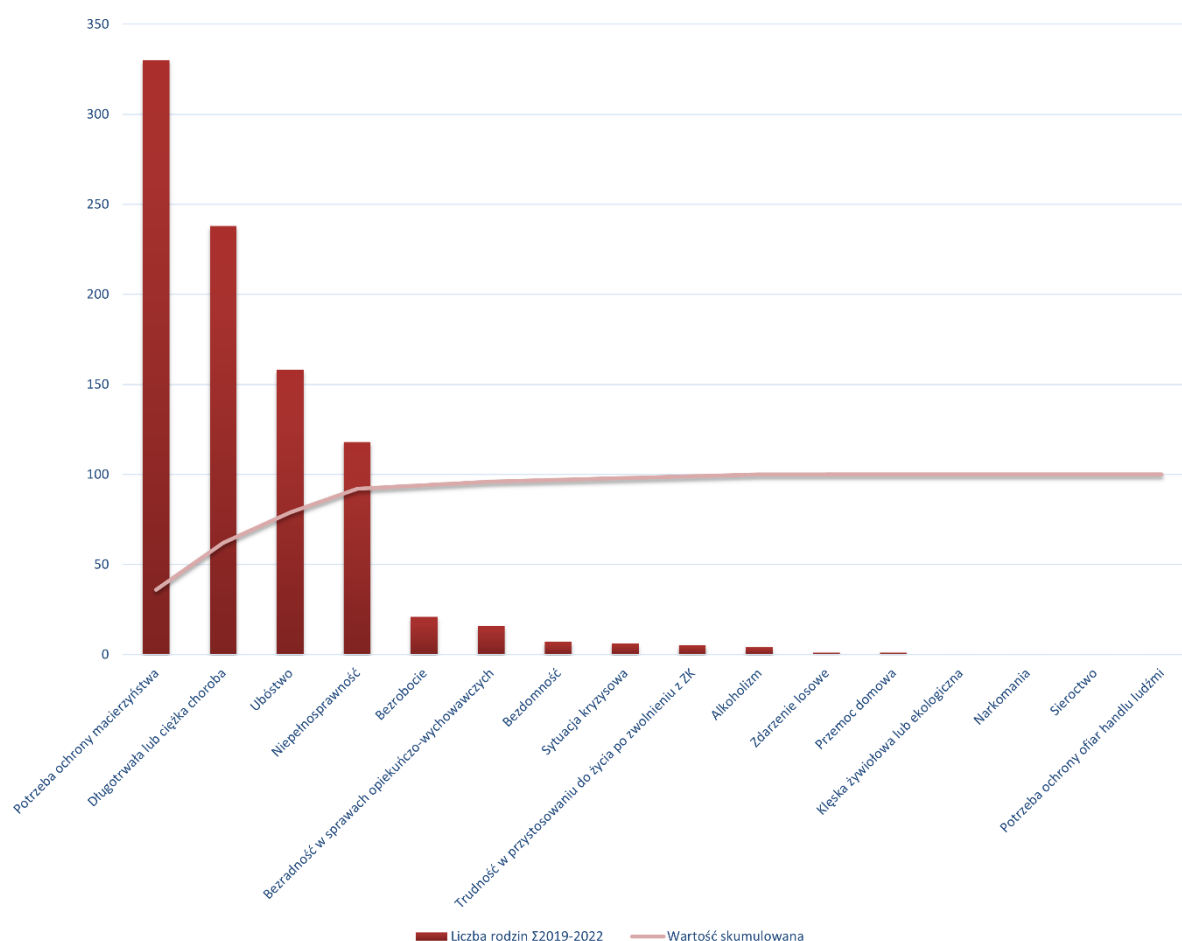
Powód	Liczba rodzin Σ 2019-2022	Udział w grupie	Wartość skumulowana	Kategoria
Potrzeba ochrony macierzyństwa	330	36,46%	36	A
Długotrwała lub ciężka choroba	238	26,30%	62	
Ubóstwo	158	17,46%	79	
Niepełnosprawność	118	13,04%	92	B
Bezrobocie	21	2,32%	94	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	16	1,77%	96	
Bezdomność	7	0,77%	97	C
Sytuacja kryzysowa	6	0,66%	98	
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	5	0,55%	99	
Alkoholizm	4	0,44%	100	
Zdarzenie losowe	1	0,11%	100	
Przemoc domowa	1	0,11%	100	
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0,00%	100	
Narkomania	0	0,00%	100	
Sieroctwo	0	0,00%	100	
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0,00%	100	

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupi. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii lokalnego systemu pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych statystycznych wygenerowanych przez system pomocy społecznej. W celu dokonania analizy pod uwagę zostały wzięte cztery ostatnie lata: 2019-2022. Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenzo prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się z dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 15. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Na podstawie powyższej tabeli oraz wykresu można zauważyć, iż trzy pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. potrzeba ochrony macierzyństwa, długotrwała lub ciężka choroba oraz ubóstwa odpowiadają za 79% wszystkich przyczyn. Dołączając do tego niepełnosprawność otrzymujemy 92% wszystkich przypadków. Pozostałe czynniki odpowiadają zatem łącznie za 8% powodów przyznania pomocy na przestrzeni lat 2019-2022.

Wspieranie rodziny

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna. Rodzina jest zatem podstawową formą opieki nad dzieckiem od jego urodzenia aż do uzyskania przez nie samodzielności

To właśnie w rodzinie dziecko zdobywa swoje pierwsze doświadczenia społeczne, poznaje zasady zachowań oraz norm postępowania. Rodzice jako wychowawcy pomagają rozwijać osobowość, psychikę oraz indywidualność swojego dziecka. To do ich obowiązków należy zaspokajać potrzeby dziecka, zarówno te o charakterze materialnym jak i emocjonalnym. Elementem lokalnej polityki prorodzinnej jest zapewnienie opieki dzieciom do lat 3. Na terenie gminy Słupia Konecka nie funkcjonuje jednak żaden żłobek. Zapewniona jest za to opieka przedszkolna, co wykazano w rozdziale „Edukacja”.

Przyczyną złego funkcjonowania rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Bezradność występować może w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – na przykład problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania m.in. Nie należy jednak utożsamiać tej bezradności z nieposiadaniem wystarczających środków finansowych, czy też w skrajnych przypadkach z ubóstwem, ponieważ o bezradności powinno mówić w przypadku takich rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie najważniejszych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób. Problemy opiekuńczo-wychowawcze dotyczą głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą również liczyć na pomoc w formie pracy socjalnej. Jest to działalnictwo, które należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym i stanowi niejako podstawę działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupiu. Skierowana jest na przywrócenie zdolności do samodzielnego funkcjonowania osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i własnymi siłami nie są w stanie rozwiązać problemu. Pomoc w formie pracy socjalnej

nie jest uzależniona od posiadanego przez osobę lub rodzinę dochodu stąd skorzystać z tej formy może każdy mieszkaniec gminy. W 2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi objął pracą socjalną 140 rodzin proponując różnego rodzaju pomoc, usługi i poradnictwo w zależności od problemów z jakimi się zmagano. Była to najmniejsza liczba rodzin w analizowanym przedziale czasu. Wskaźnik pracy socjalnej, liczony jako iloraz liczby rodzin objętych pracą socjalną oraz liczby rodzin którym przyznano świadczenia wyniósł 88,61%.

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	430	285	161	149	154	140
Liczba pracowników socjalnych	3	3	2	3	3	2
Wskaźnik pracy socjalnej	207,73%	142,50%	78,16%	78,42%	98,09%	88,61%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wyegzekwować alimentów na dziecko. W ostatnim analizowanym roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 55 rodzinom. W roku tym, jedynie z powodu ubóstwa wsparcie otrzymała większa liczba rodzin. Na przestrzeni ostatnich lat powód ten, był najczęściej wskazywanym jako powód przyznania pomocy, co pokazuje analiza Pareto-Lorenza. Jak wynika z poniższej tabeli, do 2019 roku można zauważyć trend rosnący, natomiast z każdym kolejnym rokiem, liczba rodzin otrzymujących wsparcie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa zmniejszała się do obecnych 55. Spośród tych rodzin, 31 otrzymało pomoc z powodu wielodzietności.

Tabela 12. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Liczba rodzin</i>	79	91	106	99	70	55
<i>w tym z powodu wielodzietności</i>	27	20	12	10	27	31

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Jednym z podstawowych narzędzi ośrodków pomocy społecznej ukierunkowanych na pomoc rodzinie są świadczenia rodzinne. Mają one różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie

pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- świadczenie „Za życiem”.

Część z wymienionych świadczeń została szerzej opisana w jednym z kolejnych rozdziałów: „Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba”. **Zasiłek rodzinny** ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

W 2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi wypłacał zasiłki rodzinne dla średnio 93 rodzin w miesiącu. Z poniższej tabeli wynika, że liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych z każdym kolejnym rokiem zmniejszała się. Na tą sytuację największy wpływ ma niskie kryterium dochodowe, co przy rosnącej płacy minimalnej wyklucza coraz większą część rodzin z możliwości ubiegania się o to świadczenie. Wraz ze spadkiem liczby uprawnionych rodzin, zmniejszała się kwota przeznaczana na ten rodzaj wsparcia. Pomoc najczęściej otrzymują rodziny pełne, z dwojgiem lub trojgiem dzieci.

Tabela 13. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Średniomiesięczna liczba rodzin	191	183	161	142	121	93
Kwota świadczeń (w tys. zł)	783	764	664	574	510	439

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Zgodnie z przepisami prawa, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi oprócz zasiłków rodzinnych wypłacał również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Tabela 14. Dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2020-2022 (liczba świadczeń)

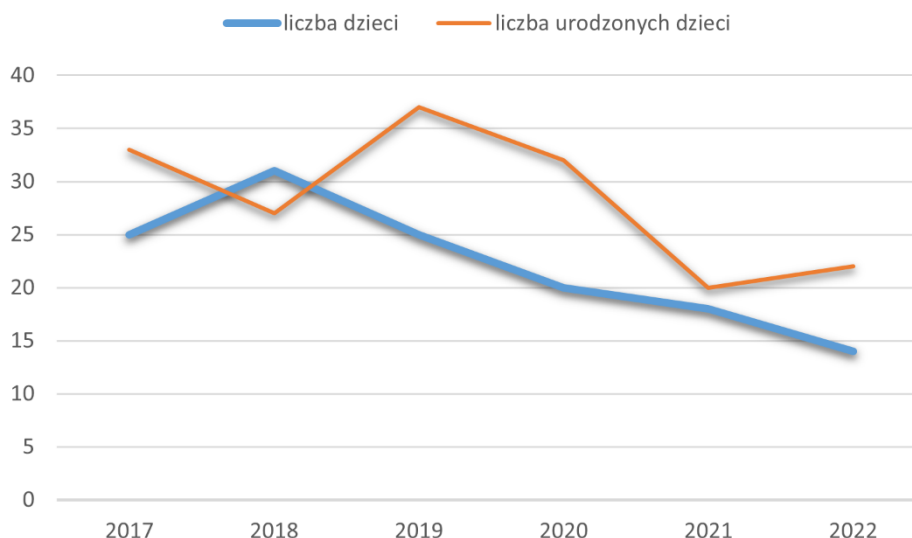
Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Urodzenie dziecka	9	8	6
Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,	70	60	71
Samotne wychowywanie dziecka	138	120	106
Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	188	179	114
Rozpoczęcie roku szkolnego	169	151	121
Podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	655	546	436
Wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	374	369	360
RAZEM			

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Słupi.

Wśród wszystkich dodatków wypłaconych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej największą część budżetu stanowiły wypłaty z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej (360 świadczeń na kwotę 34200 zł) oraz podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (w 2022 roku wypłacono 436 świadczeń o łącznej wartości 33560 zł). Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi przyznawał również jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka. Jest to niezależna od świadczeń rodzinnych forma pomocy, wypłacana na wniosek i przy zachowaniu określonych ustawą warunków.

Jak widać z poniższego wykresu od 2019 roku stale maleje liczba wypłaconych jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia dziecka. W 2018 roku zapomogę wypłacono na 31 dzieci, a w roku 2022 jedynie na 14. Ma to bezpośredni związek z malejącą liczbą nowonarodzonych mieszkańców gminy oraz z kryterium dochodowym, które uniemożliwia uzyskanie wsparcia na wszystkie dzieci. Kryterium to jest jednak wyższe niż w przypadku zasiłków rodzinnych, gdzie w 2022 roku dodatek w wysokości 1000 złotych otrzymało jedynie 6 rodzin.

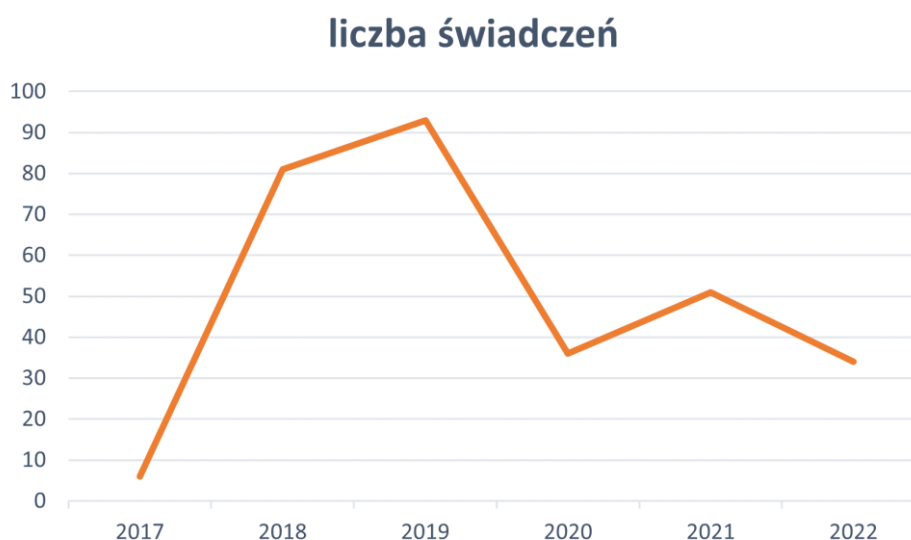
Wykres 16. Liczba dzieci na które została wypłacona jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2022 oraz liczba urodzeń w gminie Słupia Konecka

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

W 2016 roku wprowadzono również świadczenie rodzicielskie, które przysługuje rodzicom, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Świadczenie w kwocie 1 tysiąca netto miesięcznie przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny i może być pobierane przez 52 tygodnie w przypadku urodzenia bądź przyjęcia na wychowanie jednego dziecka, 65 tygodni w przypadku dwójki dzieci, 67 tygodni – trójki, 69 tygodni – czwórki, a przy piątce i więcej – 71 tygodni.

Wykres 17. Liczba wypłaconych świadczeń rodzicielskich w latach 2017-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

W całym analizowanym okresie najmniej wypłaconych świadczeń było w roku 2017, czyli drugim kiedy ta forma pomocy zaczęła obowiązywać. Liczba wypłacanych świadczeń pokazuje, że znaczna część rodzin którym urodziło się dziecko nie miało ustabilizowanej sytuacji zawodowej – nie przysługiwał im zasiłek macierzyński, który powiązany jest z umową o pracę.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 15. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	1	0	0	0	9	7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Słupi.

W 2022 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi udzielił wsparcia 7 rodzinom, czyli dwóm mniej niż w 2021 roku, ale znacznie więcej niż jeszcze w latach 2017-2020.

Zdarza się, że niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa. Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz

wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Słupi w ostatnich latach zatrudniony był jeden asystent rodziny, który w 2022 roku pracował z 5 rodzinami.

Tabela 16. Liczba asystentów rodzin oraz rodzin objętych wsparciem w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba asystentów rodziny	1	1	1	1	1	1
Liczba rodzin objętych pomocą	5	7	6	4	5	5

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny. Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu. W analizowanym przedziale czasu nie było dzieci z terenu gminy Słupia Konecka umieszczonych w rodzinie zastępczej lub ośrodku opiekuńczo-wychowawczym.

Tabela 17. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2017-2022

Liczba dzieci	2017	2018	2019	2020	2021	2022
W pieczy zastępczej	0	0	0	0	0	0
W ośrodku opiekuńczo-wychowawczym	0	0	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Świadczenia z **funduszu alimentacyjnego** przysługują osobom uprawnionym w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch

ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo. Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Tabela 18. Świadczenia alimentacyjne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	23	26	23	21	20	19
Liczba rodzin	14	15	13	13	13	12
Kwota świadczeń	109987	121340	116461	110800	106753	100200

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

W ciągu ostatnich pięciu lat liczba rodzin korzystających z Funduszu Alimentacyjnego zmniejszyła się z 15 do 12, przy czym liczba dzieci na które było wypłacane świadczenie zmniejszyła się z 26 do 19. Wpływ na to ma skomplikowana procedura uzyskania wsparcia oraz kryterium dochodowe, które jest za niskie w porównaniu nawet z pensją minimalną. W 2020 roku wprowadzono między innymi zasadę „złotówka za złotówkę”, dzięki czemu osoby przekraczające limit dochodu uprawniający do pobierania świadczenia nadal mogą je otrzymać, ale pomniejszone o kwotę przekroczenia. Nie wpłynęło to jednak na zwiększenie liczby uprawnionych osób.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu.

Dodatkowym świadczeniem finansowym służącym rodzinom jest „świadczenie wychowawcze 500+”. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Przyznawane jest od 2016 roku. Początkowo warunkiem uzyskania pomocy na pierwsze dziecko było spełnienie kryterium dochodowego. Obecnie świadczenie przyznawane jest na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia. Od czerwca 2022 roku za całkowitą obsługę wniosków oraz wypłatę tego świadczenia odpowiada Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Tabela 19. Świadczenie wychowawcze 500+

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kwota świadczeń (w mln zł)	2,46	2,36	2,58	2,96	2,97	1,20

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Od 1 kwietnia 2022 roku wprowadzono nowe świadczenie - Rodzinny kapitał opiekuńczy. Przeznaczone jest dla rodziców dzieci w wieku od ukończenia 12. do 36. miesiąca życia – w sumie 12 tys. zł na drugie i każde kolejne dziecko. Świadczenie obsługiwane jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Opiekunowie mogą zdecydować, czy chcą wypłatę w wysokości 500 zł przez okres 2 lat albo 1000 zł przez rok. Jak pokazują dane Głównego Urzędu Statystycznego, zdecydowanie bardziej preferowana jest opcja roczna: 178 kapitałów do 29.

Kolejnym świadczeniem pomagającym rodzinom z dziećmi w wieku szkolnym jest świadczenie „Dobry Start”, które zostało wprowadzone w 2018 roku i przysługuje raz w roku na rozpoczynające rok szkolny dzieci do ukończenia 20 roku życia. Dzieci niepełnosprawne uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 roku życia. Co ważne, rodzina może liczyć na wsparcie niezależnie od posiadanego dochodu. Od 1 lipca 2021 roku świadczenie to, podobnie jak Świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, obsługuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W ostatnich trzech latach świadczenie „Dobry Start” wypłacono na następującą liczbę dzieci:

- 363 w 2020 roku,
- 347 w 2021 roku,
- 345 w 2022 roku.

Kolejnym elementem pomocy wielodzietnym rodzinom jest Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny”, który został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny, które upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest:

- rodzicom na czas nieokreślony,
- dziecku do ukończenia 18 roku życia,
- dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia,

- dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia.

Od 1 stycznia 2019 roku miała miejsce zmiana, dzięki której prawo do posiadania Karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz jej rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba natomiast to taka, która zagraża życiu człowieka. Otrzymanie pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby jest uzależnione również od tego, w jakim stopniu posiadane schorzenie utrudnia życie wnioskodawcy. Uwzględniane są takie okoliczności jak: wydatki ponoszone w związku z zakupem leków, wydatki związane z wyjazdami do specjalistów, utrudnienie w podjęciu zatrudnienia.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne to również te, które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia. Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031* szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych. Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem

człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności.

Zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na 2 podstawowe grupy: osoby niepełnosprawne prawnie tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony; osoby niepełnosprawne tylko biologicznie tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, uzyskanych w ramach Narodowego Spisu Powszechnego 2021, na terenie gminy Słupia Konecka mieszka 481 osób niepełnosprawnych (283 mężczyzn i 198 kobiet), z czego 389 to osoby niepełnosprawne prawnie a 92 osoby niepełnosprawne tylko biologicznie. Na koniec 2021 roku gminę zamieszkiwało 3235 osób (dane Urzędu Gminy w Słupiu), czyli niemal 15,0% to niepełnosprawni mieszkańcy. Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2011 w tej kwestii ograniczają się jedynie do powiatów, natomiast dane z Narodowego Spisu Powszechnego 2002 informują o osobach niepełnosprawnych powyżej 15 roku życia. W 2002 roku takich mieszkańców gminy było 637, z czego niepełnosprawnych prawnie – 481, a niepełnosprawnych tylko biologicznie – 156. Zmniejszyła się zatem ogólna liczba osób niepełnosprawnych. Należy przy tym nadmienić, że według NSP 2002 gminę Słupia Konecka zamieszkiwało 3669 osób, czyli niepełnosprawni stanowili 17,4% populacji. Zatem wraz z nominalnym zmniejszeniem liczby niepełnosprawnych mieszkańców, ich odsetek w ogólnej populacji również się zmniejszył.

Tabela 20. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Powód przyznania pomocy	Długotrwała lub ciężka choroba					
Liczba rodzin	70	78	71	57	60	50
Powód przyznania pomocy	Niepełnosprawność					
Liczba rodzin	46	39	32	25	31	30
Razem	116	117	103	82	91	80

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupiu.

Długotrwała lub ciężka choroba była drugim a niepełnosprawność czwartym najczęstszym powodem przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupiu. Analizując liczbę rodzin otrzymujących pomoc z obu wymienionych w rozdziale powodów, można zauważyć, że w analizowanym okresie, poza rokiem 2021, malała liczba mieszkańców korzystających z pomocy z obu powodów (łącznie).

Tabela 21. Struktura rodzin otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2018-2022

Typ rodziny	2018	2019	2020	2021	2022
1 osobowa	89	82	67	68	58
2 osobowa	13	9	5	11	16
3 osobowa	12	9	5	7	6
4 i więcej	17	7	6	7	6

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Analizując strukturę rodzin otrzymujących pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz z powodu niepełnosprawności można dostrzec, że zdecydowaną większość z nich tworzą gospodarstwa jednoosobowe. Można zatem założyć, że w znacznej części problemy te dotyczą osób starszych, co w połączeniu z strukturą demograficzną gminy może powodować wzrost zapotrzebowania na usługi, w tym opiekuńcze dla seniorów.

Formą pomocy ukierunkowaną na osoby niepełnosprawne i ich rodziny są przede wszystkim świadczenia opiekuńcze. Rok 2024 przyniesie duże zmiany w dotychczas funkcjonującym systemie. Ustawa z dnia 7 lipca 2023r. o świadczeniu wspierającym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1429) zakłada przebudowę od 1 stycznia 2024 r. dotychczasowego systemu świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów poprzez:

- wprowadzenie do systemu prawnego nowego świadczenia – **świadczenia wspierającego**, które będzie kierowane bezpośrednio do osoby z niepełnosprawnością w wieku od ukończenia 18 roku życia,
- zmiany w warunkach przyznawania funkcjonującego obecnie świadczenia pielęgnacyjnego,
- zmian w funkcjonowaniu zasiłku dla opiekuna,
- likwidację specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Świadczenie pielęgnacyjne będzie przysługiwać wyłącznie osobom sprawującym opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami w wieku do ukończenia 18. roku życia, natomiast osoba pełnoletnia z niepełnosprawnościami, nad którą była sprawowana opieka będzie mogła ubiegać się o przyznanie dla niej świadczenia wspierającego. **Świadczenie wspierające** będzie przysługiwało każdej osobie niepełnosprawnej, która uzyska ocenę ustalającą poziom potrzeby wsparcia na poziomie co najmniej 70 punktów⁸. Zmiany dotyczą również między innymi „odblokowania” możliwości podejmowania pracy zarobkowej przez opiekunów pobierających świadczenie pielęgnacyjne oraz zwiększenia wysokości świadczenia pielęgnacyjnego (o 100% na drugą i każdą kolejną osobę) w przypadku sprawowania opieki nad więcej niż jedną osobą niepełnosprawną.

⁸ <https://www.gov.pl/web/rodzina>

Tabela 22. Świadczenia pielęgnacyjne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	74	60	60	135	270	351
Kwota świadczeń (w tys. zł)	101,8	88,6	95,0	241,2	525,9	732,8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Jak wynika z powyższej tabeli, w ostatnich trzech latach znacznie zwiększyła się liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych. W 2022 roku udzielono 351 świadczeń, czyli o 291 więcej niż w latach 2018-2019 (wzrost o 485%). Wraz ze wzrostem liczby osób pobierających świadczenia, zwiększyła się kwota przeznaczana na tę formę wsparcia. Było to też wynikiem powiązania od 2019 roku wypłacanej kwoty z wartością minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wzrost płacy minimalnej oznaczał tym samym podniesienie wartości świadczenia.

Obecnie **specjalny zasiłek opiekuńczy** przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Jak wspomniano powyżej, od 2024 roku ustawodawca przewidział likwidację specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Tabela 23. Specjalny zasiłek opiekuńczy w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	112	124	78	71	55	24
Kwota świadczeń (w tys. zł)	56,3	64,2	47,6	43,6	34,1	14,9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Z powyższej tabeli wynika, że od 2019 roku zmniejszała się liczba wypłaconych specjalnych zasiłków opiekuńczych. W ostatnim analizowanym roku Ośrodek wypłacił 24 świadczenia na kwotę 14,9 tysiąca złotych. Wprowadzając istotne zmiany w warunkach przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego oraz uchylając specjalny zasiłek opiekuńczy, ustawa o świadczeniu wspierającym wprowadza jednocześnie przepisy mające na celu pełną ochronę praw nabytych osób, które nabyły bądź nabędą na starych, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy, tj. do 31 grudnia 2023 r. przepisach, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego albo specjalnego zasiłku opiekuńczego. Osoby te będą mogły w dalszym ciągu pobierać wymienione świadczenia zgodnie z dotychczasowymi przepisami.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasa z mocy prawa na podstawie m.in. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r.

o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw. Jest to więc rekompensata dla opiekunów i opiekunek, którzy mieli przyznane prawo do świadczenia pielęgnacyjnego przed 2014 rokiem, ale utraciły to prawo wskutek ówczesnych zmian w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Od 2024 roku zasiłek dla opiekuna nie będzie przysługiwał jeżeli osoba wymagająca opieki będzie miała przyznane prawo do świadczenia wspierającego.

Tabela 24. Zasiłek dla opiekuna w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Liczba świadczeń	48	44	14	0
Kwota świadczeń (w tys. zł)	29,8	26,4	8,7	0,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

W 2022 roku z tej formy pomocy nie skorzystał żaden mieszkaniec gminy, choć jeszcze w 2019 roku wypłacono 48 świadczeń na łączną kwotę niemal 30 tysięcy złotych.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Tabela 25. Zasiłki pielęgnacyjne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba świadczeń						
Dla niepełnosprawnego dziecka	137	127	105	156	182	136
Osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	718	599	668	661	693	780
osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	1663	1583	1553	1346	1214	1203
Osobie która ukończyła 75 lat	24	24	24	14	12	23
OGÓŁEM	2542	2333	2350	2177	2101	2142

Kwota świadczeń (w tys. zł)						
Dla niepełnosprawnego dziecka	21	20	20	34	39	29
Osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	110	95	127	143	150	168
osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	254	250	294	291	262	260
Osobie która ukończyła 75 lat	4	4	5	3	3	5
OGÓŁEM	389	369	445	470	453	462

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Zasiłki pielęgnacyjne najczęściej były wypłacane na osobę niepełnosprawną w wieku powyżej 16. roku życia legitymującą się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia. Z powodu wieku zasiłek pielęgnacyjny wypłacano przeważnie dwóm osobom w ciągu roku.

Niepełnosprawnej osobie pełnoletniej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy zgodnie z orzeczeniem ZUS lub legitymującej się orzeczeniem o znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności przysługuje **zasiłek stały**. Wysokość zasiłku stałego uzależniona jest od dochodów rodziny lub osoby samotnie gospodarującej i przysługuje w wysokości różnicy między kryterium dochodowym a dochodem osoby/rodziny. W gminie Słupia Konecka liczba osób otrzymujących zasiłek w perspektywie lat 2017-2021 utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Dopiero w ostatnim analizowanym roku zmniejszyła się do 20. Jak prezentuje poniższa tabela, zasiłek ten w zdecydowanej większości wypłacany był osobom samotnie gospodarującym.

Tabela 26. Zasiłki stałe w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	25	26	25	24	25	20
W tym osoby samotnie gospodarujące	20	22	23	23	24	18
Dla osoby w rodzinie	5	4	2	1	1	2
Kwota wypłaconych świadczeń (w tys. zł)	127	142	152	145	150	143

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

W kolejnym rozdziale poświęconym ubóstwu, poddano analizie zasiłki okresowe, ponieważ jego głównym celem jest zbliżenie dochodów najuboższej części społeczeństwa do poziomu ustawowego minimum. Przyczynami przyznawania tego zasiłku mogła być między innymi niepełnosprawność lub długotrwała choroba. Jak wynika z poniższej tabeli, w roku 2022 nie wypłacono żadnych zasiłków okresowych z obu wskazywanych powodów. Dodatkowo w 2021 roku zasiłek okresowy z powodu

długotrwałej choroby otrzymały 3 osoby. Z roku na rok liczba osób korzystających z tej formy wsparcia stale się zmniejszała.

Tabela 27. Liczba osób otrzymujących zasiłek okresowy z powodu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
z tytułu długotrwałej choroby	6	2	3	2	3	0
z tytułu niepełnosprawności	3	5	2	2	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Osoba samotna, która z powodu wieku, niepełnosprawności, choroby lub innej przyczyny, wymaga pomocy innych osób i jednocześnie jest jej pozbawiona, może ubiegać się o pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w postaci usług opiekuńczych.

Tabela 28. Usługi opiekuńcze w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	31	31	33	35	33	35

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

W analizowanym okresie z tej formy pomocy korzystało od 31 do 35 mieszkańców gminy, głównie osób starszych. Jednym z rodzajów usług opiekuńczych są specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. **Specjalistyczne usługi opiekuńcze** są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem. W latach 2017-2022 nikt z mieszkańców gminy Słupia Konecka nie korzystał z tej formy pomocy. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi to szczególny rodzaj specjalistycznych usług opiekuńczych udzielanych osobom, które z powodu choroby psychicznej lub niepełnosprawności intelektualnej mają poważne trudności w codziennym funkcjonowaniu, a zwłaszcza w relacjach z otoczeniem, edukacji, zatrudnieniu i realizacji spraw bytowych⁹. Podobnie jak w przypadku specjalistycznych usług opiekuńczych, żaden mieszkaniec gminy nie został objęty tym wsparciem.

Osobnym rodzajem pomocy, skierowanym do młodych rodziców jest również świadczenie „**Za życiem**”. Jest to jednorazowe świadczenie przysługujące z tytułu urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, w wysokości 4 tysięcy złotych. Jest to szczególny rodzaj świadczenia, ponieważ w żaden sposób nie można przewidzieć jego

⁹ <http://www.niepelnosprawni.pl/>

predykcji na kolejne lata. W ciągu ostatnich trzech lat, trzy rodziny otrzymały to jednorazowe świadczenie: jedna w 2021 roku oraz dwie w roku 2020.

W 2023 roku Gmina zaczęła również realizować coroczny program „**Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej**” mający na celu pomoc osobom ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym. Asystenci między innymi towarzyszą w działaniach wspierających proces leczenia, rehabilitacji, zakupy (z zastrzeżeniem aktywnego udziału uczestnika programu), korzystanie z dóbr kultury itp. Udział w Programie był bezpłatny. Ze wsparcia Asystenta skorzystało 4 mieszkańców gminy.

Osoby, które z uwagi na wiek oraz stan zdrowia wymagają całodobowej opieki, której nie może zapewnić rodzina, mogą być kierowane do domów pomocy społecznej. Praktyka pokazuje, że w zdecydowanej większości są to osoby niepełnosprawne. W 2022 roku Gmina ponosiła odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej 7 mieszkańców gminy, co kosztowało Gminę 190 tysięcy złotych.

Tabela 29. Odpłatność za DPS w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	6	6	8	7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Ubóstwo

Ubóstwo bywa pierwszym skojarzeniem w kontekście rozwiązywania problemów społecznych. Zmiany transformacyjne polskiej gospodarki, których doświadczyli Polacy na początku lat 90 XX wieku spowodowały, że wiele rodzin wpadło w trudności finansowe. Zjawisko to ma jednak charakter przyczynowo – skutkowy, czyli przyczyny i skutki tego zjawiska wzajemnie na siebie oddziałują. Ubóstwo często powiązane jest z innymi problemami społecznymi: bezrobociem, niepełnosprawnością, uzależnieniami, starzeniem się społeczeństwa. Również liczne indywidualne aspekty mogą się przyczynić do występowania tego zjawiska: wielodzietność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych, przewlekła choroba, niski status wykształcenia m.in. W wielu przypadkach problemy te niestety nie występują pojedynczo, tylko są ze sobą ściśle powiązane.

Jedną z metod mierzenia skali ubóstwa jest przyjęcie tzw. ekonomicznej definicji ubóstwa. Określa ona sytuację, gdy osoba/rodzina nie ma wystarczających dochodów (bieżących, z poprzednich okresów, zgromadzonych zasobów materialnych) aby móc zaspokoić swoje podstawowe potrzeby. W tym

przypadku, poza definicją zostają aspekty kulturowe i socjologiczne życia w ubóstwie, związane między innymi z wyłączeniem z życia społecznego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego corocznie przygotowuje opracowanie poświęcone analizie zjawiska ubóstwa na terenie województwa świętokrzyskiego. Na moment przygotowania niniejszej Strategii dostępny jest Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za rok 2022 (publikacja z 26 października 2023 roku). Opracowanie to poświęcone jest wewnątrzregionalnej analizie zasięgu ubóstwa w województwie i na potrzeby zróżnicowania skali ubóstwa w regionie wskazuje tzw. Indeks składający się z 8 zmiennych:

- Wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej,
- Wskaźnika długotrwale korzystających z pomocy społecznej,
- Udziału osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych,
- Stopy bezrobocia,
- Udziału rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w łącznej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną,
- Udziału rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną,
- Przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto,
- Dochodów budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Opracowanie to wskazuje na trzy rodzaje ubóstwa: skrajne zwane też absolutnym, ustawowe oraz relatywne. Jako ubóstwo skrajne wyznacza się poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Poziom minimum egzystencji wyznacza Instytut Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych. Wartości minimum egzystencji ubóstwa absolutnego w latach 2021-2022 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 30. Minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w latach 2021-2022 w Polsce (w zł)

Rodzaj gospodarstwa	2021	2022
Jednoosobowe – osoba w wieku produkcyjnym	671	775
Jednoosobowe emeryckie	638	732
Dwuosobowe emeryckie	1084	1252
Trzyosobowe z 1 dzieckiem w wieku 4-6 lat	1663	1934
Trzyosobowe z 1 dzieckiem starszym	1815	2113
Czterooosobowe z dzieckiem młodszym i starszym	2330	2713
Pięcioosobowe z 3 dzieci	2995	3490

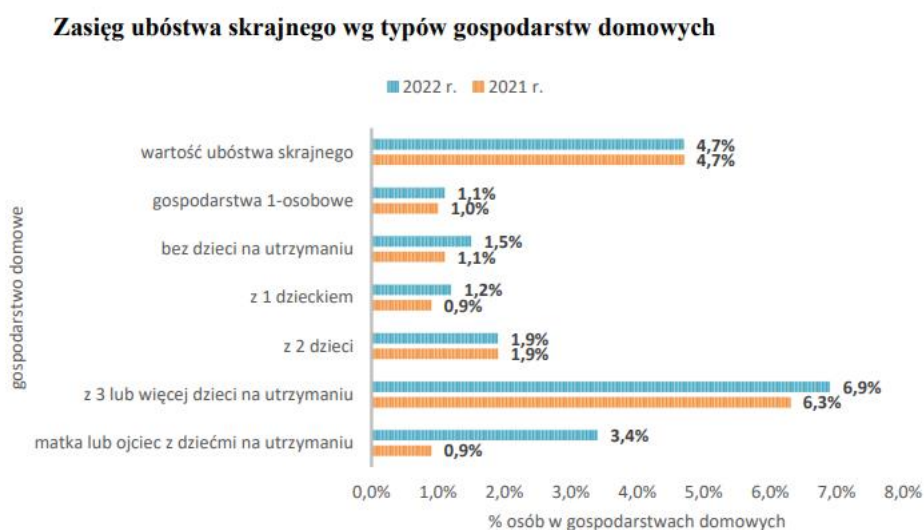
Źródło. Opracowanie własne na podstawie Indeksu Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

Jak wynika z powyższej tabeli, wartości minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w 2022 roku są wyższe niż w roku 2021. Głównego powodu należy upatrywać w inflacji i tym samym wzroście kosztów życia.

W 2022 roku w Polsce szczególnie narażone na ubóstwo skrajne były gospodarstwa domowe utrzymujące się z innych niezarobkowych źródeł oraz rolnicy. Zgodnie z ostatnim spisem rolnym, gospodarstw rolnych z dochodem z emerytury i renty oraz z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą było na terenie gminy 325.

Jak wynika z poniższego rysunku, zasięg ubóstwa skrajnego wyraźnie różni się w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej. Wyższy od przeciętnego poziom ubóstwa skrajnego miał miejsce jeszcze wśród gospodarstw domowych rencistów (ok. 5,8%). Niemal w każdym typie gospodarstw zwiększył się zasięg ubóstwa w porównaniu do 2021 roku. Wyjątkiem były gospodarstwa domowe z dwójką dzieci na utrzymaniu. W opracowaniu tym wskazano również, że wyższy od przeciętnego poziomu ubóstwa skrajnego w 2022 roku wystąpił wśród małżeństw z trójką lub więcej dzieci na utrzymaniu. Odsetek osób ubogich w tego typu gospodarstwach domowych wyniósł 6,9% i był wyższy niż w roku 2021 (6,6%).

Rysunek 2. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2021 i 2022 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.

Źródło. Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za rok 2022.

Na zagrożenie ubóstwem ma również wpływ wykształcenie domowników. Najbardziej dotknięte ubóstwem skrajnym są gospodarstwa domowe, gdzie „głowa rodziny” posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne – wartość ubóstwa skrajnego była 2,5 razy większa niż zasięg ubóstwa: 11,3% do 4,7%. Wyższy od przeciętnej był również odsetek ubogich skrajnie odnotowany w przypadku gospodarstw osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (6,7% osób). W obu tych przypadkach

wartości w roku 2022 były niższe niż w roku 2021. W przypadku rodzin z wykształceniem średnim i wyższym, zasięg ubóstwa był poniżej przeciętnej wartości, lecz wyższy niż w roku 2021. Jeżeli chodzi o miejsce zamieszkania to jedynie mieszkańcy wsi zagrożeni byli ubóstwem skrajnym powyżej średniej wartości – 8,3% gospodarstw domowych, przy 7,8% w roku 2021.

W przytaczanym powyżej opracowaniu, przy użyciu szeregu wskaźników przygotowano Indeks zagrożenia ubóstwem dla wszystkich powiatów województwa świętokrzyskiego. Dla powiatu koneckiego stopień zagrożenia ubóstwem określono jako wysoki (44,4), nawet pomimo spadku o 5,4 p.p. względem roku 2021 (49,8). Autorzy Indeksu wskazują na konieczność długofalowych interwencji pomocowych skierowanych do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Zakres działań musi być dopasowany do konkretnych kategorii osób lub rodzin i uwzględniać ich rzeczywiste potrzeby, ale głównie prowadzić do ich aktywizacji i w konsekwencji pełnego usamodzielnienia.

Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego pod nazwą: *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 roku* potwierdza wcześniejsze ustalenia. W 2022 roku, podobnie jak rok wcześniej, co dwudziesta osoba w gospodarstwach domowych w Polsce żyła poniżej progu ubóstwa skrajnego. Zasięg ubóstwa zależy od wielu determinant, w praktyce czynniki te najczęściej współwystępują ze sobą (główne źródło dochodów, wykształcenie itp.). Wiek również wyraźnie różnicował zasięgi ubóstwa skrajnego. W 2022 roku najczęściej ubóstwa skrajnego doświadczały osoby najmłodsze, w przedziale wieku 0-17 lat (niecałe 6%). Nieco rzadziej ubóstwo skrajne dotyczyło osób w wieku 18-64 lata (4,5%). W 2022 r. najmniejszą wartość stopy ubóstwa skrajnego (ok. 4%) odnotowano wśród osób w wieku co najmniej 65 lat. Należy przy tym mieć na uwadze, że w warunkach starzejącego się społeczeństwa, udział osób starszych w populacji osób ubogich w Polsce rośnie.

Ważną miarą, stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny w pomiarach kondycji gospodarstw domowych jest także sfera niedostatku (określana też jako sfera niskiej konsumpcji). W odróżnieniu od ubóstwa skrajnego, niedostatek bazuje na odmiennych standardach poziomu zaspokojenia potrzeb. Granica sfery niedostatku oparta jest na minimum socjalnym obliczanym przez IPiSS. W koszyku minimum socjalnego uwzględnia się dobra i usługi służące nie tylko zaspokojeniu potrzeb egzystencjalnych (jak w przypadku minimum egzystencji), ale także towary i usługi niezbędne do wykonywania pracy, kształcenia, utrzymywania więzi rodzinnych i kontaktów towarzyskich oraz skromnego uczestnictwa w kulturze i rekreacji. Zakłada się, że wydatki konsumpcyjne na poziomie nie mniejszym niż minimum socjalne pozwalają na prowadzenie „minimalnie godnego życia” i na realizację integracyjnych potrzeb człowieka. Mimo, że przeciętna sytuacja materialna gospodarstw domowych

w Polsce w 2022 roku realnie pogorszyła się, m.in. z powodu inflacji, to przy przyjętych granicach sfery niedostatku, jego zasięg wyniósł ok. 41%, czyli o 2 p. proc. mniej niż w 2021 r.¹⁰

Ustawa o pomocy społecznej nie definiuje ubóstwa. Można jednak wywnioskować, że każda rodzina, w której dochód na osobę nie przekracza określonego kryterium dochodowego oraz każda osoba samotnie gospodarująca, której dochód nie przekracza określonego kryterium dochodowego, żyją w ubóstwie. Aby jednak uzyskać pomoc społeczną, oprócz ubóstwa w sytuacji życiowej wnioskodawcy musi wystąpić również co najmniej jedna z następujących okoliczności: sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, trudność w integracji cudzoziemców, trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna lub inne okoliczności.

Diagnoza w zakresie ubóstwa na poziomie gminy dokonywana jest na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz liczby osób którym przyznano świadczenia. Ukazanie danych na przestrzeni lat umożliwia kompleksowe spojrzenie na problem, również w ujęciu dynamicznym. W gminie Słupia Konecka w 2022 roku udzielono pomocy 59 rodzinom z powodu ubóstwa. Był to jednocześnie najczęściej wskazywany powód. W roku 2016 takowych rodzin było 128. W analizowanym okresie czasu, do 2021 roku systematycznie malała liczba rodzin, które otrzymały pomoc z tego powodu.

Tabela 31. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z GOPS z powodu ubóstwa

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	128	115	61	30	24	45	59

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

W samym 2022 roku z powodu ubóstwa zrealizowano 7089 świadczeń, z czego 6991 o charakterze niepieniężnym oraz 98 pieniężnych. Ubóstwo było powodem przyznania pomocy najczęściej gospodarstwom domowym jednoosobowym oraz rodzinom z czterema bądź więcej członkami.

Tabela 32. Zasiłki okresowe w gminie Słupia Konecka w latach 2017-2022

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	8	7	5	6	3	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

¹⁰ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 roku. Opracowanie GUS.

Jak wspomniano wcześniej, świadczeniem mającym na celu zbliżenie dochodów najuboższej części społeczeństwa do poziomu ustawowego minimum jest zasiłek okresowy. Na liczbę gospodarstw domowych otrzymujących pomoc w formie zasiłku okresowego wpływa przede wszystkim wysokość kryteriów dochodowych obowiązujących w danym roku kalendarzowym, a następnie pozostałe czynniki, takie jak np. sytuacja na rynku pracy. Rok 2022 był jedynym rokiem w analizowanym przedziale czasu, w którym nikomu nie wypłacono zasiłku okresowego. Należy mieć na uwadze, że prezentowane w powyższej tabeli oraz w rozdziale poświęconym niepełnosprawności dane liczbowe nie są rozłączne tzn. w trakcie roku jedno gospodarstwo domowe mogło otrzymać zasiłek okresowy z więcej niż jednego powodu.

Rodziny ubiegające się o **zasiłki celowe** również muszą spełniać kryterium dochodowe (poza zasiłkiem celowym z powodu zdarzenie losowego). Ta forma wsparcia należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym.

Tabela 33. Liczba osób otrzymujących zasiłki celowe w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zasiłek celowy	46	90	101	128	60	52
przyznany w ramach Programu Wieloletniego "Posiłek w szkole i w domu"	36	52	64	123	54	49

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Zasiłek celowy został przyznany w 2022 roku 52 osobom, czyli mniejszej ilości niż w czterech poprzednich latach. W analizowanym okresie, do roku 2020, zauważalny był wzrost liczby uprawnionych do tej formy pomocy rodzin. W kolejnych latach z kolei nastąpił spadek liczby osób otrzymujących zasiłek celowy. W ostatnich latach najwięcej zasiłków celowych zostało przyznanych w ramach Programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”. Jest to realizowany od 2019 roku przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi rządowy program, który jest kontynuacją wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W ramach obu tych programów Gmina Słupia Konecka zapewniała posiłki oraz zasiłki celowe dla dzieci zarówno w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz pozostałym uprawnionym osobom.

Tabela 34. Realizacja programów w zakresie dożywiania w latach 2018-2022

Liczba osób objętych pomocą	2018	2019	2020	2021	2022
w formie posiłku	191	184	167	141	147
w tym dla dzieci	185	173	167	136	142

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Do 2021 roku stale malała liczba osób objętych wsparciem w postaci posiłku. Zdecydowaną większością beneficjentów tego programu były oczywiście dzieci uczące się w przedszkolu i szkołach na terenie gminy, ale również dzieci mieszkające w gminie i uczęszczające do innych szkół, poza granicami gminy. Spadek liczby osób uprawnionych do pomocy w ramach tego programu wynika bezpośrednio z niskiego kryterium dochodowego, które przy rosnących płacach, uniemożliwiało ubieganie się o tę formę pomocy. Od 2023 roku zostało podwyższone kryterium dochodowe uprawniające do korzystania ze wsparcia ze 150 proc. do 200 proc. Zgodnie z intencją ustawodawcy zmiana ta pozwoli zapewnić szerszy dostęp i wsparcie większej grupie osób wymagających pomocy w formie m.in. posiłku, produktów żywnościowych czy świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności. Dodatkowo w ramach programu możliwe jest dofinansowanie dowozu posiłków osobom niewychodzącym z domu ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność, a które same nie są w stanie tego posiłku przygotować.

Innym działaniem mającym na celu wsparcie osób i rodzin podlegających deprivacji materialnej polegającej na braku możliwości zaspokojenia potrzeb żywnościowych jest realizacja Programu Operacyjnego „Pomoc Żywnościowa” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. W samym 2022 roku w ramach programu pomocą objęto 1000 osób w rodzinach, które otrzymały wsparcie.

Osoba znajdującą się w trudnej sytuacji materialnej może skorzystać również z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego przeznaczonego na utrzymanie posiadanego lub wynajmowanego mieszkania lub domu jednorodzinnego. Warunkiem uzyskania takiej pomocy jest spełnienie kryteriów dochodowych. Mieszkanie lub dom musi także spełniać kryteria powierzchniowe.

Od 1 stycznia 2014 r. istnieje możliwość otrzymania przez tzw. odbiorcę wrażliwego energii elektrycznej – dodatku energetycznego. Odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych.

Tabela 35. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba gospodarstw domowych	Dodatek mieszkaniowy					
	0	0	0	0	0	0
Liczba gospodarstw domowych	Dodatek energetyczny					
	0	0	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie GOPS w Słupi.

Jak wynika z powyższej tabeli, w przeciągu ostatnich sześciu lat, nie wypłacono żadnych dodatków mieszkaniowych i energetycznych. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 17 grudnia 2021 roku

o dodatku osłonowym, wnioski o wypłatę dodatku energetycznego, złożone od dnia 4 stycznia 2022 do 31 grudnia 2022 r., pozostawały bez rozpoznania. Taka sama sytuacja ma miejsce w 2023 roku - w związku z wejściem w życie Ustawy z dnia 15.12.2022 r. o szczególnej ochronie niektórych odbiorców gazowych w 2023 w związku z sytuacją na rynku gazu, wnioski na dodatek energetyczny złożone w okresie od 02.01.2023 do 31.12.2023 pozostawia się bez rozpoznania. Wprowadzony w 2022 roku dodatek osłonowy miał na celu wesprzeć osoby o najniższych dochodach. Wsparciem tym objęto 735 gospodarstw domowych na łączną kwotę 554 529,06 zł.

W 2022 roku dużym wyzwaniem była również obsługa tzw. wniosków o dodatek węglowy oraz z tytułu wykorzystania niektórych źródeł ciepła (pelet, drewno, gaz). Za realizację tego zadania odpowiadali pracownicy Urzędu Gminy w Słupi. Łącznie wypłacono 2 607 500 złotych.

Świadczeniem pomocy materialnej o charakterze socjalnym, udzielanym uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, zgodnie z ustawą o systemie oświaty jest **stypendium szkolne**. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego. **Zasiłek szkolny** może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego i może być przyznany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

Tabela 36. Stypendia w gminie Słupia Konecka w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba uczniów	59	88	70	56	48	46
Kwota wypłaconych stypendiów (zł)	26156	29495	67700	107684	103975	89056
Kryterium dochodowe	514	528	528	528	528	600

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Powyższa tabela przedstawia ujęcie roczne, przy czym okres przyznawania stypendium pokrywa się z tzw. rokiem szkolnym. W analizowanym przedziale czasu zauważalne są dwa trendy:

- rosnący do 2019 roku – liczba uczniów otrzymujących stypendium zwiększyła się z 59 do 70
- malejący w trzech ostatnich latach.

Powodem zmniejszającej liczby uczniów otrzymujących stypendium było niskie kryterium dochodowe. Pomimo tego jednak w 2020 roku stypendium przyznano 56 osobom, czyli jedynie trzem mniej niż

w roku 2017. Od stycznia 2022 roku kryterium dochodowe zostało zwiększone do kwoty 600 zł, jednak w dalszym stopniu zmniejszała się liczba uprawnionych do skorzystania z tej pomocy osób.

Sytuacja osób starszych

Z części poświęconej analizie demograficznej wynika, że gmina Słupia Konecka staje się tzw. „starzejącym się społeczeństwem”. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się z niecałych 21% w roku 2010 do ponad 24% w roku 2022. Starzenie się społeczeństwa jest często obserwowanym zjawiskiem wśród państw rozwiniętych, do których zalicza się również Polska. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności, zmiany struktury rodziny (z 2+3 na 2+1), wydłużenie długości życia. Osoby starsze, z czasem mogą borykać się z wieloma trudnościami: obniżoną samodzielnością, chorobami i niepełnosprawnością, gorszą sytuacją materialną itp. Już obecnie, jak wynika z wcześniejszych danych statystycznych, znaczna część pomocy kierowana jest do osób starszych, bardzo często mieszkających samotnie. Wymienione czynniki mogą dodatkowo powodować marginalizację seniorów. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego.

W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołącznością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej m.in. Dzisiejsze postrzeganie starości różni się jednak od tego sprzed jeszcze 20 lat. Coraz więcej osób w podeszłym wieku chce jak najdłużej funkcjonować samodzielnie. Aby było to możliwe muszą zachować swoją aktywność – fizyczną i społeczną, co jest zarówno w interesie jednostki jak również całego społeczeństwa. Aktywizacja osób starszych jest zatem ważnym zadaniem władz publicznych oraz organizacji społecznych. Dla części osób środowiskiem aktywizującym będzie najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnione, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest również wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne.

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania udzielane są osobom, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Usługi te są odpłatne w części lub całości, jeżeli dochód osoby zainteresowanej przekracza kryterium dochodowe. Z usług opiekuńczych gminie Słupia Konecka w latach 2017-2022 korzystało między 31 a 35 osób (tabela nr 28).

Lata 2020-2021 były szczególnie trudne dla seniorów ze względu na panującą epidemię COVID-19, gdzie to właśnie oni należeli do grupy szczególnego ryzyka. Gmina nie podjęła się jednak realizacji programu **Wspieraj Seniora - Solidarnościowy Korpus Wspieraj Seniora**, ze względu na brak zainteresowania tą formą wsparcia przez mieszkańców gminy.

Bezrobocie

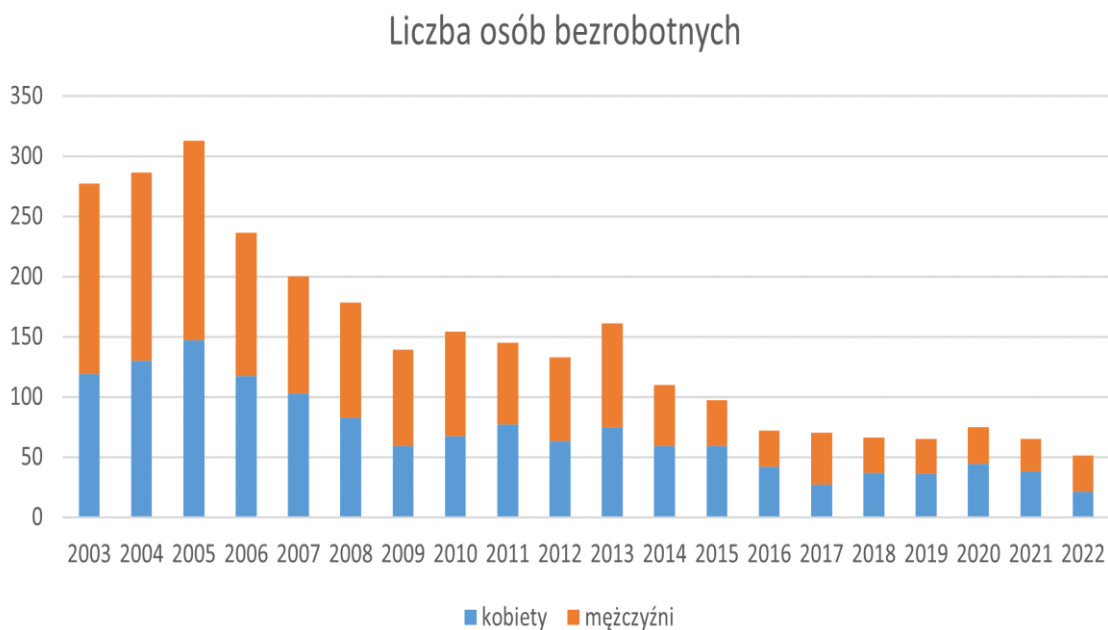
Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, polegającym na tym, że część osób zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Kojarzy się z wymiarem materialnym, ponieważ długotrwałe pozostawanie bez pracy wiąże się z finansowymi konsekwencjami, które mogą zagrażać podstawowej egzystencji. Nie mniej ważne są również aspekty społeczne i zdrowotne, zarówno te widoczne na bieżąco, jak i te odkładane w czasie. Ekonomiczne skutki bezrobocia wiążą się ściśle ze skutkami społecznymi i nie można ich od siebie rozdzielić. Bezrobocie jest bowiem jednym z zasadniczych czynników wpływających na samopoczucie osoby bezrobotnej i jej otoczenia. Oddziałuje w sposób wielowymiarowy na zdrowie i kondycję psychiczną. Oddziaływanie to może być analizowane w wymiarze makrospołecznym i jednostkowym. W przypadku niniejszej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031* uwaga zostanie skupiona na tym drugim aspekcie. Indywidualne koszty bezrobocia to koszty, które ponosi bezpośrednio osoba bezrobotna (i jej rodzina) w związku z utratą pracy. Następuje gwałtowne obniżenie poziomu życia rodziny osoby bezrobotnej, konieczność rezygnacji z zaspokajania wielu dotychczas realizowanych potrzeb, w tym związanych z edukacją i kulturą. Długotrwałe bezrobocie może znacząco odbić się na wykształceniu dzieci i ich rozwoju intelektualnym, co w konsekwencji spowoduje obniżenie ich „pozycji wyjściowej” w procesie wchodzenia na rynek pracy. Osoba długo pozostająca bez pracy również traci kwalifikacje zawodowe z powodu swojej bezczynności zawodowej, co przedkłada się na jeszcze większe trudności ze znalezieniem pracy, bądź wręcz wymaga obniżenia standardu poszukiwanego źródła zarobku. Niektóre rodziny szukając wyjścia z trudnej sytuacji ekonomicznej decydują się na emigrację zarobkową przynajmniej jednego z rodziców. Ta sytuacja jest w stanie poprawić warunki finansowe

rodziny, jednak może przyczynić się do wielu szkód moralnych: nostalgii, kłopotów wychowawczych z dziećmi, obciążeniem obowiązkami domowymi jednego z rodziców. Finalnie może prowadzić to do rozbicia rodziny. Koszty natury psychologicznej jakie ponosi osoba bezrobotna to przede wszystkim: stres związany z degradacją pozycji społecznej, osłabienie więzi społecznych, izolacja z otoczeniem a nawet konflikty. W skrajnych przypadkach może dotyczyć godności osoby bezrobotnej i doprowadzić do prób samobójczych. Szczególnie niebezpiecznym jest bezrobocie wśród osób młodych, ponieważ może skutkować degradacją moralną oraz zniekształceniem procesu wchodzenia w dorosłe życie. Bezrobocie lat 90 pokazało, że to właśnie to zjawisko stanowiło podłoże patologiom społecznym, które prowadziły do potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa publicznego.

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania w szeregi bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płacenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. W Polsce podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych. W przypadku gminy Słupia Konecka dane dotyczące osób bezrobotnych rejestrowane są przez Powiatowy Urząd Pracy w Końskich, Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach oraz Główny Urząd Statystyczny.

Analizując liczbę osób bezrobotnych w latach 2003-2022 można łatwo zauważyć, że jest ona obecnie na historycznie niskim poziomie. Na koniec tego okresu z gminy Słupia Konecka zarejestrowanych było 51 osób bezrobotnych, z czego 41% to kobiety. Kobiety największy odsetek osób bezrobotnych stanowiły w roku 2015 – 60,82% oraz w latach 2020-2021: odpowiednio 58,67% oraz 58,46%.

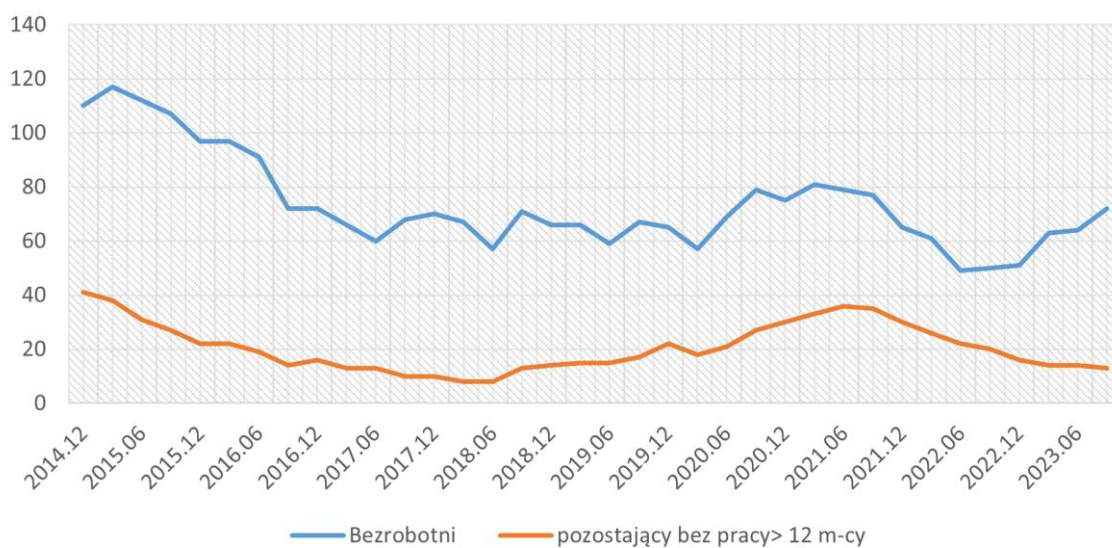
Wykres 18. Bezrobocie w latach 2003-2022 w podziale na płeć osób bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Powiatowy Urząd Pracy w Końskich dysponuje kwartalnymi danymi charakteryzującymi bezrobocie na terenie gmin powiatu koneckiego. Dzięki krótkiemu interwałowi czasu możemy spojrzeć na to zjawisko pod kątem sezonowości, co prezentuje kolejny wykres liniowy. Analizowany przedział czasu obejmuje okres od ostatniego kwartału 2014 roku aż do trzeciego kwartału roku 2023 (ostatnie dostępne dane na moment przygotowania diagnozy).

Wykres 19. Liczba osób bezrobotnych w ujęciu kwartalnym oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Końskich.

W gminie Słupia Konecka można zauważyć wzrost liczby osób rejestrujących się w urzędzie pracy w trzecich kwartałach oraz na początku roku. Miesiące zimowe to miesiące wyłączone z możliwości pracy w części branż, takich jak rolnictwo lub budownictwo. Warto również zauważyć, że od momentu wprowadzenia pierwszych obostrzeń sanitarnych związanych z epidemią COVID-19 do końca 2021 roku, liczba osób zarejestrowanych w urzędzie pracy była wyższa niż na koniec 2019 roku. Od tego momentu miał miejsce stały spadek liczby osób bezrobotnych. Niestety rok 2023 przyniósł kolejne wzrosty liczby osób bezrobotnych.

Jak wyjaśniono wcześniej, długotrwałe pozostawanie bez pracy niesie ze sobą szczególne zagrożenie dla osoby bezrobotnej oraz w sposób pośredni dla całej rodziny, która odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozdzielnie powiązane z innymi problemami, takimi jak m.in. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie m.in. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. Obecnie, jako osobę długotrwałe bezrobotną należy traktować mieszkańca, aktywnie poszukującego pracę przynajmniej przez 12 miesięcy. Przez ostatnie lata osoby takie stanowiły od 12% do 46% wszystkich bezrobotnych z terenu gminy Słupia Konecka. Na koniec września 2023 roku bez pracy powyżej 12 miesięcy było 13 mieszkańców gminy, czyli 18% wszystkich zarejestrowanych. Osoby długotrwałe bezrobotne mogą mieć większe problemy z powrotem na rynek pracy. Chęć ich aktywizacji wymaga również większego zaangażowania powiatowych służb zatrudnienia oraz pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Bezrobocie należy oczywiście rozpatrywać również w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje trudności finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych. W analizowanych latach było to od miesięcznie od 9 do 33 osób, co przekładało się na procentowy udział w ogóle osób bezrobotnych w przedziale 19% - 47%.

Wykres 20. Udział osób z prawem do zasiłku z PUP w ogóle osób bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Końskich.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. Jak wynika z poniższej tabeli, do 2021 roku liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia zmniejszała się. Natomiast w ostatnim roku zwiększyła się o 1: z 5 do 6.

Tabela 37. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bezrobocie	36	30	8	6	5	6

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Przemoc domowa

Przemoc domowa to każde celowe działanie lub brak działania, na przykład zaniechanie, które powodują krzywdę i cierpienie fizyczne albo psychiczne członka rodziny. Sprawca przemocy wykorzystuje przewagę nad ofiarą i narusza jej podstawowe prawa, takie jak godność, wolność i nietykalność cielesną. Wyróżnia się przemoc fizyczną (naruszenie nietykalności fizycznej), przemoc psychiczną (naruszenie godności osobistej), przemoc seksualną (naruszenie intymności), przemoc ekonomiczną (naruszenie własności) oraz zaniechanie (naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich). Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią

przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Tabela 38. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	1	0	0	0	0	1	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Z powyższej tabeli można wyciągnąć wnioski, że problem przemocy domowej ma marginalne znaczenie w gminie Słupia Konecka. Danymi oddającymi w bardziej realny sposób skalę zjawiska w gminie są sprawozdania Zespołu Interdyscyplinarnego. W 2023 roku, w związku z nowelizacją Ustawy o pomocy domowej miały miejsce zmiany w zakresie funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego, w tym między innymi powoływania członków Zespołu. Zgodnie z nowymi przepisami posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na dwa miesiące. W celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej powoływane są grupy diagnostyczno-pomocowe. Ocena zjawiska przemocy domowej w niniejszej Strategii odbywać się będzie na podstawie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego na starych zasadach, do roku 2022.

Charakterystyka pracy Grup Roboczych wynikała z bieżącego zakresu pracy, np. w roku 2022 Grupy zbierały się 97 razy, czyli niemal pięć razy więcej niż jeszcze w 2018 roku. Najwięcej Niebieskich Kart wpłynęło do Zespołu w latach 2021-2022, czyli w okresie bezpośrednio powiązanych z obostrzeniami epidemiologicznymi. Zwiększyła się również liczba rodzin objętych wsparciem Zespołu Interdyscyplinarnego – w 2022 roku było to 18 rodzin z terenu gminy. Jak wynika z poniższej tabeli, najczęściej ofiarami przemocy domowej padają kobiety, jednak w 2021 roku większość osób dotkniętych przemocą stanowili mężczyźni.

Tabela 39. Charakterystyka pracy ZI w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Liczba spotkań ZI</i>	6	7	6	14	10
<i>Liczba Grup Roboczych</i>	2	5	3	14	19
<i>Liczba spotkań GR</i>	19	25	15	59	97
<i>Liczba wszczętych procedur Niebieskich Kart</i>	3	8	5	16	12
<i>Liczba prowadzonych procedur NK</i>	7	5	5	18	23
<i>Liczba rodzin objętych działaniami</i>	7	6	6	14	18
<i>Liczba osób w rodzinach objętych działaniami</i>	20	10	10	34	38
<i>W tym kobiety doświadczające przemocy</i>	6	4	3	12	15

W tym mężczyźni doświadczający przemocy	1	1	2	16	7
W tym dzieci doświadczające przemocy	0	0	0	3	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Osoby dotknięte przemocą domową mogą uzyskać pomoc w gminnym punkcie konsultacyjnym. Pomoc miała najczęściej charakter socjalny, prawny oraz psychologiczny. Po zakończeniu procedury „Niebieskiej Karty” pracownicy socjalni nadal monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą kontynuując współpracę z rodziną. Ważnym elementem pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, nie ujętym w danych statystycznych, są działania profilaktyczne. Biorąc pod uwagę, że przemoc domowa w dalszym ciągu jest tematem „tabu” niezwykle istotnym są właśnie działania zmierzające do zapoznania szerokiego spektrum społeczeństwa z tematem przemocy, uwrażliwieniem na akty przemocy, reagowaniem, wspieraniem i prowadzeniem działań w kierunku eliminacji tego zjawiska.

Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć również uzależnień behawioralnych takich jak hazard, gry, zaburzenia odżywiania czy korzystanie z internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Nową grupą uzależnień są właśnie uzależnienia behawioralne, które wiążą się z nałogowym wykonywaniem pewnych czynności. Ich realizacja prowadzi do osiągnięcia krótkotrwałej euforii. Następnie pojawia się silniejsza potrzeba powtórzenia tej czynności, co ostatecznie prowadzi do uzależnienia. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

Uzależnieniem najczęściej „identyfikowanym” przez społeczeństwo jest alkoholizm. Uznawany jest on za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie. Przejawia się ono okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz

występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu. Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- rozpad rodziny;
- łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- zagrożenie życia;
- utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej. Przenosząc to na grunt gminy Słupia Konecka możemy otrzymać szacunkowe liczby:

- Osoby z problemem uzależnienia: 60;
- Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika: 99;
- Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików: 22;
- Osoby pijące szkodliwe: między 151 a 211;
- Ofiary przemocy domowej: 80.

Zgodnie z szacunkami PARPA na terenie gminy Słupia Konecka żyje zatem około 60 osób uzależnionych od alkoholu a problem przemocy domowej może dotyczyć nawet 80 mieszkańców. Zestawiając te informacje z wcześniejszymi danymi dotyczącymi działalności Zespołu Interdyscyplinarnego otrzymujemy obraz zjawiska, które w dalszym stopniu jest nierozpoznane.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi udzielał pomocy i wsparcia mieszkańcom z powodu alkoholizmu. Z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wynika, że w ostatnich latach, pomoc z tego powodu

otrzymywało od zera do trzech rodzin. Szczegółową liczbę rodzin korzystających z pomocy prezentuje poniższa tabela. Porównując tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Tabela 40. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	3	3	0	2	2	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Planując takie działania dla dzieci i młodzieży można wykorzystać proces uczenia się rówieśniczego, który umożliwia samodzielne wyciągnięcie wniosków dotyczących szkodliwości alkoholu. Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w Słupi, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w szczególności poprzez:

- podejmowanie czynności mających na celu zmotywowanie osoby z problemem uzależnienia od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego;
- podejmowanie czynności zmierzających do wydania orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu;
- opiniowanie zgodności lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych;
- udział przedstawicieli komisji w pracach grup roboczych zespołu interdyscyplinarnego.

Tabela 41. Charakterystyka pracy GKRPAiPN w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba posiedzeń Komisji	14	14	9	12	13
Wnioski do Sądu o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu	3	4	1	5	4
Przeprowadzone rozmowy z osobami uzależnionymi	11	18	12	23	24
Przeprowadzone rozmowy z osobami współuzależnionymi	4	2	2	2	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Słupi

Rok 2020 był rokiem utrudnionej pracy dla członków Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w Słupi. Kolejne fale pandemii Covid-19 powodowały ograniczenia w funkcjonowaniu instytucji publicznych, gastronomii, możliwości organizacji zgromadzeń

itp., dlatego też Komisja spotkała się jedynie 9 razy, z zachowaniem wymaganych obostrzeń sanitarnych. Z powyższej tabeli wynika, że corocznie kierowane są do Sądu wnioski o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu.

Ważnym aspektem pracy GKRPA, tak jak w przypadku Zespołu Interdyscyplinarnego są działania profilaktyczne. Komisja sfinansowała między innymi koszty przejazdów oraz zakup nagród rzeczowych przeznaczonych na konkursy organizowane w ramach profilaktyki uzależnień i organizacji wolnego czasu, promocji zdrowego trybu życia. Dofinansowano również wyposażenie świetlic, zakupiono materiały profilaktyczne oraz sfinansowano zajęcia sportowe. Dla osób z problemami alkoholowymi i ich rodzin, przy Urzędzie Gminy, działała punkt konsultacyjny w którym mogą oni uzyskać informacje o możliwościach i sposobach leczenia, sposobach interwencji i zabezpieczenia się przed przemocą w rodzinie. W 2022 roku Punkt Konsultacyjny działał dwa razy w miesiącu.

Problemem powiązanim ze spożywaniem alkoholu a rzutującym bezpośrednio na poziom bezpieczeństwa jest kierowanie samochodem (lub innym pojazdem) pod wpływem alkoholu. W 2022 roku policjanci z Komisariatu Policji w Radoszycach zatrzymali na terenie gminy 7 nietrzeźwych kierowców. Rok wcześniej takich osób były dwie, natomiast w 2020 roku pięć.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odnacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Poziom bezpieczeństwa wpływa na możliwość swobodnego rozwoju człowieka.

Kwestia poczucia bezpieczeństwa, jako subiektywnego odczucia, wraz z faktycznym stanem bezpieczeństwa wpływa w dużym stopniu na decyzje podejmowane przez mieszkańców. Nie mówimy o bezpieczeństwie globalnym lub krajowym, lecz o tym lokalnym dotyczącym drobnej przestępczości lub działalności grup zorganizowanych. Według opracowania „Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych” autorstwa Andrzeja Pieczywoka, poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z najważniejszych potrzeb społecznych, utrzymuje się zazwyczaj na niezadowolającym poziomie. Wynika to z faktu, że w opinii wielu osób, zachowanie młodzieży bywa postrzegane jako niebezpieczne. Mowa o nałogach, przestępczym stylu życia czy też zachowaniu przekraczającym normy społeczne. Zjawiska te funkcjonują w opinii społecznej jako groźne i narastające. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy zależy także m.in. od prawdopodobieństwa wystąpienia katastrof naturalnych, pożarów, awarii technicznych, od organizacji ruchu drogowego i skuteczności funkcjonowania służb ratowniczych. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym,

obowiązkiem gminy jest dbanie o bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny. Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Słupia Konecka czuwają policjanci z Komisariatu Policji w Radoszycach.

Z danych przekazanych z Komisariatu Policji w Radoszycach wynika, że gmina Słupia Konecka może być określona bezpiecznym miejscem. W ostatnim analizowanym roku zgłoszono 33 przestępstwa. Policjanci dodatkowo stwierdzili popełnienie 35 wykroczeń. Najwięcej przestępstw odnotowano w kategorii nietrzeźwy kierujący (7) oraz znęcanie nad osobą najbliższą (4). Wykroczenia z kolei dotyczyły naruszeń przepisów ruchu drogowego (5), spożywania alkoholu w miejscach niedozwolonych (3), zakłócania porządku publicznego (8), przeciwko mieniu (2) oraz inne (17).

Tabela 42. Liczba interwencji policji oraz liczba przestępstw na terenie gminy Słupia Konecka w latach 2020-2022

	2020	2021	2022
Liczba przestępstw	31	29	33
Liczba wykroczeń	42	40	35

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych KP w Radoszycach.

Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonuje również 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, z czego jedna (w Słupi) należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Ochotnicze Straże Pożarne stanowią bardzo ważny element lokalnego środowiska, skupiając wokół siebie zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, bez względu na płeć. Strażacy biorą udział nie tylko w akcjach ratowniczo-gaśniczych ale również prowadzą działania pokazowo-szkoleniowe oraz aktywnie udzielają się w życiu kulturalnym gminy. Działalność ratunkowo-gaśnicza jednostek straży pożarnej uzależniona jest od występowania zagrożeń i może zależeć od szeregu różnych czynników. W samym 2022 roku jednostki OSP z gminy Słupia Konecka wzięły udział w 83 różnych działaniach, z czego 49 to pożary a 33 – inne zagrożenia miejscowe. Na uwagę zasługuje zwiększona aktywność OSP w roku 2020.

Tabela 43. Działalność OSP w latach 2019-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba zdarzeń	96	90	128	81	83
- w tym pożary	62	75	92	33	49
- zagrożenia miejscowe	34	13	29	39	33
- alarmy fałszywe	0	2	7	9	1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportów o Stanie Gminy.

Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu m.in. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka zarówno kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

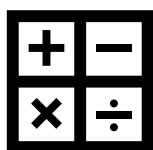
Problem bezdomności na terenie gminy Słupia ma marginalne znaczenie, jednak ostatnimi laty, dwie osoby były objęte wsparciem z tego tytułu. Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowni albo schronisku dla osób bezdomnych. W 2022 roku z tej formy wsparcia skorzystał jeden mieszkaniec gminy.

Tabela 44. Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu bezdomności

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób	0	0	1	2	2	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Słupi.

Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem. W dniu 7 listopada 2023 roku w sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Słupi odbyło się międzyinstytucjonalne spotkanie na którym pracowano nad analizą SWOT dla obszaru pomocy społecznej gminy. Spotkanie, w którym udział wzięli przedstawiciele Rady Gminy, Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, szkół podstawowych, Gminnej Biblioteki Publicznej, Gminnego Zakładu Opieki Zdrowotnej i Policji miało charakter warsztatowy a ekspert zewnętrzny pełnił rolę facylitatora. Analiza dotyczyła obszaru pomocy społecznej gminy bez rozróżniania na jego poszczególne aspekty. Podejście to wynikało z charakteru gminy oraz silnego oddziaływania poszczególnych problemów społecznych na siebie wzajemnie. Uczestnicy w toku dyskusji określili mocne i słabe strony Gminy oraz wskazali szanse i zagrożenia. Wynik

opracowanej analizy SWOT prezentuje poniższa tabela. Należy przy tym mieć na uwadze, że analiza SWOT w jednostce publicznej różni się od takiej analizy przeprowadzonej w podmiocie prywatnym. Podstawowym założeniem, różniącym oba podejścia jest fakt, że Gmina nie konkuruje z innymi gminami w pozyskiwaniu „klientów pomocy społecznej”.

Tabela 45. Analiza SWOT obszaru pomocy społecznej gminy Słupia Konecka

MOCNE STRONY

- Łatwa dostępność do lekarza
- Wszyscy mieszkańcy potrzebujący usług opiekuńczych otrzymują ten rodzaj wsparcia
- Realizacja programu „Asystent Osoby Niepełnosprawnej”
- Opieka wychnieniowa skierowana do opiekunów
- Dzienny Dom Seniora
- Świetlica środowiskowa w Słupi
- Opieka przedszkolna realizowana w trzech placówkach
- Bus dostosowany do przewozu osób niepełnosprawnych
- Skuteczność działań pracowników socjalnych oraz asystenta rodziny skutkująca brakiem dzieci w pieczy zastępczej
- Sieć placówek oświatowych – szkoły poza „główną” miejscowością gminy
- Świetlice wiejskie
- Prężnie działające Koła Gospodyń Wiejskich
- Liczne jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej
- Hala sportowa w Pilczycy
- Malejące bezrobocie
- Wykwalifikowana i doświadczona kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy
- Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców, sprzyjająca realizowanej polityce ekologicznej Gminy
- Doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych
- Dostępność do bezpłatnych usług rehabilitacyjnych (stacjonarnych i domowych)
- Mieszkanie komunalne
- Powiatowy Dom Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w Rudzie Pilczyckiej
- Działalność społeczna lokalnych stowarzyszeń
- Dobra znajomość środowiska lokalnego przez pracowników socjalnych oraz policjantów

-
- Efektywna współpraca międzyinstytucjonalna

SŁABE STRONY

- Brak miejsc pracy
- Starzejące się społeczeństwo
- Wielopropblemowość rodzin
- Mieszkańcy wyjeżdżają za pracą i edukacją, głównie młodzi
- Wzrost liczby osób starszych, samotnie gospodarujących, wymagających wsparcia przez Gminę
- Brak Ośrodka Kultury / Centrum Aktywności Lokalnej
- Brak miejsc spotkań
- Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden żłobek
- Konieczność finansowania pobytu mieszkańców w DPS
- Przybywa osób niepełnosprawnych, w tym seniorów
- Mieszkania komunalne wymagające nakładów finansowych na remonty
- Wykluczenie komunikacyjne dotyczące głównie seniorów oraz młodzież
- W gminie występują duże potrzeby inwestycyjne (np. na drogi, budowę kanalizacji), które wymagają dużych środków finansowych i tym samym utrudniają rozwój społeczny i kulturowy gminy

SZANSE

- Rozbudowa DK74 szansą na rozwój gospodarczy gminy i regionu
- Środki finansowe z nowej perspektywy finansowej, zwłaszcza w ramach EFES+
- Krajowe programy socjalne w tym tzw. 500+
- Rozwój sektora ekonomii społecznej
- Postępujący proces cyfryzacji
- Zmiana trendów społecznych w sposobie spędzania wolnego czasu – większy nacisk na aktywny wypoczynek i prowadzenie zdrowego trybu życia

ZAGROŻENIA

- Zjawisko „dziedziczenia biedy”
 - Postępujący proces wyludniania województwa świętokrzyskiego
 - Inflacja oraz rosnące koszty energii
 - Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej
-

-
- Niska skuteczność leczenia osób uzależnionych
 - Niepewna sytuacja geopolityczna
 - Zubożenie samorządów powodowane nowymi obowiązkami bez zabezpieczenia finansowego na ich realizację
-

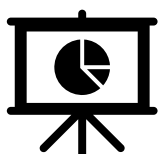
Źródło. Opracowanie własne.

Część programowo-wdrożeniowa

Ostatni rozdział *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024 – 2031* poświęcony jest określeniu działań Gminy w kontekście realizacji polityki społecznej na kolejne lata. Plan strategiczny opiera się na określeniu celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań oraz wskazaniu metody wdrożeniowej.

Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz próbą oszacowania przeszłych zjawisk społecznych. W toku przeprowadzonych prac wskazano główne negatywne zjawiska społeczne, zarówno w opinii mieszkańców, Zespołu ds. opracowania Strategii jak i analizy ilościowej metodą Pascala-Lorenzo. Nie na wszystkie wskazane zjawiska niniejsza Strategia będzie miała bezpośrednie przełożenie. **Pomoc społeczna na poziomie gminy bezpośrednio powiązana jest z sytuacją materialną, zdrowotną mieszkańców oraz wsparciem rodzin przeżywających sytuację kryzysową.** Często to kryteria dochodowe w głównej mierze determinują przyznanie pomocy lub konieczność jej odmowy.

Podstawowym wnioskiem płynącym z przeprowadzonej diagnozy jest fakt malejącej liczby mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej. Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy przy tym zauważyć, że malejące bezrobocie, rosnące płace oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w gminie. Nie jest to jednak jedyny powód zmniejszającej się liczby osób otrzymujących pomoc. Ważnym aspektem są również kryteria dochodowe, odstające od obecnych poziomów płacowych i tym samym uniemożliwiające uzyskanie wielu świadczeń.

Podczas spotkania warsztatowego w dniu 7 listopada 2023 roku, członkowie Zespołu ds. opracowania Strategii zwrócili uwagę na następujące, główne problemy społeczne gminy:

- brak dobrze płatnych miejsc pracy, położenie gminy powoduje, że młodzież często z niej wyjeżdża,
- „pólsieroctwo” – rodzice w celach zarobkowych często zmuszeni są do długotrwałych wyjazdów poza granice kraju, co powoduje osłabianie więzi rodzinnych,

- sytuacja demograficzna gminy – ubywa mieszkańców oraz społeczność w ujęciu statystycznym „starzeje się”,
- problemy z dostępem do pomocy psychologicznej, rozpatrywane również w kontekście negatywnego postrzegania w środowisku osoby korzystającej z pomocy specjalistów,
- alkoholizm oraz przemoc, jako zjawiska często ze sobą wzajemnie powiązane.

Obecnie odnotowywane jest historycznie najniższe bezrobocie, jednak jak wskazywali członkowie Zespołu ds. opracowania Strategii, wynika to nie tylko z poprawy sytuacji gospodarczej kraju, ale również z przepisów umożliwiających wykreślanie mieszkańców z rejestru osób bezrobotnych. Wśród bezrobotnych w dalszym ciągu są osoby długotrwale pozostające bez pracy. Aktywizacja zawodowa tych osób będzie trudnym zadaniem, ponieważ często stają się one biernie w poszukiwaniu pracy i przyzwyczajają się do sytuacji w której się znajdują. Problem ten dotyczy zresztą szerszego grona klientów pomocy społecznej. Osoby te często nie podejmują starań aby samemu zmienić swój los i uniezależnić się od gminnego ośrodka pomocy społecznej.

Z bezrobociem często powiązane są również inne problemy społeczne takie jak: ubóstwo i uzależnienie od alkoholu. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz uwzględniające również profilaktykę w kontekście pozostałych uzależnień, w tym behawioralnych. Pandemia oraz konieczność nauki zdalnej wzmogła wpływ nowoczesnych technologii na życie młodych osób. Zwłaszcza dzieci potrzebują kontaktów z rówieśnikami dla zapewnienia prawidłowego rozwoju, dlatego ich odizolowanie od innych dzieci może przełożyć się na wzrost problemów z prawidłowym zachowaniem w szkole w kolejnych latach.

Alkoholizm jest często wskazywany jako przyczyna przemocy domowej. To właśnie pod jego wpływem mają miejsce przejawy agresji skierowane do domowników. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie również tego zjawiska. W ostatnim roku Zespół Interdyscyplinarny pracował z 18 rodzinami, w których występował ten problem. Ciężko jednak jednoznacznie stwierdzić, że jest to rzeczywista skala przemocy domowej w gminie. Konieczne zatem będą dalsze działania profilaktyczne, w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie. Celem efektywnego działania konieczna będzie również dalsza współpraca instytucji i organów gminy, w tym Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Przeprowadzona analiza demograficzna wskazała na niekorzystny trend, umiejscawiający gminę Słupia Konecka jako społeczność "starzejącą się". Nie dość, że gmina wyludnia się to jeszcze niemal co czwarty mieszkaniec gminy jest w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Wraz ze wzrostem liczby osób starszych można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Oprócz osób starszych są to przecież dzieci, młodzież oraz mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest zatem pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej tych osób. Należy się zatem spodziewać zwiększenia zainteresowania programem „Asystent Osoby Niepełnosprawnej”.

Do wszystkich powyższych wyzwań należy dodać jeszcze sytuację gospodarczą z jaką zмага się Polska po zakończeniu epidemii COVID-19 oraz wybuchu wojny za wschodnią granicą. Znaczący wzrost kosztów życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej może przyczynić się do ponownego wzrostu ubóstwa wśród mieszkańców gminy. Odpowiedzią na problemy z rosnącymi cenami energii oraz kosztów ogrzewania były zaproponowane przez Rząd świadczenia realizowane na poziomie gminnym takie jak między innymi: dodatek osłonowy i dodatek węglowy. Oba cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców.

Olbrzymi napływ uchodźców do Polski w 2022 roku nie dotyczył równomiernie wszystkich gmin w Polsce. W przypadku gminy Słupia Konecka, obecnie problem alokacji uchodźców już nie występuje, zakłada się również utrzymanie takiej sytuacji.

Wiele z powyższych założeń wiąże się z nakładami finansowymi. Niestety, gmina Słupia Konecka jest na etapie realizacji wielu innych, podstawowych potrzeb inwestycyjnych, co przy ograniczonym budżecie stanowi wyzwanie rozwojowe dla władz gminy. Na szczęście kadra administracji publicznej posiada doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz realizacji projektów, w tym z zakresu pomocy społecznej. Również sprawnie działające organizacje pozarządowe oraz społeczne mają możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne na realizację zadań z zakresu polityki społecznej. To właśnie podmioty III sektora powinny skutecznie dopełniać działania gminnych jednostek organizacyjnych.

Problemy i wyzwania stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Słupia Konecka

W wyniku przeprowadzonej procedury diagnostycznej opierającej się o analizę danych statystycznych oraz wnioski z spotkania warsztatowego wytypowano **główne problemy** społeczne oraz **wyzwania** z jakimi zmierzy się Gmina Słupia Konecka w perspektywie kolejnych lat:

1. W obszarze polityki senioralnej w związku z postępującymi procesami demograficznymi:

- a. Rozwój deinstytucjonalnych form opieki
- b. Utrzymanie łatwego dostępu do usług rehabilitacyjnych
- c. Aktywizowanie seniorów z wykorzystaniem Dziennego Domu Seniora
- d. Seniorzy są szczególnie narażeni na oszustwa z wykorzystaniem technologii teleinformacyjnych

2. W kontekście dzieci i młodzieży:

- a. Zwiększenie zapotrzebowania na pomoc specjalistyczną, w tym poradnictwo psychologiczne i psychiatryczne dla dzieci
- b. Potrzeba integracji młodzieży z innymi grupami społecznymi
- c. Zapewnienie dalszego rozwoju oferty sportowej i rekreacyjnej w gminie
- d. Odptyw młodych mieszkańców gminy do większych ośrodków miejskich

3. Związane ze wsparciem rodziny:

- a. Zapewnienie asystenta rodziny oraz utrzymanie efektywnej pracy socjalnej skutkującej brakiem dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
- b. Utrzymanie wysokiej dostępności opieki przedszkolnej
- c. Sytuacja materialna rodzin mogąca się pogarszać w perspektywie kolejnych lat
- d. Brak chętnych rodzin do pełnienia funkcji rodziny wspierającej
- e. Zjawisko „dziedziczenia biedy” powodujące niechęć do podjęcia działań mających na celu poprawę bytową swojego gospodarstwa domowego

4. Wspierające osoby niepełnosprawne:

- a. Zależność osób niepełnosprawnych od opiekunów
- b. Rosnące zapotrzebowanie na usługi Asystenta Osoby Niepełnosprawnej oraz usługi opiekuńcze

5. Zapobiegającej wykluczeniu społecznemu:

- a. Niechęć do podjęcia leczenia odwykowego
- b. Przemoc domowa będąca w dalszym ciągu tematem „tabu”

6. W ujęciu instytucjonalnym:

- a. Niewystarczające zasoby ludzkie i finansowe w kontekście zwiększania przyszłych nakładów pracy w związku ze starzeniem się społeczeństwa
- b. Zapewnienie dalszej efektywnej współpracy międzyinstytucjonalnej
- c. Przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Wspólnych

Wizja i Misja Gminy Słupia Konecka w kontekście rozwiązywania problemów społecznych

Wizja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien zostać osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Na podstawie diagnozy problemów społecznych oraz wniosków wypracowanych podczas spotkania warsztatowego zaproponowano następującą wizję w perspektywie 2031 roku.

Gmina Słupia Konecka miejscem przyjaznym mieszkańcom w każdym wieku, gdzie osoby potrzebujące pomocy mogą liczyć na wsparcie Gminy. Aktywna prowadzona polityka senioralna umożliwi międzypokoleniową integrację oraz realizację swoich pasji i zainteresowań, a dzięki zaangażowaniu mieszkańców rośnie rola organizacji społecznych oraz pomocy sąsiedzkiej.

Tak sformułowana wizja gminy narzuca jednocześnie misję gminy. Przez misję należy rozumieć zbiór czynności, poprzez realizację których władze gminy przyczynią się do osiągnięcia zaplanowanej wizji.

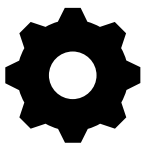
Misją gminy Słupia Konecka będzie zatem:

- zapewnienie sprawnego funkcjonowania administracji publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem szkół, biblioteki, ośrodka zdrowia oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- promowanie inicjatyw oddolnych angażujących różne grupy wiekowe;
- aktywizacja seniorów poprzez zwiększenie ich zaangażowania w realizację działań ukierunkowanych na tę grupę wiekową,
- wsparcie mieszkańców potrzebujących pomocy, nie ograniczające się tylko do wypłaty świadczeń,

- promowanie rozwiązań decentralizacyjnych, angażujących lokalne środowiska w tym np. sąsiadów.

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy, uzupełnionych o organizacje pozarządowe oraz lokalnych liderów. Stanowi jednocześnie odniesienie do Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 wskazującej na konieczność decentralizacji części usług pomocy społecznej. Wypełnienie przyjętej wizji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań.

Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań

Z diagnozy wytypowano główne problemy stojące przed systemem pomocy społecznej w gminie Słupia Konecka w perspektywie następnych lat. W odpowiedzi na te problemy zostały przygotowane obszary wymagające wsparcia/wzmocnienia, będące jednocześnie odpowiedzią na wymagania, które stawia przed sobą Gmina Słupia Konecka. Za poszczególne obszary odpowiadają cele strategiczne, które następnie przy pomocy celów operacyjnych oraz uszczegóławiających kierunków działań pozwolą na osiągnięcie założonych celów. Jako obszary problemowe wskazano na:

- zapewnienie pomocy osobom niepełnosprawnym oraz wzmocnienie procesu ich aktywizacji w środowisku lokalnym,
- wsparcie osób starszych,
- wsparcie rodzin,
- przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz prowadzenie działań diagnozującym poszczególne zjawiska,
- wzmocnienie inicjatyw oddolnych,
- zapewnienie rozwoju potencjału instytucjonalnego, w tym kadrowego jednostek zaangażowanych w proces rozwiązywania problemów społecznych w gminie.

W ramach prac nad *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka do roku 2031* zostało przygotowanych 5 celów strategicznych odpowiadających głównym problemom społecznym na terenie gminy oraz wskazanym obszarom deficytowym:

1. Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej
2. Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych

3. Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym

4. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców

5. Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy

Do tych celów strategicznych zostało przypisanych 12 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki przypisanym do nich w poszczególnych matrycach działaniom.

Cel strategiczny 1.	Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej
Cel operacyjny 1.1.	Wsparcie procesu wychowawczego w rodzinach przeżywających trudności
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie asystenta rodziny oraz systematyczna praca socjalna z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo – wychowawcze i w prowadzeniu gospodarstwa domowego • Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla rodzin z dziećmi • Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych • Organizacja i promocja wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi • Tworzenie warunków dla działania rodzin wspierających • Dążenie do utrzymania dziecka w rodzinie biologicznej • Zabezpieczenie ewentualnego pobytu dzieci w pieczy zastępczej
Opis działań	<p>Niniejszy cel poświęcony jest rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze. Dotychczasowa współpraca asystenta rodziny oraz pracowników socjalnych pozwala na niesienie realnego wsparcia niektórym rodzinom z terenu gminy Słupia Konecka. Kluczowe jest zapewnienie bezpieczeństwa dziecka i utrzymanie go w rodzinie biologicznej. Pomimo, że obecnie żaden nieletni mieszkaniec gminy nie przebywa w pieczy zastępczej, to należy jednak mieć zabezpieczone środki finansowe na taką ewentualność.</p> <p>Wzmacnianie systemu wsparcia adresowanego do rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze czy też kryzys życia rodzinnego ma wielopłaszczyznowy charakter i zależy od wielu czynników, nie tylko od pracy z asystentem rodziny czy też pracownikiem socjalnym. Powiązane jest również z działaniami edukacyjnymi, profilaktycznymi, gdzie wspierającą rolę pełnią podmioty realizujące działania w obszarze kultury, rekreacji i sportu, np. poprzez organizację wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych, które inaczej nie miałyby szans na żaden wyjazd.</p> <p>W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem, uzależnienia. W części rodzin kluczowa wydaje się praca socjalna, kolejnym elementem jest poradnictwo specjalistyczne. Dzieci i młodzież często niechętnie biorą udział w spotkaniach ze specjalistami z obawy przed ostracyzmem środowiska lokalnego. Na terenie gminy brakuje również rodzin wspierających, które mogłyby wesprzeć swoją wiedzą i doświadczeniem rodziny w kryzysie.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby rodzin korzystających z pomocy specjalistów (psychologów, terapeutów itp.) • Organizacja wypoczynku letniego dla wszystkich dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych • Funkcjonowanie rodzin wspierających • Utrzymanie zerowej liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomani, Zespół Interdyscyplinarny, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne, Sąd, organizacje pozarządowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich

Okres realizacji	Działania ciągłe
-------------------------	------------------

Cel strategiczny 1.	Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej
Cel operacyjny 1.2.	Wsparcie rodzin w zapewnieniu prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja dodatkowych zajęć dydaktycznych dla uczniów • Organizacja wydarzeń skierowanych dla dzieci i młodzieży • Zapewnienie stypendiów dla najzdolniejszych uczniów • Rozwój i wzbogacanie istniejących programów profilaktycznych i edukacyjnych • Rozwój działalności świetlic wiejskich na terenie gminy • Zapewnienie wysokiej dostępności do opieki przedszkolnej
Opis działań	<p>Ważnym elementem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są działania profilaktyczne, edukacyjne oraz stymulujące pewne obszary, tak aby nie ograniczać się tylko do reagowania na występujące problemy. Takie działania będą między innymi ukierunkowane na poprawę warunków oraz możliwości rozwojowych dzieci i młodzieży. Jednym ze sposobów pomocy rodzinom z dziećmi powinno być wyrównanie szans edukacyjnych np. poprzez organizację dodatkowych zajęć czy przyznawanie stypendiów szkolnych za bardzo dobre wyniki w nauce. Zagospodarowanie wolnego czasu pozytywnie wpływa na rozwój dzieci. Jako grupa szczególnie narażona na uzależnienia, wymagają oni systematycznej edukacji zdrowotnej oraz podejmowania działań profilaktyki uzależnień, tak aby już od najmłodszych lat wyrobili sobie zdrowe nawyki. Gmina Słupia Konecka jest gminą typowo wiejską, gdzie funkcję lokalnych centrów integracyjnych pełnią świetlice wiejskie, szkoły oraz remizy OSP. To właśnie w tych remizach dzieci oraz młodzież mają często najbliższą sposobność do spędzania wspólnie wolnego czasu. Należy zatem dalej rozwijać ich profil działalności.</p> <p>Ważnym aspektem systemu wsparcia rodzin jest zapewnienie dzieciom opieki przedszkolnej. Korzyści z tego są dwuwymiarowe: rodzina ma sposobność na powrót do aktywności zawodowej a dzieci mają możliwość socjalizacji w środowisku rówieśniczym. Jest to o tyle istotne, że przy malejącej dietności, dla części dzieci może to być jedyna okazja do częstszego spędzania czasu z rówieśnikami.</p>
dwu rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa wyników w nauce • Wsparcie finansowe najzdolniejszych uczniów • Ograniczenie uzależnień wśród dzieci i młodzieży • Zapewnienie dostępności opieki przedszkolnej • Rozwój działalności świetlic na terenie gminy
Realizatorzy i Partnerzy	Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, Szkoły podstawowe, Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej, Urząd Gminy, organizacje pozarządowe

Okres realizacji	Działania ciągłe
-------------------------	------------------

Cel strategiczny 2.	Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych
Cel operacyjny 2.1.	Aktywizacja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do standardów dostępności • Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej gminy • Aktywizacja seniorów w oparciu o Dzienny Dom Seniora • Organizacja wydarzeń ukierunkowanych na różne grupy wiekowe odbiorców • Propagowanie zasad bezpieczeństwa w Internecie • Organizacja zajęć aktywizacyjno-ruchowych dla osób starszych
Opis działań	<p>Starzenie się społeczeństwa jest powszechnym problemem we współczesnej Polsce i Europie. Jak pokazują aktualne dane, społeczność gminy Słupia Konecka również zaliczyć można do społeczeństwa „starzejącego się”. Należy mieć na uwadze, że starzenie się jest procesem ciągłym, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację. Ważnym jest zatem aktywizacja seniorów oraz zapewnienie im oferty na spędzanie wolnego czasu. Obecnie Gmina Słupia Konecka posiada zasób w postaci funkcjonującego Dziennego Domu Seniora. Jego pełne wykorzystanie wymaga jednak zwiększenia zaangażowania wśród mieszkańców np. poprzez utworzenia stowarzyszenia pozyskującego środki na kontynuację jego działalności.</p> <p>Postęp technologiczny wymusza na samorządach adaptację do aktualnych standardów. Obecnie coraz więcej wniosków mieszkańcy są w stanie załatwić zdalnie. Seniorzy również już coraz lepiej radzą sobie z nowymi technologiami. Dużym wyzwaniem pozostaje jednak zachowanie zasad bezpieczeństwa w korzystaniu z sieci Internet, gdyż co roku, przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii, wielu seniorów pada ofiarami oszustów w Polsce.</p> <p>Wraz z wiekiem zwiększają się kłopoty zdrowotne mieszkańców. Często zwykłe przemieszczanie się zaczyna już sprawiać trudności. Konieczne będzie zatem stałe usuwanie barier architektonicznych z przestrzeni publicznej oraz dostosowywanie budynków użyteczności publicznej do standardów dostępności wynikających z Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Efektywniejszy udział seniorów i osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym gminy • Zniwelowanie ograniczeń komunikacyjno-przestrzennych w przestrzeni publicznej gminy
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 2.	Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych
Cel operacyjny 2.2.	Rozwój usług skierowanych do seniorów, osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój usług opiekuńczych, w tym usług sąsiedzkich • Utrzymanie wysokiej dostępności do usług rehabilitacyjnych • Poradnictwo, w tym psychologiczne oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po systemach wsparcia dla osób niepełnosprawnych i opiekunów faktycznych • Realizacja opieki wytchnieniowej dla członków rodzin oraz opiekunów osób niepełnosprawnych • Zapewnienie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej • Realizacja świadczeń pieniężnych i niepieniężnych na rzecz osób niepełnosprawnych oraz seniorów wymagających pomocy • Zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej
Opis działań	<p>W związku ze zmianą modelu rodziny ma miejsce również zmniejszenie znaczenia więzi rodzinnych. Jak wynika z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, obecnie pomoc Ośrodka najczęściej trafia do osób starszych, samotnie gospodarujących. Tendencją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 jest deinstytucjonalizacja usług, która jest procesem ułatwiania dostępu do usług społecznych (opiekuńczych, asystenckich, mieszkaniowych i wielu innych) w środowisku lokalnym, co oznacza realizowanie ich poza instytucjami całodobowego pobytu. Oprócz dotychczasowo realizowanych świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, w ramach niniejszego celu zakłada się dalszy rozwój usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych oraz asystenckich. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi w dalszym ciągu będzie kierował do domów pomocy społecznej osoby wymagające całodobowej opieki, zwłaszcza osoby niepełnosprawne intelektualnie. Zmiany prawne wymuszające zmiany w systemie oferowanej pomocy społecznej mogą spowodować, że część osób, nieświadoma swoich praw nie sięgnie po należną im pomoc. Ważnym jest, aby informować dotychczasowych oraz przyszłych klientów pomocy społecznej o nowych możliwościach uzyskania wsparcia.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby osób niepełnosprawnych objętych pomocą Asystenta Osoby Niepełnosprawnej • Utrzymanie wysokiej dostępności do usług rehabilitacyjnych • Zapewnienie wsparcia finansowego osobom starszym i niepełnosprawnym wymagającym pomocy
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 3.	Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym
Cel operacyjny 3.1.	Poprawa warunków życia osób zagrożonych ubóstwem
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego poprzez udzielanie pomocy finansowej i materialnej • Zapewnienie dzieciom posiłków w szkołach • Kontynuacja przyznawania stypendiów socjalnych • Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją
Opis działań	<p>Jak wykazała analiza statystyczna zasobów pomocy społecznej, najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi w 2022 roku było ubóstwo. Wsparcie osób oraz rodzin zagrożonych ubóstwem będzie zatem w dalszym ciągu jednym z priorytetów gminnej pomocy społecznej. Wsparcie to może mieć zarówno charakter finansowy jak i niefinansowy. Dostępne formy pomocy są uzależnione od aktualnych przepisów prawa, kryterium dochodowego oraz przeprowadzonych wywiadów środowiskowych. Niniejszy cel operacyjny w dużej mierze dotyczy środowiska szkolnego. Przewidziano kontynuację wypłacania stypendiów socjalnych oraz kontynuację realizacji programów rządowych ukierunkowanych na zapewnienie dzieciom ciepłych posiłków w szkołach. Działania te mają na celu minimalizowanie negatywnego wpływu ubóstwa na dalszy rozwój psycho-fizyczny dzieci.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Wyeliminowanie skrajnego ubóstwa w gminie • Wzrost poczucia bezpieczeństwa socjalnego • Zapewnienie dzieciom z domów zagrożonych ubóstwem warunków do rozwoju osobistego • Zapewnienie wszystkim dzieciom przynajmniej jednego ciepłego posiłku w ciągu dnia
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 3.	Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym
Cel operacyjny 3.2.	Przeciwdziałanie uzależnieniom
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie specjalistycznej pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom • Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii odwykowej • Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia • Realizacja działań i kampanii przeciw używkom i uzależnieniom, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży • Prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych • Diagnoza problemu uzależnień wśród dzieci klas 6-8 szkół podstawowych
Opis działań	<p>Wychodząc z założenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć, przy skoordynowanych działaniach instytucji gminnych, należy kontynuować prowadzone kampanie i inicjatywy profilaktyczne skierowane do wszystkich mieszkańców gminy, ale ze</p>

	<p>szczególnym uwzględnieniem osób nieletnich. Działania te nie powinny się jednak ograniczać tylko do „klasycznych” uzależnień, ale dotyczyć również np. uzależnienie od Internetu, hazardu, zakupów itp. Dokładną skalę zjawiska wśród uczniów szkół podstawowych będzie można poznać po przeprowadzonym badaniu ankietowym.</p> <p>W przypadku osób już uzależnionych koniecznym wydaje się podjęcie działań terapeutycznych skierowanych również do ich rodzin. Kluczowym podmiotem realizacyjnym tego celu operacyjnego będzie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w Słupi. Do zadań Komisji należy między innymi kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Jest to istotne działanie pod kątem przestrzegania zakazu sprzedaży tych produktów osobom niepełnoletnim.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie liczby osób uzależnionych i współuzależnionych • Zmniejszenie liczby osób dotkniętych innymi problemami społecznymi, wynikającymi z uzależnienia od alkoholu
Realizatorzy i Partnerzy	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoła, organizacje pozarządowe, Urząd Gminy, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 3.	Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym
Cel operacyjny 3.3.	Przeciwdziałanie przemocy domowej
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie profesjonalnej pomocy psychologicznej, prawnej i poradnictwa rodzinnego dla osób dotkniętych problemem przemocy oraz dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy • Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie • Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy • Zapewnienie schronienia i opieki ofiarom przemocy domowej • Opracowanie diagnozy zjawiska przemocy domowej w gminie Słupia Konecka
Opis działań	<p>Jak wspomniano wcześniej, rzeczywista skala przemocy domowej na terenie gminy Słupia Konecka jest trudna do oszacowania. Do obowiązków Zespołu Interdyscyplinarnego należy między innymi diagnozowanie problemu przemocy domowej. Diagnoza ta, powinna przyczynić się zatem do lepszego poznania skali zjawiska. Pomoc w tym mogą również dalsze działania edukacyjne i profilaktyczne, które pozwolą na przełamanie „tabu”.</p> <p>Wyzwaniem stojącym przed Gminą jest również kwestia zapewnienia schronienia oraz opieki ofiarom przemocy domowej.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej • Zapewnienie możliwości udzielenia schronienia ofiarom przemocy domowej

Realizatorzy i Partnerzy	Zespół Interdyscyplinarny, Policja, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich
Okres realizacji	Szkolenia dla Zespołu Interdyscyplinarnego realizowane co 2 lata (albo w ciągu 12 miesięcy dla nowych członków Zespołu); Opracowanie diagnozy przemocy co 3 lata. Pozostałe działania mają charakter ciągły

Cel strategiczny 4.	Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców
Cel operacyjny 4.1.	Wzmocnienie zaangażowania społecznego oraz tożsamości regionalnej mieszkańców
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja wolontariatu na terenie gminy • Wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej • Wspieranie działań mających na celu zwiększanie udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych • Promocja i wspieranie w tworzeniu grup samopomocowych np. pomocy sąsiedzkiej • Rozwój animacji lokalnej poprzez wdrażanie metody OSL (Organizowania Społeczności Lokalnej) • Promowanie zdrowego trybu życia wśród mieszkańców gminy
Opis działań	<p>Ważnym czynnikiem realizacyjnym niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wspomaganie inicjatyw oddolnych, podnoszonych np. przez organizacje pozarządowe. To właśnie stowarzyszenia działające na rzecz lokalnych społeczności mają dodatkowe możliwości realizacyjne, czasem nawet niedostępne dla samorządu. Działalność stowarzyszeń jest również doskonałym przykładem społeczeństwa obywatelskiego, czyli społeczności zaangażowanej w kreowanie i realizację lokalnych polityk. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stawia na dalsze wzmocnienie sektora pozarządowego, w tym podmiotów ekonomii społecznej łączących aktywizację zawodową z integracją społeczną. Wyzwaniem stojącym przed lokalnymi stowarzyszeniami jest zapewnienie ciągłości działalności poprzez stopniową zastępowalność kadr. Proces starzenia się dotyczy wszystkich mieszkańców, w tym tych już zaangażowanych społecznie. Działaniem aktywizującym młodzież jest wolontariat, dlatego należy go wykorzystać jako narzędzie aktywizujące i kreujące przyszłych liderów lokalnych.</p> <p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 wskazuje na metody OSL (Organizowania Społeczności Lokalnej) jako elementy animacji lokalnej. Metodyka ta mająca na celu pobudzenie aktywnej postawy osób, rodzin, grup, a także społeczności lokalnych, w szczególności tych zagrożonych społecznym wykluczeniem skierowana jest nie tylko do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ale do wszystkich jednostek i instytucji działających na rzecz lokalnych społeczności.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych

	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby mieszkańców zaangażowanych w wolontariat i pomoc sąsiedzką • Funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej
Realizatorzy i Partnerzy	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 4.	Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców
Cel operacyjny 4.2.	Aktywizacja zawodowa mieszkańców
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnianie informacji o usługach i instrumentach rynku pracy oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy • Organizacja prac społecznie użytecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Realizacja poradnictwa zawodowego wśród uczniów klas 7-8 • Promocja samozatrudnienia wśród mieszkańców gminy • Organizacja staży, kursów zawodowych oraz innych działań ułatwiających nabycie nowych kwalifikacji zawodowych • Promocja zatrudnienia wśród dotychczasowych opiekunów osób niepełnosprawnych
Opis działań	<p>Pomimo rekordowo niskiego bezrobocia w dalszym ciągu koniecznym jest kontynuowanie działań aktywizujących osoby bezrobotne, w tym zwłaszcza długotrwale pozostające bez pracy. Dodatkowo, Powiatowy Urząd Pracy prowadzi działalność wspierającą przedsiębiorczość wśród mieszkańców, między innymi poprzez przekazanie środków na otwarcie nowej działalności, finansowanie staży czy partycypację w kosztach zatrudnienia. Ważną inicjatywą w perspektywie kolejnych lat jest realizacja poradnictwa zawodowego wśród ostatnich roczników szkół podstawowych. Celem tego działania jest doprowadzenie do świadomego wyboru ścieżki kariery młodych mieszkańców, tak aby po zakończeniu etapu edukacji mogli liczyć na jak najlepsze odnalezienie się na rynku pracy.</p> <p>Wraz ze zmianami prawnymi otwiera się możliwość powrotu na rynek pracy części dotychczasowych opiekunów osób niepełnosprawnych. Osoby te mogą potrzebować jednak dodatkowego wsparcia od Powiatu i Gminy.</p>
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie procesu zmniejszania liczby osób bezrobotnych • Zwiększenie aktywności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych • Przemysłany i świadomy wybór przyszłej ścieżki kariery przez uczniów • Wzrost liczby działalności gospodarczych rejestrowanych na terenie gminy • Aktywizacja zawodowa opiekunów osób niepełnosprawnych
Realizatorzy i Partnerzy	Powiatowy Urząd Pracy w Końskich, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, szkoły podstawowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Starostwo Powiatowe w Końskich

Okres realizacji	Działania ciągłe
-------------------------	------------------

Cel strategiczny 5.	Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy
Cel operacyjny 5.1.	Rozwój bazy dydaktycznej i potencjału placówek oświatowych
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne • Zapewnienie cało-etatowej opieki pedagogicznej i psychologicznej w szkole • Zapewnienie stałego rozwoju nauczycieli
Opis działań	Rozwój uczniów wymaga stałego podnoszenia jakości procesu kształcenia. W ramach działań zaproponowanych w tym celu operacyjnym przewidziano konieczność dalszego doposażania szkół, zwłaszcza w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia ułatwiające pracę nauczycielom. Postęp technologiczny oraz coraz to nowe techniki pracy z uczniem wymuszają również stały proces doskonalenia kadry dydaktycznej. Ważną kwestią w kontekście zdrowia psychicznego jest również zapewnienie opieki psychologicznej uczniom. Obecnie w każdej szkole samorządowej zatrudnieni są specjaliści, w tym pedagodzy specjaliści, jednak w perspektywie kolejnych lat potrzeba jest zwiększenia nakładów na specjalistów w szkołach.
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie poziomu nauczania w szkołach – wzrost wyników egzaminów • Zwiększenie dostępności do psychologa w szkole
Realizatorzy i Partnerzy	Szkoły podstawowe, Urząd Gminy, organizacje pozarządowe
Okres realizacji	Działania ciągłe

Cel strategiczny 5.	Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy
Cel operacyjny 5.2.	Rozwój kadrowy i instytucjonalny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, konferencjach itp. • Organizacja superwizji dla osób działających w systemie pomocy społecznej • Utworzenie Centrum Usług Społecznych w gminie Słupia Konecka
Opis działań	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest głównym realizatorem zadań zapisanych w niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. To właśnie pracownicy Ośrodka są najbliższe problemów mieszkańców. Ciągłe zmiany w prawie wymagają stałego podnoszenia swojej wiedzy oraz kompetencji, aby móc jak najlepiej pomagać mieszkańcom. W przypadku spraw skomplikowanych zaleca się organizację superwizji, zarówno grupowej jak i indywidualnej. Kierunkiem do którego dąży polski system opieki społecznej jest przekształcanie ośrodków pomocy społecznej w centra usług społecznych. Idea CUS opiera się na świadczeniu w jednym miejscu usług społecznych z różnych systemów: pomocy społecznej, polityki rodzinnej, promocji i ochrony zdrowia, kultury, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, wspierania

	osób niepełnosprawnych. W przypadku gminy Słupia Konecka jest to słuszny kierunek rozwoju systemu pomocy społecznej, ponieważ dzięki dobrze funkcjonującej współpracy międzyinstytucjonalnej proces ten powinien przynieść wymierne korzyści mieszkańcom. Warunkiem determinującym decyzje o przekształceniu GOPS w CUS powinny zostać jednak podjęte po wnikliwej analizie ekonomicznej.
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Dalsze zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu pomocy społecznej na terenie gminy
Realizatorzy i Partnerzy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Okres realizacji	Działania ciągłe; przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych po przeprowadzeniu analizy ekonomicznej oraz zapewnienie finansowania zewnętrznego na przeprowadzenie procesu przekształcenia – termin realizacji na chwilę obecną niemożliwy do skonkretyzowania

Cel strategiczny 5.	Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy
Cel operacyjny 5.3.	Rozwój infrastruktury i oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy Słupia Konecka
Działania i opis działań	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury i oferty sportowej • Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej • Uruchomienie Centrum Kultury w Słupi
Opis działań	Oferta sportowa i kulturowa stanowi uzupełnienie wielu działań przewidzianych w niniejszej Strategii, zwłaszcza tych o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym. Młodzież czasami sięga po alkohol i inne używki z powodu nudy, więc należy im zaproponować różne możliwości spędzania wolnego czasu. Jedną z inicjatyw poszerzającą ofertę spędzania wolnego czasu będzie uruchomienie Centrum Kultury w Słupi. Inwestycja ta jest jednak uzależniona od możliwości pozyskania środków zewnętrznych na tę realizację.
Oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie oferty kulturowej i rekreacyjnej gminy • Zmniejszenie odsetka dzieci i młodzieży, którzy sięgnęli po używki
Realizatorzy i Partnerzy	Urząd Gminy
Okres realizacji	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury i oferty sportowej – działanie ciągłe • Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej – działanie ciągłe • Uruchomienie Centrum Kultury w Słupi – do roku 2030

Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Działania zaproponowane w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* stanowią odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania i problemy przed jakimi stoi gminny system pomocy społecznej. Dzięki realizacji kierunków działań ujętych w niniejszym dokumencie prognozuje się na przestrzeni kolejnych lat:

- Zwiększenie liczby miejsc spotkań, wydarzeń oraz inicjatyw skierowanych do seniorów lub uwzględniających tę grupę społeczną;
- Zwiększenie liczby osób niepełnosprawnych na terenie gminy;
- Zwiększenie dostępu do usług specjalistycznych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania oraz w formach instytucjonalnych;
- Wzrosną środki finansowe przeznaczone na pomoc oraz aktywizację osób niepełnosprawnych i ich rodzin;
- Zmianie ulegnie przestrzeń publiczna gminy, uwzględniając przy tym wytyczne dotyczące dostępności;
- Zwiększenie odsetka dzieci korzystających z programów dożywiania związanego ze wzrostem kryterium dochodowego;
- Pozostanie konieczność zatrudnienia jednego asystenta rodziny;
- Zwiększy się liczba rodzin potrzebujących pomocy ze względu na wzrost kosztów życia nierekompensowany wzrostem wynagrodzeń oraz świadczeń. Ubóstwem zagrożone będą zwłaszcza gospodarstwa domowe samotnych emerytów, osób których głównym źródłem utrzymania jest gospodarstwo rolne oraz których głowa rodziny ma wykształcenie nie wyższe niż gimnazjalne/podstawowe;
- Ogólną poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób niepełnosprawnych;
- Zwiększenie potrzeb pomocy względem osób przewlekle chorych oraz ich rodzin;
- Zwiększenie znaczenia wolontariatu oraz pomocy sąsiedzkiej;
- Integrację społeczną rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa, bezradności opiekuńczo-wychowawczej, bezrobocia, uzależnień i przemocy;
- Wzrost świadomości społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży w zakresie negatywnych skutków używek i nadużywania urządzeń elektronicznych oraz zjawiska przemocy domowej;

- Utrzymanie konieczności świadczenia specjalistycznych usług osobom doświadczającym przemocy domowej;
- Wzrost potrzeby zapewnienia pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- Zapewnienie miejsc opieki przedszkolnej wszystkim dzieciom z gminy;
- Zwiększy się liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu;
- Dalsze funkcjonowanie świetlic wiejskich;
- Zostaną poprawione dzieciom i młodzieży warunki życia i rozwoju;
- Dalszy spadek liczby osób bezrobotnych w tym osób długotrwale bezrobotnych;
- Wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie;
- Zapewnienie wysokiego poziomu wykształcenia kadr gminnego ośrodka pomocy społecznej, urzędu oraz pozostałych jednostek organizacyjnych.

Źródła finansowania zadań przewidzianych w Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Niniejsza Strategia nie wskazuje konkretnych programów, źródeł finansowania ani kwotowych wartości docelowych, gdyż są to czynniki podlegające dynamicznym zmianom. Autorzy Strategii wyszli z założenia, że próba oszacowania całkowitych wydatków potrzebnych na realizację działań strategicznych jest niemożliwa, ponieważ w znacznym stopniu zależy od czynników niezależnych od samorządu. Na realizatorach Strategii ciąży przez to **większa odpowiedzialność** za budżet oraz poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowania. Wśród tych źródeł, oprócz budżetu gminy należy wskazać środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe oraz prywatnych darczyńców.

Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031 z innymi dokumentami o znaczeniu strategicznym i planistycznym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania strategicznego. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią

część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

Poziom europejski

U podłoża polityki społecznej UE leży założenie, że wszystkie państwa członkowskie stoją na straży dobra publicznego poprzez zapewnienie swoim obywatelom, bez względu na rasę, płeć czy wyznanie zabezpieczeń społecznych oraz wynagrodzenia za pracę. Komisja Europejska wspiera i uzupełnia politykę poszczególnych państw członkowskich w dziedzinie włączenia społecznego i ochrony socjalnej.

Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) – agenda przyjęta podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku w 2015 r., Wskazuje trzy wymiary rozwoju: gospodarczy, społeczny i środowiskowy, które mają być osiągnięte dzięki realizacji 17 celów oraz powiązanych z nimi 169 zadań. Agenda dotyczy rozwoju na poziomie globalnym i koncentruje się na wyeliminowaniu ubóstwa.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego wykluczeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Jednym z celów tej strategii jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie m.in.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

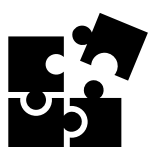
Europejski Fundusz Społeczny Plus – ma pomóc państwom członkowskim przezwyciężyć kryzys spowodowany pandemią COVID-19, osiągnąć wysoki poziom zatrudnienia i zapewnić sprawiedliwą ochronę socjalną oraz stworzyć wykwalifikowaną i odporną siłę roboczą przygotowaną do przejścia na zieloną i cyfrową gospodarkę¹¹ Fundusz ma umożliwić poszczególnym państwom dostosowanie

¹¹ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_p

wsparcia będącego odpowiedzią na problemy społeczne oraz problemy rynku pracy, poprzez stosowanie podejścia zintegrowanego oraz lepiej ukierunkowanego. Włączenie wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących do EFS+ umożliwi tym osobom korzystanie z lepszej kombinacji pomocy materialnej i kompleksowego wsparcia socjalnego.

Realizacja celów *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* jest spójna z celami Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, Strategii Europa 2020 oraz Europejskim Funduszem Społecznym Plus i przyczyni się tym samym do osiągnięcia zakładanych efektów w perspektywie długoterminowej.

Poziom krajowy

W polityce krajowej niniejsza Strategia zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2030. Wśród celów operacyjnych Strategia ta wymienia inwestycje w kapitał ludzki (w ramach celu strategicznego nr 1) oraz w kapitał społeczny (w celu strategicznym nr 3).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzupelnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031 spójna jest również z innymi, aktualnymi na moment opracowywania Strategii dokumentami szczebla krajowego:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku),
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Nowy wymiar aktywnej integracji,
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025.

Poziom wojewódzki oraz powiatowy

! *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* uwzględnia zapisy dokumentów regionalnych i lokalnych. Powiązanie to jest niezwykle istotne z punktu zachowania polityki spójności. To właśnie na szczeblu wojewódzkim rozstrzygana jest większość konkursów na realizację projektów przy udziale środków unijnych. Jako główny dokument strategiczny w obszarze polityki społecznej o znaczeniu wojewódzkim należy wskazać **Strategię Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030**. Sformułowane w dokumencie tym założenia określają koncepcję realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnosząc się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności. Niniejsza *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* na swoich kartach wielokrotnie odnosi się do zapisów i kierunków wynikających ze Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030. Strategia ta stanowi również niejako „branżowe” rozwinięcie **Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+**, która to jest głównym dokumentem strategicznym opracowanym na rzecz województwa świętokrzyskiego. Wśród celów mających wpływ na politykę społeczną w regionie należy wskazać:

- profilaktykę zdrowotną służącą utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników,

- edukację ekologiczną,
- zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców,
- upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie,
- wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji,
- rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego,
- poprawę warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców,
- rozwój i upowszechnienie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów,
- upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego,
- rozwój sektora ekonomii społecznej,
- poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego,
- kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych,
- promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- wzrost kompetencji kadr administracji publicznej.

Na poziomie powiatowym obowiązuje **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Koneckim na lata 2021-2030** Dokument ten swoim zakresem obejmuje wszystkie gminy powiatu i angażuje je w realizację przyjętych działań. Działania pogrupowane są w następujące cele szczegółowe:

- Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego;
- Wzrost efektywności polityki społecznej;

- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym w ramach zintegrowanych i kompleksowych działań;
- Promowanie właściwych postaw społecznych i budowanie zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień oraz eliminowanie skutków niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży.

Należy mieć na uwadze, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Koneckim na lata 2021-2030 w głównej mierze dotyczy zakresu kompetencyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich. Głównymi obszarami zbieżnymi ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* są: dążenie do rozwoju systemu pieczy zastępczej, wsparcie osób bezrobotnych, wsparcie systemu edukacji, aktywizowanie mieszkańców, dążenie do rozwoju wsparcia specjalistycznego, organizacja systemu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, podejmowanie działań profilaktycznych oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Poziom lokalny

Dokumentem mającym największy wpływ na rozwój gminy jest strategia rozwoju gminy. Strategia taka powinna uwzględniać kierunki rozwoju gminy, w tym w ujęciu społecznym i przestrzennym. Na moment opracowywania niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych gmina Słupia Konecka posiada strategię rozwoju gminy obowiązującą do roku 2022: Strategia Rozwoju Gminy Słupia (Konecka) na lata 2016-2022. Strategia ta została przyjęta Uchwałą nr XXIII/139/2016 Rady Gminy Słupia (Konecka) z dnia 13 września 2016 roku. Zmiany prawne w zakresie planowania strategicznego wymuszają na władzach Gminy Słupia Konecka opracowanie nowej strategii rozwoju w perspektywie kolejnych dwóch lat. Można przy tym, z całą pewnością założyć, że niniejsza strategia będzie również zgodna z kolejną strategią rozwoju gminy, jeżeli tylko zostanie przygotowana i uchwalona wg obowiązującej ustawy i wytycznych w tym zakresie. Pewność ta wynika z faktu, że strategia rozwoju gminy podlega ocenie Zarządu Województwa pod kątem zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. Zgodność ze strategią wojewódzką wykazano na wcześniejszych stronach niniejszego dokumentu.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wprowadziła nowy element planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego w jednostkach samorządu terytorialnego – strategię rozwoju ponadlokalnego. Strategia ta pozwala na zintegrowane podejście do rozwoju, nie

tylko na poziomie gminy, ale także w kontekście współpracy z sąsiednimi jednostkami administracyjnymi. W dniu 1 lipca 2021r. w Urzędzie Gminy w Słupi podpisano porozumienie w sprawie opracowania i wdrażania „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Łopuszno, Krasocin i Słupia Konecka do roku 2030”. Strategia ta zawiera między innymi działania dotyczące:

- promowania postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży (współpraca władz lokalnych, przedsiębiorców i placówek edukacyjnych);
- podnoszenia jakości edukacji, w tym wyrównujące szanse edukacyjne dzieci i młodzieży;
- popularyzujące aktywny styl życia;
- stworzenia spójnego systemu wsparcia seniorów oraz ich aktywizacji społecznej i zawodowej.

Koordinator Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Słupi. Na potrzeby realizacji niniejszej Strategii koordynatorem realizacji działań zostaje wyznaczony Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupi.

System wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031 jest dokumentem długookresowym, swoją perspektywą obejmującym osiem lat. Programowanie strategiczne w tak długim okresie jest z praktycznego punktu widzenia niemożliwe do zrealizowania w 100%, dlatego niniejsza Strategia musi zostawać poddana czasowym weryfikacjom, oraz jeżeli sytuacja będzie tego wymagała – zmianom. Rekomendowanym sposobem aktualizacji Strategii jest proces partycypacyjno-ekspercki, czyli odzwierciedlający przebieg tworzenia niniejszego dokumentu. Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupi jako koordynator Strategii podejmując decyzję o aktualizacji Strategii będzie brał pod uwagę stopień jej wdrażania, oczekiwania mieszkańców gminy Słupia Konecka, sytuację społeczno-gospodarczą gminy oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Biorąc powyższe pod uwagę w procesie aktualizacji należy uwzględnić obecne cele strategiczne, ale również nowe, nie ujęte w niej obecnie zadania, które na etapie opracowywania Strategii nie były jeszcze znane/określone. Zadania zaproponowane przez niniejszą Strategię angażują większość gminnych jednostek organizacyjnych, ale również organizacje pozarządowe oraz jednostki niepodlegające Wójtowi Gminy Słupia Konecka. Tak zaproponowana zasada partnerstwa stanowi odpowiedź na jeden

z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej, jednak wdrażanie Strategii przez podmioty niezależne wymaga ścisłej koordynacji i co najważniejsze – współpracy między zainteresowanymi stronami. Sama realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031* obejmować będzie pięć głównych etapów, przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 46. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Etap	Działania	Termin
Etap 1	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy Słupia Konecka w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Słupia Konecka na lata 2024-2031	Styczeń 2024
Etap 2	Realizacja działań zapisanych na kartach Strategii – koordynacja realizacji osiągnięcia założonych celów	Od I kwartału 2024 roku do IV kwartału 2031
Etap 3	Monitoring	Do 31 marca każdego roku
Etap 4	Ewaluacja śródkresowa (mid-term)	II półrocze 2028 r.
Etap 5	Ewaluacja ex-post Strategii	I kwartał 2032 r.

Źródło. Opracowanie własne.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitorowania Strategii służy regularnej ocenie realizacji wskazanych w dokumencie działań. Proces ten ma charakter ciągły, tzn. realizowany będzie każdego roku obowiązywania Strategii, w terminie do 31 marca i będzie dotyczył roku poprzedniego. Za ocenę stopnia realizacji działań posłużą „wskaźniki monitoringowe”, mające charakter policzalnych danych. Poniższa tabela zawiera propozycję tych wskaźników przypisanych do celów strategicznych z uwzględnieniem wartości bazowej, zakładanej wartości śródkresowej („middle”) oraz końcowej („post”).

Tabela 47. Wskaźniki monitoringowe Strategii

Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość middle	Wartość post
Wsparcie rodzin w prawidłowej realizacji funkcji wychowawczo-opiekuńczej	Liczba asystentów rodziny	1	Nie mniej niż 1	Nie mniej niż 1
	Liczba rodzin wspierających	0	1	2
	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej instytucjonalnej	0	0	0
	Liczba dzieci, którym sfinansowano wakacyjny wyjazd	0	15	30
	Liczba dzieci otrzymujących stypendium za wybitne wyniki w nauce	0	10	20
Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych	Liczba osób w DPS za które Gmina ponosi odpłatność	7	11	18
	Liczba osób objętych wsparciem asystenta osoby niepełnosprawnej	4	10	20
	Liczba osób korzystających z sąsiedzkich usług opiekuńczych	0	7	18
Przeciwdziałanie ubóstwu oraz patologiom społecznym	Liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” (suma za lata)	12	Σ48	Σ100
	Liczba dzieci korzystających z posiłków w szkołach	142	>140	>140
	Liczba dzieci otrzymujących stypendia socjalne i szkolne	46	40	40
	Wnioski do Sądu o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu (suma za lata)	4	Σ20	Σ45
	Liczba przeprowadzonych badań wśród uczniów	0	2	4
Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców	Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych (BDL GUS)	11	13	15
	Liczba wolontariuszy współpracujących z GOPS	0	2	5

	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	16	12	10
	Liczba podmiotów ekonomii społecznej	0	1	2
Wzmocnienie potencjału sektora pomocy społecznej na terenie gminy	Procent decyzji wydanych przez GOPS po ustawowym terminie	0	0	0
	Odsetek przeszkolonych pracowników OPS	80%	90%	100%

Źródło. Opracowanie własne

Powyższe wskaźniki odpowiadają działaniom zaproponowanym w niniejszej Strategii oraz przewidywanym zmianom w latach kolejnych (np. wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu, zwiększenie świadomości mieszkańców na temat przemocy domowej itp.). Zauważalny jest brak wskaźników opisujących liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej. Jest to trudny do analizy wskaźnik, ponieważ spadek lub wzrost jego wartości nie zależy od ośrodka pomocy społecznej a od ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy i kraju oraz od przepisów prawa. Każda zmiana w poszczególnych, wymienionych w poprzednich rozdziałach ustaw, może przyczynić się do wzrostu liczby rodzin korzystających z pomocy (np. poprzez wzrost kryterium dochodowego, przyznanie nowego świadczenia) lub zmniejszenia się liczby osób uprawnionych (np. poprzez dodanie kryterium dochodowego, podniesienie płacy minimalnej itp.). Wskaźnik ten ma jednak olbrzymi wpływ na opis zjawisk zachodzących na terenie gminy, dlatego może zostać ujęty w raportach monitoringowych oraz ewaluacyjnych jako wskaźnik horyzontalny. Autorzy niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych proponują zatem poniższe wskaźniki horyzontalne, które pomogą odnieść się do stopnia realizacji strategii:

- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej
- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem powodów przyznawania pomocy
- Liczba mieszkańców gminy z uwzględnieniem podziału na ekonomiczne grupy wieku
- Liczba osób bezrobotnych.

Ujęcie wskaźników realizacji działań oraz wskaźników horyzontalnych pozwoli na kompleksowe spojrzenie na proces realizacji Strategii.

Celem ewaluacji jest ocena osiągniętych rezultatów. Ewaluacja będzie przeprowadzona dwukrotnie: w roku 2028 jako ewaluacja śródkresowa po upływie czterech lat obowiązywania Strategii oraz w roku 2032 jako ewaluacja końcowa. W procesie ewaluacji kluczowe będą dotychczasowe raporty

monitoringowe, które powinny zostać poddane ocenie w perspektywie horyzontalnej, uwzględniając zaproponowane wartości *middle* oraz *post*.

Bibliografia:

1. *Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim za 2022 rok*, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, 26.10.2023 r.
2. *Leksykon polityki społecznej*, red. nauk. Rysz-Kowalczyk B. ; Warszawa, 2001.
3. Panek T., *Ubóstwo i nierówności*, w: *Statystyka Społeczna*, Praca zbiorowa pod red. T. Panka, PWE, Warszawa 2007.
4. Pieczywok A., Czuryk M., Drabik K., *Bezpieczeństwo człowieka w procesie zmian społecznych, kulturowych i edukacyjnych*, Katedra Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego. Wydział Prawa i Administracji. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2018.
5. Twardowski A., *Społeczny model niepełnosprawności – analiza krytyczna*, *Studia Edukacyjne*, 2018, nr 48, s. 97-114.
6. Zamorska K., Makuch M., *Starzenie się społeczeństwa. Wymiar społeczny, gospodarczy i polityczny*, Kraków, 2018.
7. *Strategia Demograficzna 2040*.
8. *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 roku*. Opracowanie GUS, 30.06.2023 r.
9. https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_p
10. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosci;3947453.html>
11. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/stypendium-szkolne-oraz-zasilek-szkolny>
12. <https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-karte-duzej-rodziny>
13. <https://www.gov.pl/web/rodzina/wiadczenie-pielegnacyjne>
14. <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-staly>
15. <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-rodzinny>
16. <https://www.gov.pl/web/rodzina/fundusz-alimentacyjny>
17. <https://www.gov.pl/web/rodzina/pomoc-spoeczna>
18. <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-okresowy>
19. <https://www.gov.pl/web/szczepienia-gmin#/poziomwyszczepienia>
20. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/przemoc-domowa>
21. <http://www.niepelnosprawni.pl/>
22. <https://www.parpa.pl/>
23. <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/dla-rodzicow/zdrowie-psychiczne-w-europie>
24. <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/DksTIMz96>

Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Słupia Konecka wg miejscowości w latach 2020-2022	14
Tabela 2. Powody przyznania pomocy przez GOPS w Słupi w latach 2018-2022	21
Tabela 3. Wywiad środowiskowy	22
Tabela 4. Liczba uczniów w gminie Słupia Konecka	23
Tabela 5. Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych i klasach „0” w gminie Słupia Konecka	24
Tabela 6. Liczba świadczeń i porad udzielonych w GZOZ w Słupi	25
Tabela 7. Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań	28
Tabela 8. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie Słupia Konecka	29
Tabela 9. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2022)	31
Tabela 10. Problemy społeczne w gminie Słupia Konecka w latach 2019-2022 według zestawienia Pareto-Lorenza	36
Tabela 11. Liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej w latach 2017-2022	39
Tabela 12. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	39
Tabela 13. Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami w latach 2017-2022	40
Tabela 14. Dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2020-2022 (liczba świadczeń)	41
Tabela 15. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	43
Tabela 16. Liczba asystentów rodzin oraz rodzin objętych wsparciem w latach 2017-2022	44
Tabela 17. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2017-2022	44
Tabela 18. Świadczenia alimentacyjne w latach 2017-2022	45
Tabela 19. Świadczenie wychowawcze 500+	46
Tabela 20. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności	48
Tabela 21. Struktura rodzin otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2018-2022	49
Tabela 22. Świadczenia pielęgnacyjne w latach 2017-2022	50
Tabela 23. Specjalny zasiłek opiekuńczy w latach 2017-2022	50
Tabela 24. Zasiłek dla opiekuna w latach 2019-2022	51
Tabela 25. Zasiłki pielęgnacyjne w latach 2017-2022	51
Tabela 26. Zasiłki stałe w latach 2017-2022	52
Tabela 27. Liczba osób otrzymujących zasiłek okresowy z powodu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby w latach 2017-2022	53
Tabela 28. Usługi opiekuńcze w latach 2017-2022	53
Tabela 29. Odpłatność za DPS w latach 2019-2022	54
Tabela 30. Minimum egzystencji dla ubóstwa skrajnego w latach 2021-2022 w Polsce (w zł)	55
Tabela 31. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z GOPS z powodu ubóstwa	58
Tabela 32. Zasiłki okresowe w gminie Słupia Konecka w latach 2017-2022	58
Tabela 33. Liczba osób otrzymujących zasiłki celowe w latach 2017-2022	59
Tabela 34. Realizacja programów w zakresie dożywiania w latach 2018-2022	59
Tabela 35. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2017-2022	60
Tabela 36. Stypendia w gminie Słupia Konecka w latach 2017-2022	61
Tabela 37. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia	67
Tabela 38. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie	68
Tabela 39. Charakterystyka pracy ZI w latach 2018-2022	68
Tabela 40. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	71

Tabela 41. Charakterystyka pracy GKRPaiPN w latach 2018-2022	71
Tabela 42. Liczba interwencji policji oraz liczba przestępstw na terenie gminy Słupia Konecka w latach 2020-2022	73
Tabela 43. Działalność OSP w latach 2019-2022	73
Tabela 44. Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu bezdomności	74
Tabela 45. Analiza SWOT obszaru pomocy społecznej gminy Słupia Konecka	75
Tabela 46. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	103
Tabela 47. Wskaźniki monitoringowe Strategii	104
Wykres 1. Liczba ludności gminy w latach 2010-2022	13
Wykres 2. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie Słupia Konecka.....	15
Wykres 3. Przyrost naturalny w gminie Słupia Konecka w latach 2010-2022	15
Wykres 4. Piramida wieku GUS (2022r.)	16
Wykres 5. Ludność gminy Słupia Konecka wg ekonomicznych grup wieku	17
Wykres 6. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2022	20
Wykres 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2017-2022	21
Wykres 8. Budynki mieszkalne w gminie Słupia Konecka w latach 2010-2022	27
Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Słupia Konecka w latach 2016-2022...	29
Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	30
Wykres 11. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2016-2022.....	32
Wykres 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Słupia Konecka w latach 2010-2022	33
Wykres 13. Fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców gminy Słupia Konecka, powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju w latach 2010-2022	34
Wykres 14. Dochody i wydatki gminy Słupia Konecka w latach 2010-2022	34
Wykres 15. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo.....	37
Wykres 16. Liczba dzieci na które została wypłacona jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2022 oraz liczba urodzeń w gminie Słupia Konecka.....	42
Wykres 17. Liczba wypłaconych świadczeń rodzicielskich w latach 2017-2022	42
Wykres 18. Bezrobocie w latach 2003-2022 w podziale na płeć osób bezrobotnych	65
Wykres 19. Liczba osób bezrobotnych w ujęciu kwartalnym oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych	65
Wykres 20. Udział osób z prawem do zasiłku z PUP w ogóle osób bezrobotnych.....	67
Rysunek 1. Położenie gminy Słupia Konecka na tle powiatu koneckiego oraz województwa świętokrzyskiego	12
Rysunek 2. Wskaźnik ubóstwa skrajnego w 2021 i 2022 roku wg grup społeczno-ekonomicznych.	56